

Kerkenvisie

Gemeente Nederweert

Klement Rentmeesters.
Voor de toekomst van uw monument.

Kerkenvisie

Gemeente Nederweert

Opdrachtgever
Gemeente Nederweert

Contactpersoon

Auteurs

Datum
November 2025

Vestiging Vught
Landgoed Muyserick
Maurick 1 | 5261 NA Vught

Vestiging Gulpen
Rijks4
Rijksweg 4 | 6271 AE Gulpen

043 - 32 33 511
info@klement-rentmeesters.nl
www.klement-rentmeesters.nl

Voorwoord

Het religieus erfgoed is van grote betekenis voor Nederweert en haar inwoners. Kerkgebouwen zijn bepalende objecten in hun omgeving: als natuurlijk centrum, als herkenningspunt, als drager van cultuurhistorische waarden, als plek van bezinning en als plaats voor ontmoeting. Het religieus erfgoed heeft een belangrijke plaats in de herinnering en maakt deel uit van de hedendaagse identiteit van de gemeenschap.

We nemen de aanwezigheid van deze gebouwen inmiddels vaak voor lief. Ze maken onlosmakelijk deel uit van ons straatbeeld. Dat bevestigt nog maar eens de historische waarde, de waarde voor onze leefomgeving en de verbindende waarde die deze gebouwen vertegenwoordigen. Ze zijn representatief voor de gemeente Nederweert haar inwoners en haar geschiedenis.

Veel van het religieus erfgoed in Nederweert heeft een monumentale status toegewezen gekregen. Niet louter vanwege de materiële waarde, maar ook vanwege de immateriële betekenis die de gemeenschap hieraan hecht. We willen immers beschermen wat het meest waardevol is. De huidige maatschappelijke ontwikkelingen hebben echter tot gevolg dat behalve waardering ook zorgen bestaan over de toekomst van dit erfgoed. Reden dus, om een integrale visie op te stellen zodat het religieus erfgoed niet alleen in het verleden en heden maar ook in de toekomst deze verbindende rol kan blijven vervullen.

Klement Rentmeesters werkte met veel plezier aan die opdracht. De inventarisatie van de objecten bracht ons op bijzondere plekken en bij bijzondere gebouwen. Van dichtbij hebben we mogen meekijken in het verleden én een blik mogen werpen op de toekomst van het religieus erfgoed van Nederweert.

Klement Rentmeesters,
Vught, november 2025

→ *O.L.V. Onbevlekt Ontvangen kerk, Ospel*

Samenvatting

De gemeente Nederweert staat voor een belangrijke opgave rondom de toekomst van haar religieus erfgoed. Met zes kerkgebouwen, waarvan vier rijksmonumenten, beschikt de gemeente over een waardevolle verzameling religieuze architectuur die diep verweven is met de lokale identiteit. Momenteel worden vijf kerken nog actief gebruikt voor erediensten, maar demografische ontwikkelingen en voortschrijdende ontkerkelijking zorgen voor dalende bezoekersaantallen en toenemende financiële druk. Kerkbesturen kampen met teruglopende inkomsten, stijgende onderhoudskosten, verouderde installaties en een tekort aan vrijwilligers. Hoewel sommige kerken voorlopig kunnen voortbestaan dankzij eigen vermogen, is dit op de lange termijn niet houdbaar.

De enquête die de gemeente in augustus 2025 hield over de toekomst van de kerkgebouwen leverde 1.165 reacties op, goed voor 6,44% van de bevolking, en toont een grote betrokkenheid bij het religieus erfgoed. Slechts 14% van de inwoners bezoekt regelmatig een kerk, terwijl 67% dit slechts af en toe doet, meestal bij bijzondere gelegenheden zoals uitvaarten, huwelijken of feestdagen. De St. Lambertuskerk wordt het meest bezocht, gevolgd door de kerken in Ospel en Leveroy. De betekenis van de kerk verschuift duidelijk van religieuze naar culturele, historische en symbolische waarden: inwoners zien de kerk vooral als herkenningspunt en drager van dorpsidentiteit.

De meerderheid staat positief tegenover herbestemming, mits het gebouw openbaar toegankelijk blijft. Maatschappelijke (75%) en culturele (69%) functies worden het meest passend gevonden, terwijl horeca, wonen en kantoorfuncties minder draagvlak hebben. Veelgenoemde ideeën zijn een gemeenschapshuis (“nieuwe Pinnehof”), culturele voorzieningen, jeugdfaciliteiten en in enkele gevallen herbestemming tot school of zorgfunctie.

Op basis van uitgevoerde analyses zijn per kerkgebouw denkrichtingen opgesteld die aansluiten bij de ruimtelijke, maatschappelijke en cultuurhistorische context, de technische staat en het huidige gebruik. Deze zijn getoetst aan gemeentelijke beleidskaders, waarin wonen en toerisme belangrijke pijlers vormen. Het huidige gebruik van de kerken is laag en zal naar verwachting verder afnemen, waardoor leegstand een reëel risico wordt. De H. Rochuskerk en de H. Barbarakerk lopen daarbij op korte termijn het grootste risico, terwijl ook de overige kerken binnen vijf tot tien jaar mogelijk te maken krijgen met onderbenutting. Tegelijkertijd blijven de kerken van grote betekenis voor het dorpsbeeld en de leefomgeving. Een aanvullende of nevenfunctie kan bijdragen aan behoud van religieus gebruik, gecombineerd met maatschappelijke of culturele invulling.

Het is daarom van groot belang dat kerkbesturen tijdig een toekomstvisie ontwikkelen, ook als er nog geen sprake is van leegstand of acute problemen. Door nu al te verkennen hoe kerkgebouwen toekomstbestendig kunnen blijven, kunnen latere knelpunten worden voorkomen. Twee van de zes kerkbesturen hebben inmiddels aangegeven op korte termijn te willen inzetten op een nieuwe of aanvullende functie, waarbij woongebruik als kansrijke optie wordt gezien vanwege de woningbehoefte binnen de gemeente. Kerkeigenaren ervaren echter vaak een gebrek aan kennis en expertise over herbestemming, met onduidelijkheid over juridische, financiële en praktische aspecten.

Ook ontbreekt het regelmatig aan begeleiding vanuit de gemeente en aan structurele samenwerking tussen betrokken partijen. De voorgestelde kerkenvisie wil hierin verandering brengen door een duidelijke koers te bieden voor de komende jaren.

De belangrijkste aanbevelingen uit de inventarisatie zijn:

1. Begin op tijd en investeer in participatie: ook al is er nu nog geen sprake van leegstand, dit is het juiste moment om een visie te ontwikkelen. Voer een herbestemmingsonderzoek uit, betrek lokale ondernemers en de buurt bij de plannen, zodat er een gedegen toekomstvisie ligt voordat problemen groter worden.
2. Zorg voor een stabiel aanspreekpunt binnen de gemeente: een vast contactpunt geeft kerkeigenaren vertrouwen en helpt hen met vragen en advies. Hoofdstuk 13 vormt hierbij een goede basis, maar een direct aanspreekpunt versterkt de ondersteuning.
3. Neem de eerste stap en leer van elkaar: het is voor ieder kerkbestuur spannend om het voortouw te nemen. Ondersteuning en kennisdeling tussen kerkbesturen kan helpen bij het proces en bij het vinden van innovatieve oplossingen.

Leeswijzer

Voor wie is dit document?

Deze kerkenvisie is geschreven voor verschillende doelgroepen:

1. Kerkbesturen en parochiefederaties die nadenken over de toekomst van hun gebouwen.
2. Gemeentebestuur en ambtenaren die beleid ontwikkelen voor religieus erfgoed.
3. Inwoners van Nederweert die betrokken willen zijn bij de toekomst van hun kerken.
4. Andere gemeenten die kunnen leren van deze aanpak.

Toelichting op de term 'Kerkenvisie'

In dit document wordt met 'kerkenvisie' een actuele inventarisatie van het religieuze erfgoed binnen de gemeente bedoeld, die richting en handvatten biedt voor toekomstig beleid. Het is belangrijk om te benadrukken dat het bureau Klement Rentmeesters geen beslissingsbevoegdheid heeft over het al dan niet behouden van kerkgebouwen; die verantwoordelijkheid ligt volledig bij de eigenaren. De term 'kerkenvisie' kan daarom enigszins misleidend zijn, omdat het document meer een inventarisatie en beleidskader is dan een traditionele visie. De naam wordt gebruikt omdat dit landelijke praktijk is binnen het programma Toekomst Religieus Erfgoed.

Hoe is dit document opgebouwd?

Het document bestaat uit drie delen:

Deel 1: Context en inventarisatie (Hoofdstuk 1-5)

Hier vindt u de achtergrond: waarom deze kerkenvisie, welke beleidskaders gelden, hoe het kerkelijk landschap is ontstaan en een gedetailleerde beschrijving van alle kerken, kerkhoven en kapellen in de gemeente.

Start hier als u:

- Meer wilt weten over de geschiedenis van religieus erfgoed in Nederweert.
- Gedetailleerde informatie zoekt over een specifiek kerkgebouw.
- Context nodig heeft voor het hele project.

Deel 2: Analyse en aanbevelingen (Hoofdstuk 6-12)

Dit deel bevat de resultaten van gesprekken, enquêtes en dialoogsessies, gevolgd door een waardering van de kerken en concrete aanbevelingen voor de toekomst.

Start hier als u:

- Snel wilt weten wat de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen zijn.
- Inzicht wilt in de transformatiemogelijkheden per kerkgebouw.
- Wilt weten wat inwoners van de gemeente vinden.

Deel 3: Praktische handreikingen (Hoofdstuk 13-16)

Hier vindt u concrete hulpmiddelen voor kerkbesturen: stappenplannen, organisatievormen, subsidiemogelijkheden en tips voor het opstarten van een herbestemmingsproces.

Start hier als u:

- Als kerkbestuur concreet aan de slag wilt.
- Zoekt naar subsidiemogelijkheden.
- Wilt weten hoe andere kerken hun herbestemming hebben aangepakt.

Welke hoofdstukken zijn voor u het meest relevant?

Voor kerkbesturen specifiek:
Hoofdstuk 5: Uw eigen kerkenpaspoort
Hoofdstuk 10: Toekomstvisies per parochie
Hoofdstuk 11: Transformatiepotentie van uw kerk
Hoofdstuk 12: Aanbevelingen
Hoofdstuk 13: Praktische handreikingen en tips

Voor gemeenteambtenaren:
Hoofdstuk 2: Beleidskaders
Hoofdstuk 6-8: Bevindingen en dialoog
Hoofdstuk 11: Huidige situatie en kansen
Hoofdstuk 12: Conclusies en aanbevelingen

Voor inwoners:
Hoofdstuk 1: Inleiding
Hoofdstuk 4: Ontstaan kerkelijk landschap
Hoofdstuk 7: Enquêteresultaten (uw stem!)
Hoofdstuk 10-11: Toekomstscenario's per kerk
Hoofdstuk 12: Conclusies en aanbevelingen

Voor andere gemeenten:
Hoofdstuk 1-2: Aanpak en kaders
Hoofdstuk 7-8: Participatiemethoden
Hoofdstuk 12: Conclusies en aanbevelingen
Hoofdstuk 13: Praktische handreikingen en tips

Speciale aandachtspunten

Kerkenpaspoorten (vanaf p. 28): Elk kerkgebouw heeft een eigen ‘paspoort’ met objectgegevens, geschiedenis, huidige gebruik en toekomstperspectief. Deze zijn herkenbaar aan de gestructureerde lay-out met foto’s en iconen.

Kaarten en visualisaties: Door het hele document vindt u kaartmateriaal dat de context verduidelijkt. Let vooral op:

Pagina 15-17: Situering religieuze gebouwen
Pagina 60: Spreiding en capaciteit kerken
Pagina 81: Vergelijkingstabel alle kerken

Voorbeeldprojecten: Bij de transformatiepotentie van elke kerk (hoofdstuk 11) vindt u concrete voorbeelden van succesvolle herbestemmingen elders in Nederland. Deze zijn bedoeld als inspiratie, niet als blauwdruk.

Tot slot

Deze kerkenvisie is geen eindpunt, maar een startpunt voor verdere gesprekken en ontwikkelingen. Het document is bedoeld als levend document dat regelmatig kan worden geactualiseerd naarmate nieuwe inzichten of ontwikkelingen ontstaan.

Vragen of opmerkingen?

Neem contact op met de gemeente Nederweert of Klement Rentmeesters (contactgegevens pagina 2).

Afkortinglijst

ANBI - Algemeen Nut Beogende Instelling

BENO - Budschop, Eind, Nederweert en Ospel (parochiefederatie)

CIO-K - Interkerkelijk Contact in Overheidszaken

GM - Gemeentelijk Monument

IPO - Interprovinciaal Overleg

MFA - Multifunctionele Accommodatie

NRF - Nationaal Restauratiefonds

O.L.V. - Onze Lieve Vrouw

PARCUM - Expertisecentrum voor religieus erfgoed (Vlaanderen)

RCE - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

RM - Rijksmonument

SBBI - Sociaal Belang Behartigende Instelling

SIM - Subsidie Instandhouding Monumenten

SkkN - Stichting Kerkelijk Kunstbezit in Nederland

SOHk - Stichting Oude Hollandse Kerken

UBO - Ultimate Beneficial Owner (uiteindelijk belanghebbende)

VBMK - Vereniging van Beheerders van Monumentale Kerkgebouwen

VNG - Vereniging van Nederlandse Gemeenten

VKKL - Vereniging Kleine Kernen Limburg

WBTR - Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen

Inhoud

1. Beleidskaders 14
   1.1 Het Bisdom Roermond 15
   1.2 De gemeente Nederweert 16
   1.3 Waar krijg je als kerkbestuur mee te maken? 17
2. De omgeving 19
3. Ontstaan kerkelijk landschap 25
4. De inventarisatie 36
   4.1 De kerkenpaspoorten 37
5. Cultuurhistorische waardering 65
   5.1 Waadering 67
6. Bevindingen 69
7. Participatie en dialoog: resultaten en inzichten 75
   7.1 Resultaten enquête inwoners 76
   7.2 Resultaten enquête inwoners 77
   7.3 Resultaten enquête inwoners 78
   7.4 De Themabijeenkomst 80
8. Strategische visie op toekomst 82
   8.1 Toekomstvisie vanuit parochies 83
9. Transformatievisie 86
   9.1 Kansen 89
   9.2 Transformatiepotentie 90
10. Conclusie en aanbevelingen 97
   10.1 Aanbeveling algemeen 99
   10.2 Aanbeveling behoud en subsidie 100
   10.3 Aanbeveling herbestemming 101
11. Tips voor kerkeigenaren 102
   11.1 Inleiding waarom tijdige visievorming belangrijk is 103
   11.2 Relevante organisatie's 105
   11.3 Stappenplan voor kerkbeheerders 106
   11.4 Verschillende exploitatievormen 110
   11.5 Starten met een herbestemming 112
   11.6 Organisatie 113
   11.7 Soorten organisatievormen 114
   11.8 Een gezonde exploitatie 116
   11.9 Subsidie mogelijkheden 117
   11.10 Handreikingen voor de eerste stappen 121
12. De bronvermelding 123

→ Grenskerk, Weerterbos

Inleiding

Monumentale kerkgebouwen vertegenwoordigen een cultuurhistorische rijkdom en vervullen een symbolische waarde voor een stad, dorp of wijk. De gebouwen zijn van primaire betekenis voor een geloofsgemeenschap en zijn van een algemeen maatschappelijk belang. Naast de waardering en het inzien van het belang van het behoud van kerkgebouwen en de instandhouding van cultuurhistorisch rijkdom in de gemeente Nederweert zijn er gelijktijdig zorgen over de toekomst van het religieus erfgoed. Deze kerkenvisie biedt inzicht in de actuele uitdagingen én in het toekomstperspectief van het religieus erfgoed.

Aanleiding

Religieus erfgoed vormt een belangrijk onderdeel van ons collectief cultureel erfgoed. Kerkgebouwen staan er vaak al honderden of tientallen jaren en maken daarom onlosmakelijk deel uit van de fysieke leefomgeving en getuigen van belangrijke cultuurhistorische waarden. Snelle demografische veranderingen hebben echter tot gevolg dat in heel Nederland steeds meer kerken hun deuren hebben gesloten. Door de ontkerkelijking zijn veel eigenaren van religieus erfgoed minder goed of geheel niet meer in staat om de zorg voor het erfgoed te organiseren en financieel te dragen. Hierdoor ontstaat een uitdagende opgave om de toekomst voor deze gebouwen veilig te stellen. De kerken hebben veelal een maatschappelijk belang, omdat zij een plek innemen in onder andere de sociale, maatschappelijke en cultuurhistorische structuren.

Juist in de huidige tijden vervullen kerken een bijzondere rol. Ze zijn een ankerpunt, een houvast, en spelen een rol in 'nabij zijn' in moeilijke tijden. Het wordt juist nu ook des te meer duidelijk hoe kwetsbaar onze kerken en andere religieuze gebouwen zijn. Zeker nu inkomsten nog meer teruglopen en er minder op (veelal senior) vrijwilligers gerekend kan worden.

De gemeentelijke overheid is steeds vaker een belangrijk aanspreekpunt en partner bij deze opgaven. Dat resulteert in een behoefte een helder en concreet beeld te krijgen van de problemen waar eigenaren en gebruikers van religieuze gebouwen momenteel mee worstelen en waarmee zij op termijn te maken gaan krijgen. Daarnaast is nu het moment om een uniforme visie op te stellen hoe met hulpvragen omgegaan kan worden. Daarbij is het belangrijk niet enkel de faciliterende rol van de gemeente te benadrukken, maar met name te inventariseren wat verschillende actoren voor elkaar kunnen betekenen. Het moment is aangebroken om de dialoog met elkaar aan te gaan.

De Kerkenvisie

Nederland telt meer dan 7.000 gebedshuizen, waarvan momenteel driekwart nog in gebruik zijn voor religieuze doeleinden. Een kwart hiervan wordt gebruikt door de Rooms-katholieke Kerk, 40 procent door de Protestantse Kerk en 35 procent voor andere geloven. De provincie Limburg telt in totaal 439 kerkgebouwen waarvan er nog 368 in religieus gebruik zijn. Sinds de jaren zestig neemt het aantal kerkgangers en religieuzen ieder jaar af.

Uit onderzoek is gebleken dat meer dan 80% van de Nederlanders nooit of zelden in een kerkgebouw komt en een minderheid van de Nederlandse bevolking zich nog gelovig noemt. Door het teruglopende kerkbezoek komen steeds meer kerkeigenaren en -gemeenschappen met lastige vragen te zitten. Om leegstand en verval te voorkomen wordt er gezocht naar samenwerkingen en nieuwe mogelijkheden voor de toekomst.

In dat kader stelt het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in de periode 2019-2021 ieder jaar circa 3 miljoen euro beschikbaar aan gemeentes voor het opstellen van integrale kerkenvisies. Een kerkenvisie heeft als doel inzicht te geven in de huidige problematiek waar kerkeigenaren mee te maken krijgen en op basis daarvan een gezamenlijke visie op te stellen.

Gemeente Nederweert

De gemeente Nederweert telt in totaal zes kerkgebouwen en een kapel (waar de heilige mis wordt gegeven), waarvan er vier zijn aangewezen als rijksmonument. Het betreft de:

- Heilige Lambertuskerk, Nederweert
- Heilige Gerardus Majellakerk, Nederweert-Eind
- O.L.V. Onbevlekt Ontvangenkerk, Ospel
- Grenskerk

De OLV van Lourdes kapel beschikt over een gemeentelijke monumentenstatus. Daarnaast zijn er twee kerkgebouwen zonder rijksmonumentale status: de Heilige Rochuskerk in Budschop en de Heilige Barbarakerk in Leveroy. Andere religieuze gebouwen met een status als rijksmonument in de gemeente zijn de Kerkhofkapel van het Sint-Lambertuskerkhof in Nederweert en de O.L.V. Altijddurende Bijstandkapel.

De gemeente kent daarnaast diverse religieuze gemeentelijke monumenten:
- Diverse graven op het Heilige Lambertuskerkhof
- Diverse graven op het kerkhof van de O.L.V.
- Onbevlekt Ontvangenkerk
- Kapel O.L.V. van Rust in Mildert

Alle kerken in de gemeente zijn nog in gebruik voor de eredienst; er is nog geen enkel kerkgebouw herbestemd. Binnen de gemeente zijn twee parochiefederaties actief, waaronder Cluster Tabor, de parochie federatie die voornamelijk in Leudal kerken beheerd en Parochiefederatie BENO (Budschop, Eind, Nederweert en Ospel). Deze vier zelfstandige parochies vormen samen, in een personele unie, het gezamenlijke kerkbestuur.

Binnen elke parochie is een parochiecommissie aangesteld. Deze commisie voert via volmacht, het lokale bestuurlijke en ondersteunende werk uit. Samen met vrijwilligers en de pastoor zorgen zij voor het reilen en zeilen van de dagelijkse gang van zaken en vormen ze het aanspreekpunt voor de gemeenschap. Het federatiebestuur bewaakt de onderlinge afstemming en stimuleert samenwerking op het gebied van financiën, gebouwen, pastorale zorg en liturgie, met als doel efficiënt en transparant te functioneren ten dienste van de geloofsgemeenschap.

Hoewel de genoemde kerken op dit moment niet te maken hebben met structurele leegstand, zijn er wel degelijk aandachtspunten voor het voortbestaan van dit bijzondere erfgoed:

- Het religieus gebruik van kerkgebouwen neemt af als gevolg van verschillende oorzaken, waaronder vergrijzing en ontkerkelijking. De consequentie daarvan is dat kerkgenootschappen steeds moeilijker de onderhoudskosten van kerkgebouwen kunnen dragen. Er is sprake van minder financiële armslag, stijgende kosten en een overcapaciteit aan gebouwen als gevolg van een teruglopend aantal kerkgangers. Hierdoor raken steeds meer gebouwen buiten gebruik of behoeven zij een andere (neven)functie.
- Sommige gebouwen lenen zich, vanwege bijvoor beeld ligging, monumentaliteit, architectuur of maatschappelijke verbondenheid, beter voor een nieuwe of nevenfunctie dan andere.
- De vraag naar bijstand van verschillende belanghebbenden aan de gemeente wordt steeds groter. Deze vragen komen vaak vanuit gebouweigenaren, maar ook vanuit belangenorganisaties en verschillende groepen uit de samenleving.

De wens is ontstaan om een visie te formuleren waarin duidelijk wordt hoe deze rol kan worden ingevuld en hoe daarbij kan worden omgegaan en samengewerkt met partners.

In veel gemeenten blijken verschillende stakeholders elkaar niet te kennen of weinig contact met elkaar te hebben. Hoewel een aantal kerkbesturen in dit geval reeds samenwerken en het onderlinge contact tussen kerkeigenaren is toegenomen, ligt het voor de hand dat deze situatie ook in de gemeente Nederweert verder kan worden verbeterd. Het is daarom van belang een duidelijk overzicht te krijgen van alle stakeholders en hun belangen, en om deze groepen met elkaar in gesprek te laten gaan.

Als er veranderingen zijn in het gebruik van een kerkgebouw, ontstaan er vaak discussies over wat er met het gebouw moet gebeuren. Wat mag wel of niet in het kerkgebouw? Welk (nieuw) gebruik is mogelijk? Wie bepaalt en wie betaalt wat? Wanneer kerkgebouwen op termijn leeg komen te staan, kan dit een enorme impact hebben op de leefbaarheid van een dorp of stad. Om dit te voorkomen en om draagvlak bij de bevolking te creëren, is het van belang om vroegtijdig met elkaar in gesprek te gaan.

Onderzoeksdoel

Per 10 december 2024 heeft de gemeenteraad het Erfgoedbeleid 2025–2031 vastgesteld. Een van de uitgangspunten van dit beleid is het inventariseren van het aanwezige erfgoed binnen de gemeente.

Dit omvat ook het religieuze erfgoed van de gemeente Nederweert. De gemeente wil dit religieuze erfgoed zo goed mogelijk in kaart brengen voor de toekomst. Hieronder vallen alle kerkelijke gebouwen, kapellen en de klokkentoren in de gemeente. Deze inventarisatie maakt deel uit van een bredere kerkenvisie.

Aan Klement Rentmeesters is gevraagd om deze kerkenvisie op te stellen, met als doel de situatie van de zes kerkgebouwen in de gemeente Nederweert en haar kernen te inventariseren en een visie te ontwikkelen die toekomstperspectief biedt. Deze visie moet tevens aanzetten tot het vormen van een netwerk van betrokken partijen en afspraken bevatten over de rol van die partijen.

De gemeente Nederweert heeft met de kerkenvisie het doel de uitdagingen rond het behoud van religieus erfgoed in kaart brengen. Dit houdt in: het peilen van de behoeften van eigenaren, het bepalen van noodzakelijke ondersteuning en het opbouwen van een heldere en constructieve overlegstructuur. Het uiteindelijke doel is om samen met partners een gedeelde visie op de toekomst van kerkgebouwen te ontwikkelen, gebaseerd op wederzijds vertrouwen. Door vroeg in processen betrokken te zijn, kan de gemeente tijdig helderheid bieden over gebruiks- en transformatiekansen, bijvoorbeeld met betrekking tot bestemmingsplannen, (parkeer)normen en vergunningen.

Voor de gemeente Nederweert en haar inwoners vormen kerken een wezenlijk onderdeel van het landschap, het historische erfgoed en de sociale leefomgeving. Ze zijn niet alleen religieuze gebouwen, maar dragen ook bij aan de identiteit en het karakter van de dorpskernen. Naast hun spirituele functie hebben kerken vaak een belangrijke sociale waarde: ze fungeren als ontmoetingsplek, herkenningspunt en verbindend element binnen de gemeenschap. Veel inwoners ervaren deze plekken als een vertrouwd anker in hun leefomgeving, dat bijdraagt aan een gevoel van thuis zoals de Lambertuskerk die wordt gezien als ‘de Wachter van de Peel’.

Creeren van een open dialoog

Een open dialoog tussen eigenaren, belanghebbenden, stakeholders en de gemeente is hierbij essentieel. Alleen door de belangen van alle partijen mee te wegen, kan een duurzaam toekomstperspectief met voldoende maatschappelijke draagkracht worden gecreëerd. Het behoud van kerkgebouwen is immers een collectieve verantwoordelijkheid. De landelijke evaluatie van kerkenvisies onderstreept het belang van deze onderlinge gesprekken en van het versterken van vertrouwensbanden

Gemeenschappelijke visie

De kerkenvisie heeft niet als doel voor elk kerkgebouw een gedetailleerd toekomstscenario te bieden; dat initiatief ligt primair bij de kerkeigenaren en -gemeenschappen zelf. De visie biedt echter een gemeenschappelijke basis waarop in de toekomst kan worden voortgebouwd.

Waarin de behoeftes en wensen van de gebouweigenaren aan bod komen maar ook wensen van de inwoners in de gemeente zelf.

Concrete handelingsperspectieven

Het eindresultaat zal meer zijn dan een traditioneel onderzoeksrapport. De gemeente streeft naar een levend visiedocument dat concrete handelingsperspectieven biedt, samenwerkingsverbanden versterkt en een adaptieve strategie voor religieus erfgoed mogelijk maakt. Belangrijke componenten zijn dan ook de presentatie van onderzoeksresultaten, het ontwikkelen van een gedeelde toekomststrategie en het in kaart brengen van de gemeenschappen onderling. Uiteindelijk is het doel niet om slechts informatie te verzamelen, maar om een fundamentele bijdrage te leveren aan het behouden en transformeren van religieus erfgoed op een manier die recht doet aan de historische waarde, de gemeenschapsbeleving en de toekomstige potenties van deze bijzondere gebouwen.

Toelichting op de term ‘Kerkenvisie’

De visie is bedoeld als een actuele inventarisatie van de stand van zaken rondom het religieuze erfgoed binnen de gemeente en biedt richting en handvatten voor toekomstige beleidskeuzes. Daarbij dient te worden benadrukt dat Klement Rentmeesters als bureau geen bevoegdheid heeft om te bepalen welke kerkgebouwen worden gesloten of behouden; die verantwoordelijkheid ligt volledig bij de eigenaren van de gebouwen.

De benaming kerkenvisie kan in dat opzicht enigszins misleidend zijn, aangezien het document in feite meer een inventarisatie en een kader voor toekomstig handelen vormt dan een visie in de traditionele betekenis van het woord. Wij hanteren deze term echter omdat de benaming kerkenvisie is ontwikkeld binnen het landelijke programma Toekomst Religieus Erfgoed en landelijk wordt gebruikt voor vergelijkbare trajecten.

Onderzoeksopzet

De onderzoeksopzet voor het in kaart brengen van religieus erfgoed in de gemeente Nederweert is ontworpen als een zorgvuldige, meersporige benadering die diepgaand inzicht beoogt te verkrijgen in de complexe uitdagingen rondom kerkgebouwen en hun maatschappelijke betekenis. Het onderzoek is opgedeeld in zeven hoofdstukken.

1. Beleidskaders

Geeft inzicht in het beleid van het Bisdom Roermond en de gemeente Nederweert. Belicht hoe pastorale en maatschappelijke doelstellingen samenkomen in erfgoedbehoud.

2. Omgeving

Allereerst is de omgeving en het landschap van gemeente Nederweert beschreven. Dit omvat een geografische analyse, inclusief terreingebruik, recreatie in het gebied en verschillende landschapselementen.

3. Onstaan kerkelijk landschap

Om de tot stand koming van het religieuze landchap te begrijpen is er historisch literatuuronderzoek gedaan naar het onstaan van Nederweert als gemeente en haar religieuze erfgoed.

4. De inventarisatie

De zes eerder vermeldde kerkgebouwen worden geïnventariseerd. Ieder object zal nader bekeken en uiteengezet worden in de zogenoemde kerkenpaspoorten. Ieder bijbehorend kerkhof krijgt zijn eigen kerkenpaspoort. Daarnaast worden de algemene gegevens van de kapellen samengevat in de kapellenpaspoorten. In het kerkenpaspoort wordt het kerkgebouw omschreven aan de hand van de object gegevens, bouwhistorie, exterieur, interieur, de huidige situatie en eventuele initiatieven.

Bij het historisch onderzoek zal de directe omgeving, de bouwhistorie, de gebouwomschrijving inclusief interieur en kunstwerken, personalia aan bod komen. Vervolgens zal worden ingegaan op de bevindingen uit de gesprekken met de kerkeigenaren. Hierbij zal het huidige gebruik van het gebouw, relevante ontwikkelingen omtrent het gebouw en eventuele initiatieven en het gewenste toekomstig gebruik aan bod komen. Hoe zien eigenaren de toekomst van hun kerkgebouw en tegen welke problemen lopen zij aan?

5. Cultuurhistorische waardering

Aan de hand van het historisch onderzoek zullen de kerken gewaardeerd worden op basis van hun cultuurhistorische, stedenbouwkundige en architectuurhistorische waarde. Dit wordt gedaan aan de hand van een waarderingsmethode welke is gebaseerd op de gebruikelijke waarderingsmethode voor monumentale gebouwen en op de waarderingscriteria voor kerken van Herman Wesselink. De verschillende waarden worden zo objectief mogelijk per object benoemd. De waardering zorgt voor een zekere categorisatie in verhouding tot andere kerkgebouwen. Bij een eventueel transformatieproces kan deze waardering als vertrekpunt dienen.

6. Bevindingen

Aan de hand van de gesprekken met de gebouweigenaren en stakeholders brengen we de belangen van verschillende partijen in kaart. Op basis daarvan zullen een aantal gemeenschappelijke delers geformuleerd worden; de vragen die bij partijen spelen en de zaken waar gebouweigenaren mee worstelen. Deze gemeenschappelijke delers vormen de basis voor een themabijeenkomst in groter verband, waarbij op zoek is gegaan naar verbanden en overeenstemming.

7. Participatie en dialoog

In dit hoofdstuk worden de verschillende denkbare toekomstscenario's van kerkgebouwen uiteengezet. Er wordt kort ingegaan op de belangrijkste aspecten bij ieder mogelijk scenario. Aanvullend op het scenario van (gedeeltelijke) herbestemming zullen enkele voorbeeldprojecten besproken worden. Deze kunnen ter inspiratie dienen voor een eventueel transformatieproces.

8. Strategische visie op toekomst

Beoordeelt de kerken op cultuurhistorische, architectonische en stedenbouwkundige waarde. Vormt een basis voor prioritering van behoud of transformatie.

9. Transformatievisie

Schetsen de toekomstscenario's voor elk gebouw en verkennen herbestemmingskansen. Wonen, ontmoeten en culturele nevenfuncties komen als belangrijkste richtingen naar voren.

10. Conclusie en aanbevelingen

Dit onderdeel biedt een praktische gids met enkele algehele aanbevelingen en tips. Er worden een aantal handvatten geboden voor de toekomst en mogelijke aanknopingspunten worden verder uiteengezet.

11. Handreiking voor kerkeigenaren

Biedt praktische handvatten voor eigenaren en parochies, inclusief een stappenplan, voorbeelden van exploitatievormen en relevante instanties. Ook bevat het hoofdstuk een overzicht van subsidiemogelijkheden op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau, met toelichting op aanvraagprocedures.

→ Voormalig interieur, oude Heilige Barbara kerk Leveroy

1. Beleidskaders

1.1 Het Bisdom Roermond

In 2023 heeft het Bisdom Roermond de handreiking Toekomst kerkgebouwen (18 oktober 2023) opgesteld om kerkbesturen binnen het bisdom richtlijnen aan te rijken voor een zorgvuldige omgang met kerkgebouwen. Hierin is een van de voornaamste uitgangspunten dat een kerk méér is dan enkel een functioneel gebouw: het is een sacrale plek, een zichtbaar teken van Gods aanwezigheid en het hart van de geloofsgemeenschap. Tegelijkertijd is de realiteit dat er, door secularisatie en teruglopend kerkbezoek, meer en vaak te grote kerken zijn dan nodig of haalbaar.

De handreiking benadrukt dat het ontwikkelen van een visie op kerkgebouwen geen simpele rekensom van kosten en baten mag zijn. Zo zijn er twee goede redenen om soms toch afscheid van een kerkgebouw te nemen. De eerste en belangrijkste reden is de pastorale noodzaak: de groep gelovigen is te klein geworden om op alle plekken die we daar op dit moment voor hebben voldoende mensen bij elkaar te brengen om als vitale gemeenschap het geloof ten volle te beleven. Anders gezegd: het is beter om één plek te hebben waar het parochieleven zich op een vitale manier kan ontwikkelen, dan tien plekken die allemaal niet vitaal en levensvatbaar zijn.

De tweede reden is de meer wereldse taak van een kerkbestuur om de parochie(federatie) financieel gezond te houden. Veel parochies moeten elk jaar moeite doen om de eindjes aan elkaar te knopen. Het onderhoud van kerkgebouwen vormt daarbij een belangrijke, zo niet de grootste, kostenpost. Hoewel financiële afwegingen nooit de enige mogen zijn in de discussie over de toekomst van kerkgebouwen, mogen we daar ook niet de ogen voor sluiten.

Er dient een gezond evenwicht te bestaan tussen de kosten voor het onderhouden en verduurzamen van gebouwen en de kosten voor het pastorale beleid. Aldus de handreiking. Het kerkgebouw mag niet enkel een decorstuk of museum worden; het moet bovenal een plaats blijven waar geloof en ontmoeting centraal staan. De urgentie om keuzes te maken is groot. Gemeentelijke kerkenvisies kunnen daarbij een nuttig hulpmiddel zijn, maar de kerkelijke eigenaren, de parochies, moeten de regie houden. Samenwerking met gemeenten is wenselijk, zolang duidelijk blijft dat de verantwoordelijkheid en het eigenaarschap bij de kerkbesturen liggen. Besturen worden opgeroepen een federatiebreed beleid te ontwikkelen, waarbij ze oog hebben voor pastorale vitaliteit, beschikbare middelen (financiën, vrijwilligers, menskracht) en de lange termijn.

Aanbevolen wordt om per parochiefederatie een pastorale visie te formuleren. Daarin staan vragen centraal als: hoeveel kerken zijn werkelijk nodig, hoe worden deze ingezet, en welke middelen zijn beschikbaar? Niet elke kerk hoeft dezelfde rol te vervullen: sommige kunnen hoofdkerk worden, andere een specifieke functie (zoals diaconale activiteiten, bedevaart of bijzondere vieringen). Medegebruik of nevenbestemmingen zijn mogelijk, maar altijd met respect voor het sacrale karakter en met oog voor de lange termijn.

In de handreiking wordt benadrukt dat het pastorale beleid leidend moet zijn bij het nemen van beslissingen over de toekomst van kerkgebouwen binnen een parochiefederatie. Het ontwikkelen van een pastorale visie is hierbij onmisbaar. Twee benaderingen zijn te onderscheiden: het zoveel mogelijk openhouden van kerken (gericht op kwantiteit) of het concentreren op vitale, kansrijke kerken (gericht op kwaliteit).

Het bisdom spreekt duidelijk de voorkeur uit voor de tweede benadering, omdat alleen een missionaire en vitale inzet van kerkgebouwen perspectief biedt voor de toekomst.

Deze pastorale visie vormt daarmee het fundament voor keuzes over behoud, sluiting of nieuwe functies van afzonderlijke kerken. Tot slot hebben de kerkbesturen de opdracht gekregen vóór 1 augustus 2024 een pastorale visie en functiebeschrijving voor 5, 10 en 20 jaar op te stellen, inclusief een analyse van de rol en inzetbaarheid van elk kerkgebouw. Parochianen dienen bij dit proces betrokken te worden. Zo ontstaat een gedragen visie waarin de geloofsbeleving en toekomst van de gemeenschap leidend zijn, en waarin de waarde van kerkgebouwen met zorg en realisme wordt gewogen.

Beleid Bisdom Roermond,
Het huis van God, in de parochie

1.2 De gemeente Nederweert

Het erfgoedbeleid 2025–2031 is gebaseerd op drie belangrijke uitgangspunten: het ambitieniveau en de visie van het gemeentebestuur, de landelijke regelgeving en ontwikkelingen zoals de Omgevingswet en duurzaamheid, en de eigen lokale identiteit en karakteristieken van de gemeente. Vanuit deze basis wil de gemeente de landschappelijke kwaliteiten, karakteristieke kernen en het cultuurhistorisch erfgoed behouden en versterken, maar steeds in balans met de maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkelingen. Erfgoed wordt gezien als een bron van identiteit, leefbaarheid en aantrekkelijkheid, en moet zowel beschermd als beleefd kunnen worden.
Het beleid richt zich op drie speerpunten. 1. Het eerste is het (h)erkennen van erfgoed. Dit betekent dat erfgoed integraal in kaart wordt gebracht en gewaardeerd, zodat het kan worden beschermd in het omgevingsplan. Daarbij wordt ingezet op het vergroten van bewustwording en draagvlak bij inwoners en eigenaren, omdat erfgoed pas toekomst heeft wanneer het breed wordt herkend en gewaardeerd.

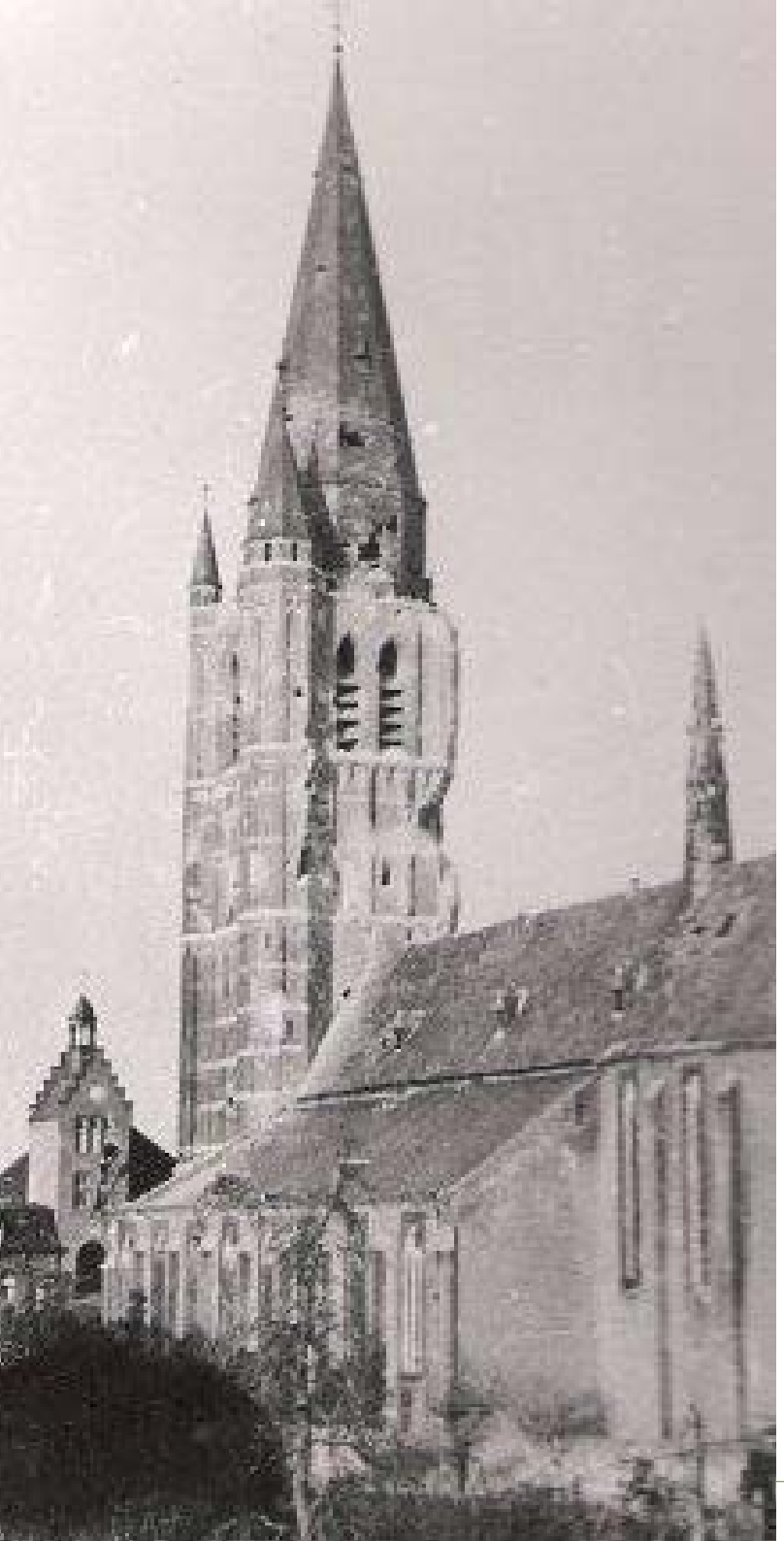
2. Het tweede speerpunt is het verbeteren van de kwaliteit en duurzaamheid van erfgoed. Erfgoed kan alleen behouden blijven als het onderhouden, hersteld en herbestemd wordt. De gemeente neemt hierin een actieve en faciliterende rol, door eigenaren te ondersteunen, heldere richtlijnen te ontwikkelen en deskundigheid in te zetten. Erfgoed wordt bovendien verbonden met actuele opgaven zoals klimaatadaptatie en de energietransitie.

3. Het derde speerpunt richt zich op de beleving van erfgoed. Erfgoed bepaalt de sfeer en identiteit van de kernen en het landschap en levert daarmee ook een belangrijke bijdrage aan toerisme en recreatie. De gemeente wil erfgoed beter beleefbaar en toegankelijk maken, bijvoorbeeld door fysieke ontsluiting, digitale toepassingen en educatie. Daarbij gaat het niet alleen om gebouwen en landschapselementen, maar ook om de verhalen die bij het erfgoed horen, zodat inwoners en bezoekers de betekenis ervan beter begrijpen en waarderen. Zo ontstaat een samenhangend erfgoedbeleid dat zowel gericht is op bescherming als op ontwikkeling en beleving, met erfgoed als inspiratiebron voor de toekomst.

Het derde speerpunt, de beleving van erfgoed, wil de gemeente op verschillende manieren uitwerken. Allereerst wordt bij de herinrichting van dorpskernen en de ontwikkeling van gebieden bewust aangesloten bij historische structuren en elementen. Denk daarbij aan passende bestrating, straatmeubilair en inrichting die verwijst naar de historische situatie. Daarnaast wil de gemeente erfgoed fysiek en digitaal ontsluiten. Dat gebeurt bijvoorbeeld door het publiek toegankelijk te maken via Open Monumentendagen, informatieborden of routes, maar ook door de ontwikkeling van een digitaal erfgoedsysteem. Hierin komen niet alleen gebouwen en landschapselementen te staan, maar ook de verhalen die bij de historische plekken horen.

Zo kunnen inwoners en bezoekers via moderne middelen, waaronder sociale media, het erfgoed ontdekken en ervaren. Ook educatie en participatie spelen een rol. Samen met heemkundeverenigingen en scholen wil de gemeente erfgoedprojecten opzetten, zodat jongeren kennis maken met de geschiedenis van hun omgeving. Hiermee wordt de betrokkenheid vergroot en wordt erfgoed een vanzelfsprekend onderdeel van de leefomgeving.

Tot slot wordt erfgoed gekoppeld aan toerisme en recreatie. Door erfgoed te benutten als kwaliteitsfactor voor de vrijetijdseconomie wil de gemeente de aantrekkelijkheid van Nederweert vergroten, zowel voor inwoners als voor bezoekers

1.3 Waar krijg je als kerkbestuur mee te maken?

Als kerkeigenaar krijg je te maken met verschillende wettelijke en beleidsmatige kaders die van invloed zijn op het beheer, onderhoud en eventuele verbouwing van je kerkgebouw. Allereerst is de Erfgoedwet van belang, die de bescherming van cultureel erfgoed regelt, waaronder rijksmonumenten, archeologische vondsten en historische gebouwen. Voor kerken met een monumentenstatus betekent dit dat je niet zomaar aanpassingen mag doen; vaak is een monumentenvergunning van de gemeente vereist en kan advies van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed nodig zijn. Daarnaast zijn er vaak aanvullende regels op provinciaal of gemeentelijk niveau via monumentenverordeningen, die bijvoorbeeld voorschrijven hoe restauraties moeten worden uitgevoerd en welke materialen gebruikt mogen worden.

Naast erfgoed- en monumentenbeleid spelen ook bouw- en veiligheidsregelgeving een rol. Het Bouwbesluit stelt eisen aan veiligheid, gezondheid en bruikbaarheid van gebouwen, terwijl de Omgevingswet vergunningen regelt voor bouwen, slopen en monumentale aanpassingen. Voor kerkgebouwen geldt vaak maatwerk: aanpassingen hoeven niet altijd volledig aan de moderne eisen te voldoen als dit het historische karakter aantast.

Ook de ruimtelijke ordening is van belang. Kerken vallen meestal onder een specifiek bestemmingsplan, zoals ‘maatschappelijk’ of ‘cultureel erfgoed’. Als je de functie van het gebouw wilt wijzigen, bijvoorbeeld naar woon- of werkruimte, is vaak een bestemmingsplanwijziging nodig.

Daarnaast spelen milieu- en duurzaamheidseisen een rol, zoals isolatie en energieprestaties. Voor monumentale kerken zijn hier vaak vrijstellingen of maatwerkafspraken mogelijk om het historische karakter te behouden.

Tot slot zijn er kerkspecifieke en organisatorische kaders. Kerkgenootschappen stellen vaak eigen regels op voor het beheer en de bestemming van kerkgebouwen, en fondsen of subsidieregelingen kunnen specifieke voorwaarden stellen voor besteding en verslaglegging bij restauratieprojecten. Een overzicht is te vinden in de tabel op de volgende pagina.

→ Lambertus kerk na de verwoesting in de Tweede Wereld Oorlog

catagorie	wat te controleren	details/opmerkingen
Erfgoed en monumenten	**Erfgoedwet**	Bescherming cultureel erfgoed; geldt voor rijksmonumenten en historische gebouwen
	monumentstatus	Monumentvergunning nodig voor aanpassingen; advies Rijks-dienst voor het Cultureel Erfgoed kan verplicht zijn
	Provinciale en gemeentelijke vordeningen	Voorschriften voor restauratie, materiaalgebruik en uitvoering
Bouw en veiligheidsregelgeving	**Bouwbesluit**	Eisen voor veiligheid, gezondheid en bruikbaarheid
	Omgevingswet	Vergunningen voor bouwen, slopen en monumentale aanpassingen
	Maatwerk voor kerken	Moderne eisen hoeven niet volledig te gelden als historische waarde in het geding is
Ruimtelijke ordening	**Bestemmingsplan**	Kerken vallen vaak onder ‘maatschappelijk’ of ‘cultureel erf-goed’
	Functiewijziging	Bestemmingsplanwijziging nodig bij verandering naar woon- of werkruimte
Milieu en duurzaamheid	**energieprestatie en isolatie**	Algemene regels gelden; vaak maatwerk of vrijstellingen voor monumentale kerken
Kerkelijke en organisatorische kaders	**Kerkgenootschap**	Eigen regels voor beheer en bestemming
	Subsidies en fondsen	Specifieke voorwaarden en verslaglegging bij restauratieprojecten

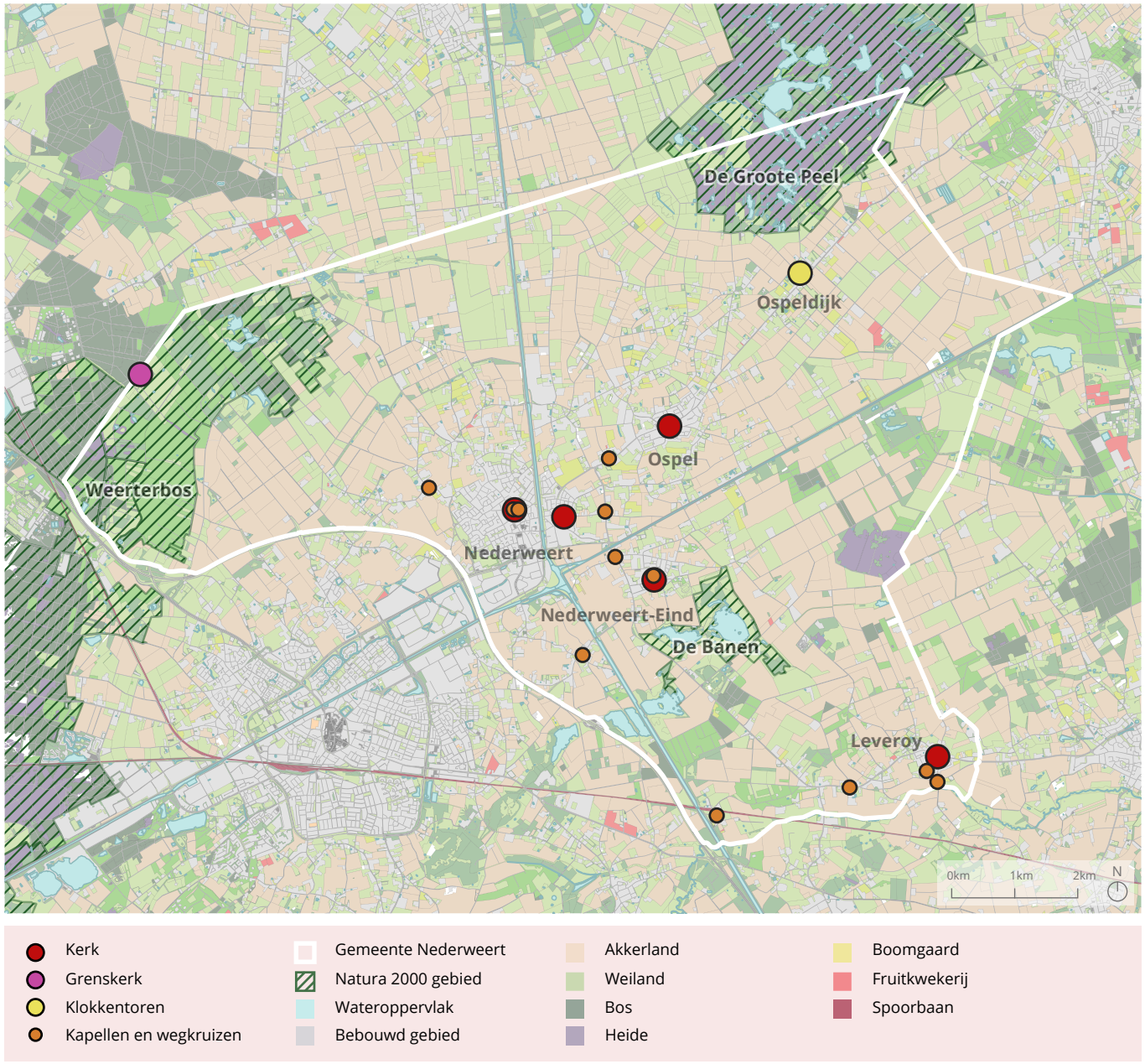
2. De omgeving

Nederweert is een gemeente in de Nederlandse provincie Limburg, gelegen in de streek Midden-Limburg. De gemeente telt 17.490 inwoners (januari 2024) en bestaat uit vijf kerkdorpen: Nederweert, Nederweert-Eind, Ospel, Ospeldijk en Leveroy. Het dorp Nederweert vormt het centrale punt van de gemeente. Nederweert grenst aan Weert, een van de grotere steden in de regio.

Nederweert wordt gekenmerkt door zijn groene en landelijke karakter. Een aanzienlijk deel van het Nationaal Park De Groote Peel bevindt zich binnen de gemeentegrenzen. Daarnaast zijn er nog twee grote natuurgebieden: het Weerterbos en het vennengebied De Banen.

De gemeente wordt doorsneden door drie kanalen: de Zuid-Willemsvaart, de Noordervaart en het kanaal Wessem-Nederweert. Deze waterwegen, samen met de strategische ligging aan de A2, dragen bij aan de aantrekkelijkheid van de gemeente voor ondernemers. Ook voor inwoners is de locatie aantrekkelijk door de ligging op de grens van Limburg en Brabant, dicht bij Weert, tussen Roermond en Eindhoven.

Alle religieuze gebouwen die behandeld worden in deze kerkenvisie zijn te zien op *Afbeelding 3: Omgeving religieuze gebouwen Gemeente Nederweert*. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kerk, grenskerk, klokkentoren en kapellen en wegkruizen.

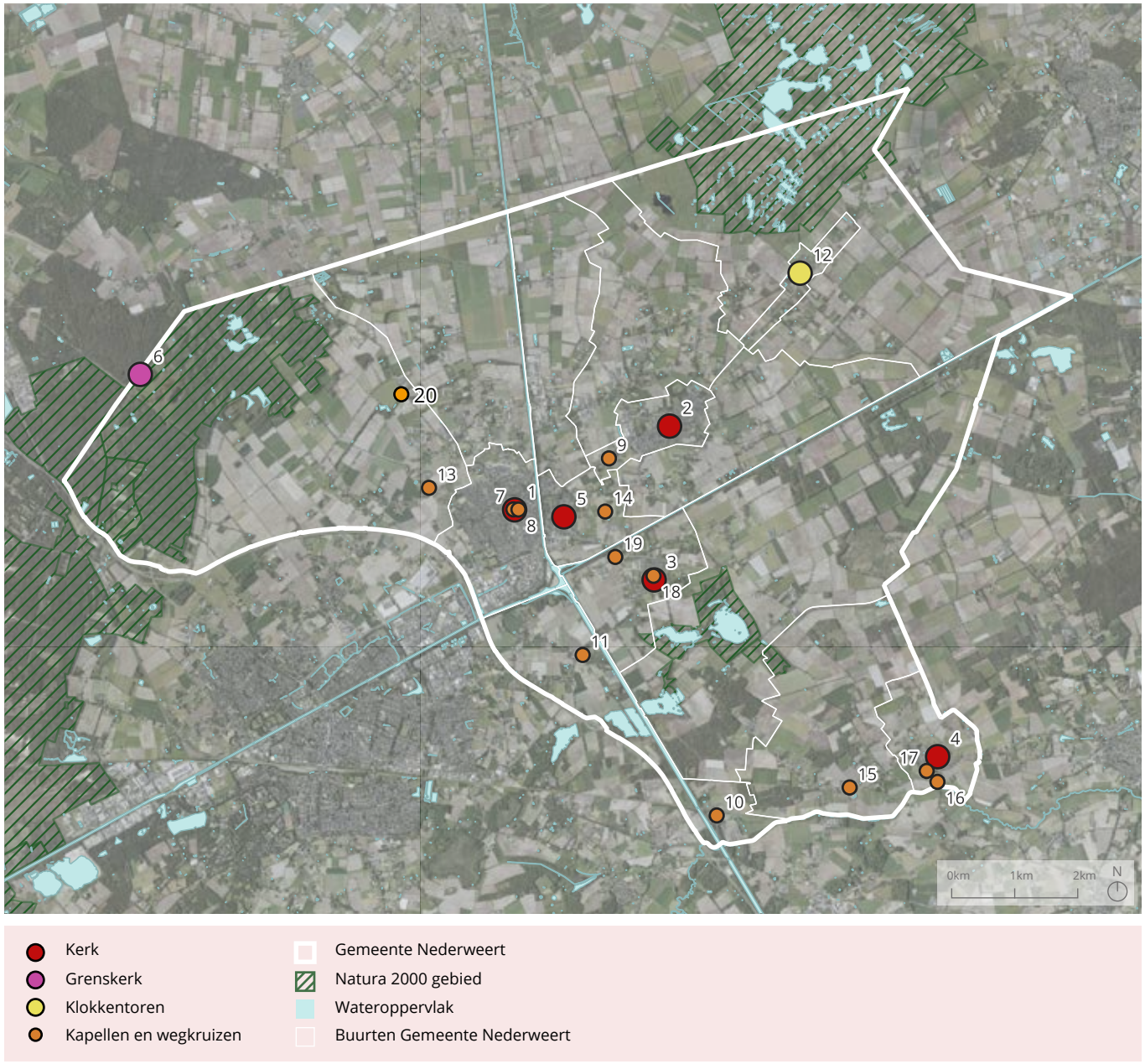

Afbeelding 1 *Omgeving religieuze gebouwen Gemeente Nederweert*

De negentien objecten behandeld in deze kerkenvisie zijn aangegeven op *Afbeelding 4: Situering religieuze gebouwen Gemeente Nederweert*;

1. St. Lambertuskerk
2. O.L. Vrouw Onbevlekt Ontvangenkerk
3. St. Gerarduskerk
4. H. Barbarakerk
5. St. Rochuskerk
6. Grenskerk
7. Mariakapel
8. Kerkhofkapel (1)
9. O.L. Vrouw-van-Altijddurende-Bijstandkapel
10. O.L. Vrouw-van-Rustkapel
11. O.L. Vrouw-van-Lourdeskapel
12. Klokkentoren
13. St. Antoniuskapel
14. Schanskapel
15. Mariakapel (1)
16. Mariakapel (2)
17. St. Servaaskapel
18. Kerkhofkapel (2)
19. Kruiskapel
20. Mariakapel (3)

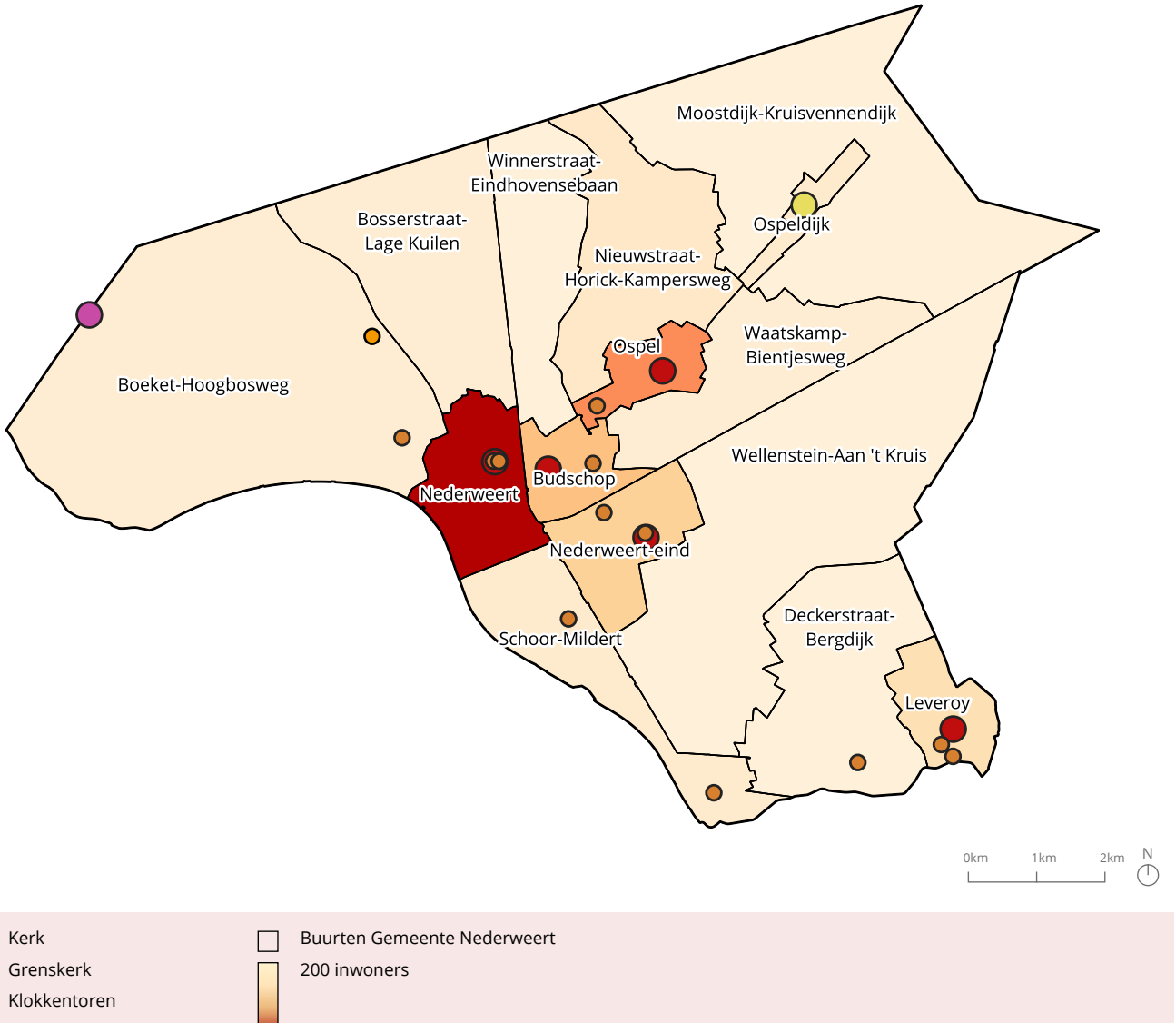
Gemeente Nederweert heeft zes kerken waarvan de eerste vijf kerken genoemd in deze kerkenvisie nog als parochiekerk in gebruik zijn. De zesde kerk is de grenskerk, een openluchtkerk buiten de dorpskernen. De St. Lambertuskerk, O.L. Vrouw Onbevlekt Ontvangenkerk, Dt. Gerarduskerk en Grenskerk zijn rijksmonumenten. Van de overige dertien religieuze gebouwen zijn er twaalf kapellen (waarvan drie rijksmonumenten en twee gemeentelijke monumenten) en een klokkentoren.

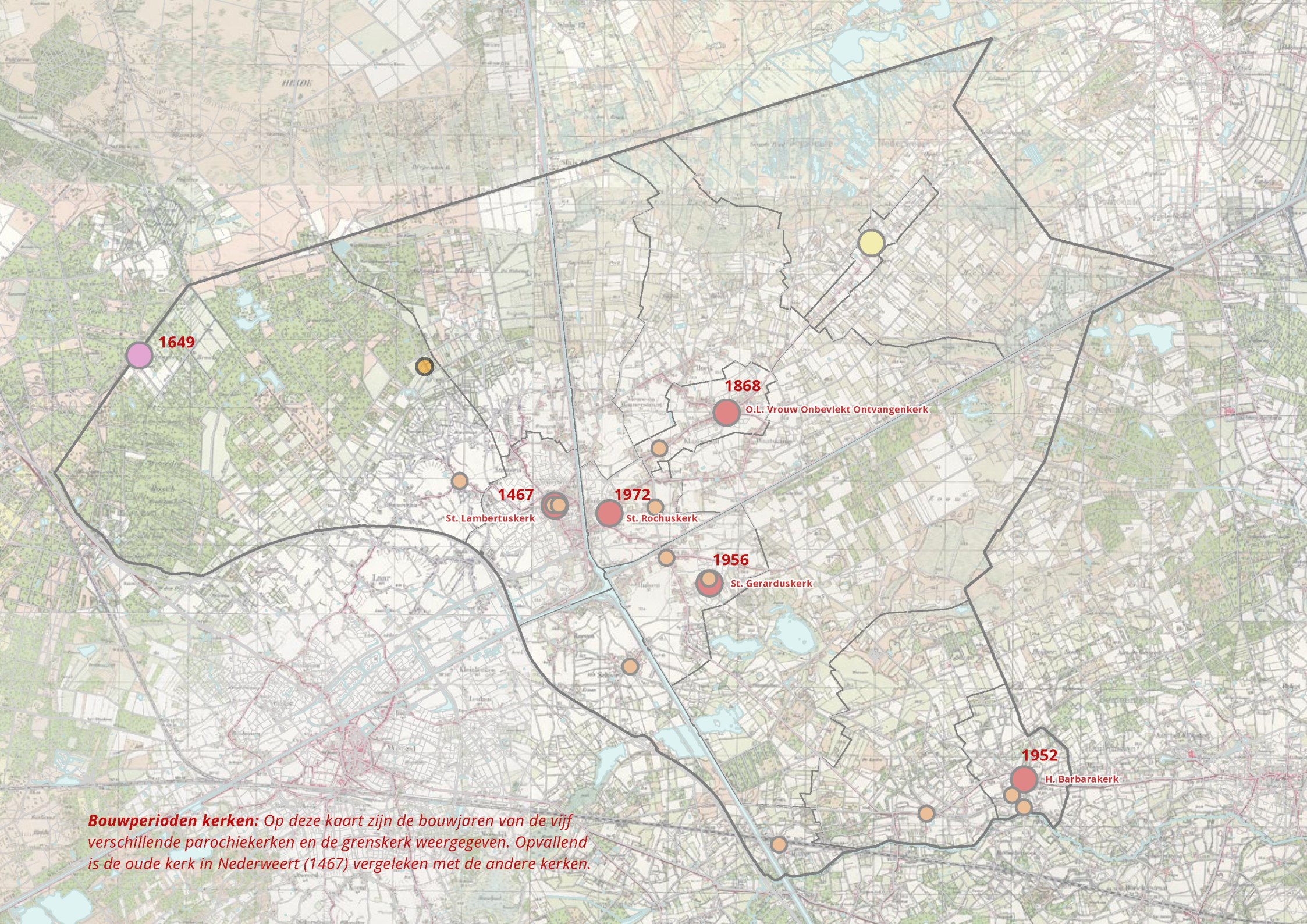
Afbeelding 2 *Situering religieuze gebouwen Gemeente Nederweert*

De gemeente Nederweert kan worden opgedeeld in vijftien buurten. Zoals te zien op de *Afbeelding 5: Buurten Gemeente Nederweert*, heeft de dorpskern Nederweert veruit het grootste aantal inwoners. Daarna komen de buurten Ospel, Budschop, Nederweert-Eind, Leveroy en Ospeldijk. Andere buurten zijn vooral gericht op landbouw of natuur, en hebben weinig inwoners.

De dichtsbevolkte buurten hierboven benoemd hebben elk hun eigen actieve parochiekerk. Ook de meeste religieuze objecten zijn gesitueerd in deze buurten. De grootste uitzonderingen hierop zijn de grenskerk gelegen in het Weerterbos in de buurt Boeket-Hoogbosweg en de Klokkentoren in Ospeldijk.

Afbeelding 3 *Buurten Gemeente Nederweert*

Bouwperioden kerken: *Op deze kaart zijn de bouwjaren van de vijf verschillende parochiekerken en de grenskerk weergegeven. Opvallend is de oude kerk in Nederweert (1467) vergeleken met de andere kerken.*

Lambertuskerk Nederweert

3. Ontstaan kerkelijk landschap

Het religieuze erfgoed in en rond Nederweert vormt een belangrijk onderdeel van de regionale geschiedenis en identiteit. De ontwikkeling van dit erfgoed, van vroegchristelijke nederzettingen tot hedendaagse religieuze en culturele bestemmingen, weerspiegelt de maatschappelijke veranderingen die het gebied heeft doorgemaakt. Voor een gedegen toekomstvisie op dit erfgoed is inzicht in het verleden essentieel. Hoe is het huidige religieuze landschap ontstaan? Welke historische, maatschappelijke en bestuurlijke ontwikkelingen hebben hieraan bijgedragen? En wat betekent dit voor de huidige staat en toekomstige mogelijkheden van deze historische gebouwen en structuren? Dit hoofdstuk biedt een chronologisch overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen die het religieuze landschap van Nederweert en omgeving hebben gevormd. Deze analyse dient als basis voor toekomstige besluitvorming over het behoud, de herbestemming en de ontwikkeling van het religieus erfgoed in de regio.

Het ontstaan

Het religieuze landschap in Nederweert heeft vele vormen gekend, waarbij onder andere straatnamen zoals de Kerkendijk verwijzen naar gebeurtenissen uit het verleden. Desondanks is er niet veel bekend over de (religieuze) geschiedenis van deze plek. Wel heeft het gebied een lange geschiedenis; oorspronkelijk maakte Nederweert deel uit van Weert. De stad is ontstaan op een stuk land, gelegen te midden van wateren en moerassen. In deze omgeving van Peelplassen lag een eiland, dat later zou uitgroeien tot Weert.

Het hogere gedeelte kreeg de naam Overweert (Weert) en het lagere gedeelte werd Nederweert genoemd. Uit bodemvondsten blijkt dat er in de omgeving al sinds de prehistorie mensen hebben gewoond. Ook is uit bronnen gebleken dat het christendom al vroeg zijn intrede deed in de gemeente. Zo wordt verteld dat Weert al in het jaar 693 werd bekeerd door de predikers Willibrordus en Switbertus.

15e eeuw: de Middeleeuwen

Het gebied bestond destijds uit kleine boerengemeenschappen en kwam vanaf de 13e eeuw onder invloed van het graafschap Horn. In deze periode werd, omstreeks 1419, ook voor het eerst melding gemaakt van een eigen schepenbank en heerlijkheid. Weert groeide na 1400 uit tot een welvarende vestingstad, omringd door grachten en wallen. Hierdoor ontwikkelde ook Nederweert zich verder als agrarische nederzetting.

De 16e eeuw: de graven van Horne

De graven van Horne resideerden in kasteel Nijenborgh, in het centrum van de stad. De bekendste graaf van Horne is Filips van Montmorency. Zijn moeder, Anna van Egmont, hertrouwde met Jan, graaf van Horne, waardoor Filips na haar overlijden de heerlijkheden Heusden, Altena en Weert erfde. Aanvankelijk diende Filips als page en later als kamerheer aan het hof van keizer Karel V. In zijn latere leven bekleedde hij diverse functies. Zo was hij legeraanvoerder van het Leger van Vlaanderen, stadhouder van Gelre, ridder in de Orde van het Gulden Vlies en admiraal van de Nederlanden.

In de Raad van State vormde hij samen met Willem van Oranje en de graaf van Egmont een driemanschap dat in opstand kwam tegen de Spaanse bezetting. Hoewel de graaf van Horne zijn hele leven katholiek bleef, leidde zijn tolerantie jegens protestanten en zijn frequente afwezigheid ertoe dat Weert uitgroeide tot een centrum van de Reformatie. Onder invloed van zijn moeder, Anna van Egmont, en zijn vrouw, Walburgis van Nieuwenaar, was de Beeldenstorm in Weert heviger dan in veel andere steden. Na deze onrust probeerde de graaf de katholieke macht te herstellen, zowel uit overtuiging als om zijn loyaliteit aan Margaretha van Parma te tonen. Desondanks werden Filips en zijn goede vriend, de graaf van Egmont, ter dood veroordeeld en onthoofd in Brussel, wat leidde tot grote protesten onder de bevolking.

De reformatie

Tijdens de Tachtigjarige Oorlog werd de stad 's-Hertogenbosch belegerd en ingenomen door Frederik Hendrik. Hierdoor ontstond er onenigheid tussen de Staten van Holland en de Spaanse overheersers over het gebied dat we nu kennen als Noord-Brabant. Twintig jaar later, bij de Vrede van Münster in 1648, werden onder andere de gebieden Someren, Maarheeze en Asten toegewezen aan de Staten van Holland. Nederweert en Weert bleven onder Spaans gezag staan. In de Staatse gebieden werden de katholieken vervolgd en was alleen de protestantse godsdienst toegestaan; in de Spaanse gebieden was dit precies andersom. Desondanks bevonden zich nog steeds veel katholieken in de Staatse gebieden, die naar manieren zochten om toch hun geloof te kunnen uitoefenen.

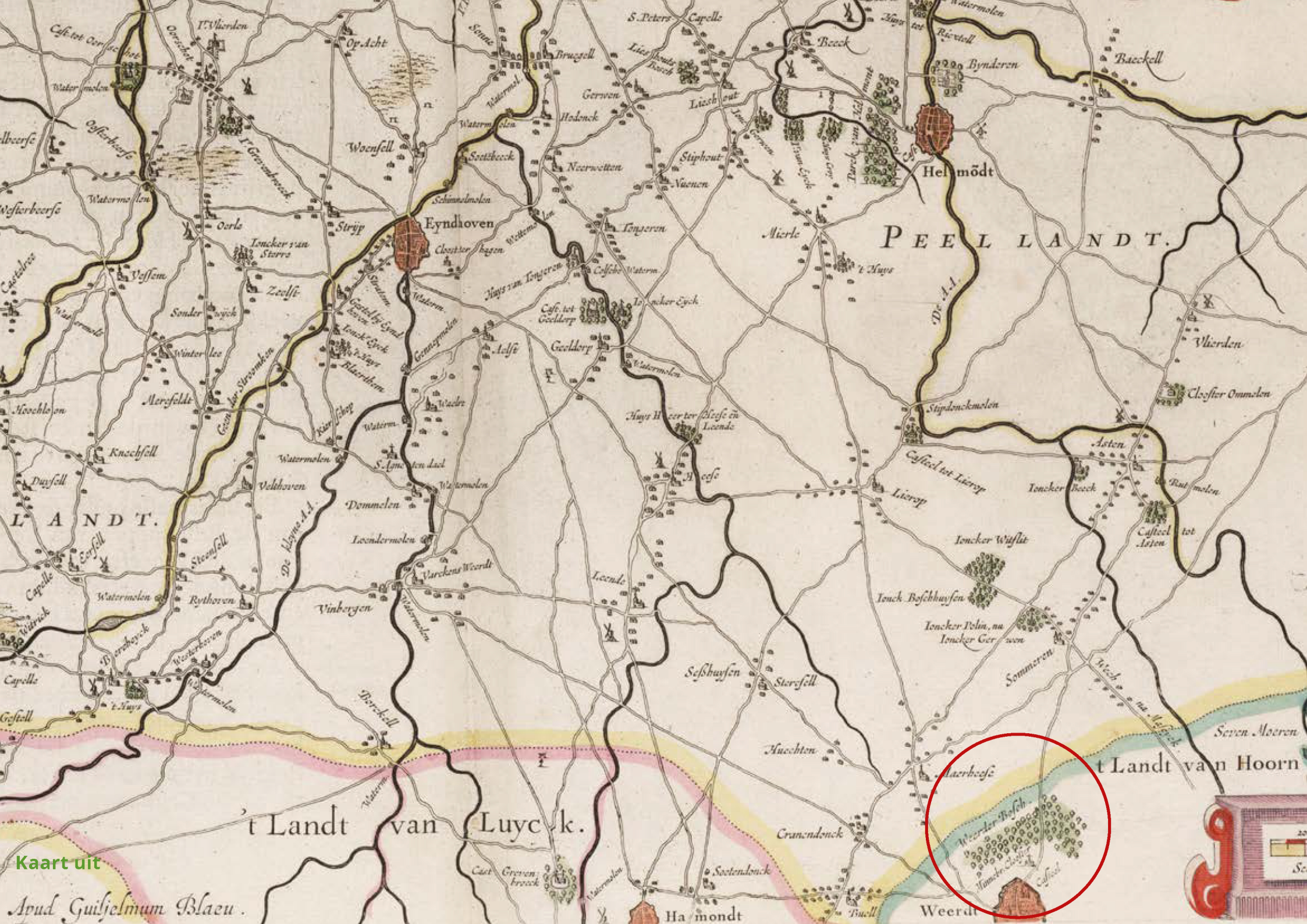
Grenskerk in het Weerterbos

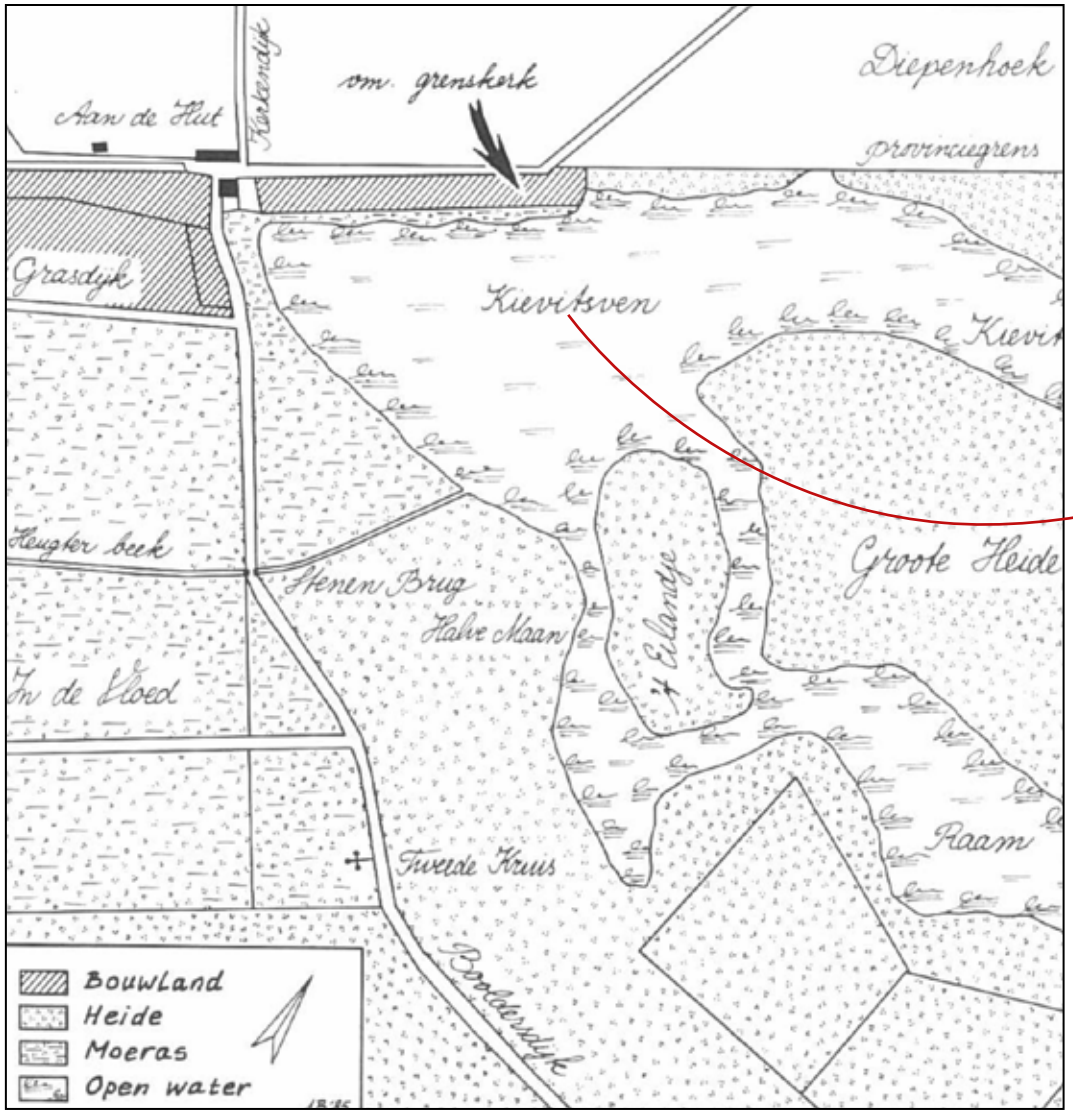
Zo ontstonden er op verschillende plekken langs de grenzen zogenaamde grenskerken. Ook in Nederweert, langs de Booldersdijk, vond een dergelijke ontwikkeling plaats.

Aan de oever van het Kievitsven vonden de paters Minderbroeders van de Biest een manier om hun geloof in praktijk te brengen. Jarenlang werd er in de buitenlucht gepreekt op zon- en feestdagen. Uit de aantekeningen van de paters blijkt dat er soms wel duizend tot tweeduizend gelovigen op deze plek samenkwamen.

Na twee jaar werd een grenskerk gebouwd in het Weerterbosch. De funderingen van deze kerk zijn nog steeds terug te vinden. In 1651 gaf gravin Magdalena van Egmont toestemming om naast het Kievitsven een kerkje te bouwen. Toch maakten de inwoners van Nederweert hier zelf niet veel gebruik van. Tegenwoordig is er niets meer terug te vinden van de kerk die hier ooit heeft gestaan. Alleen de straatnaam Kerkenpad verwijst nog naar dit verleden.

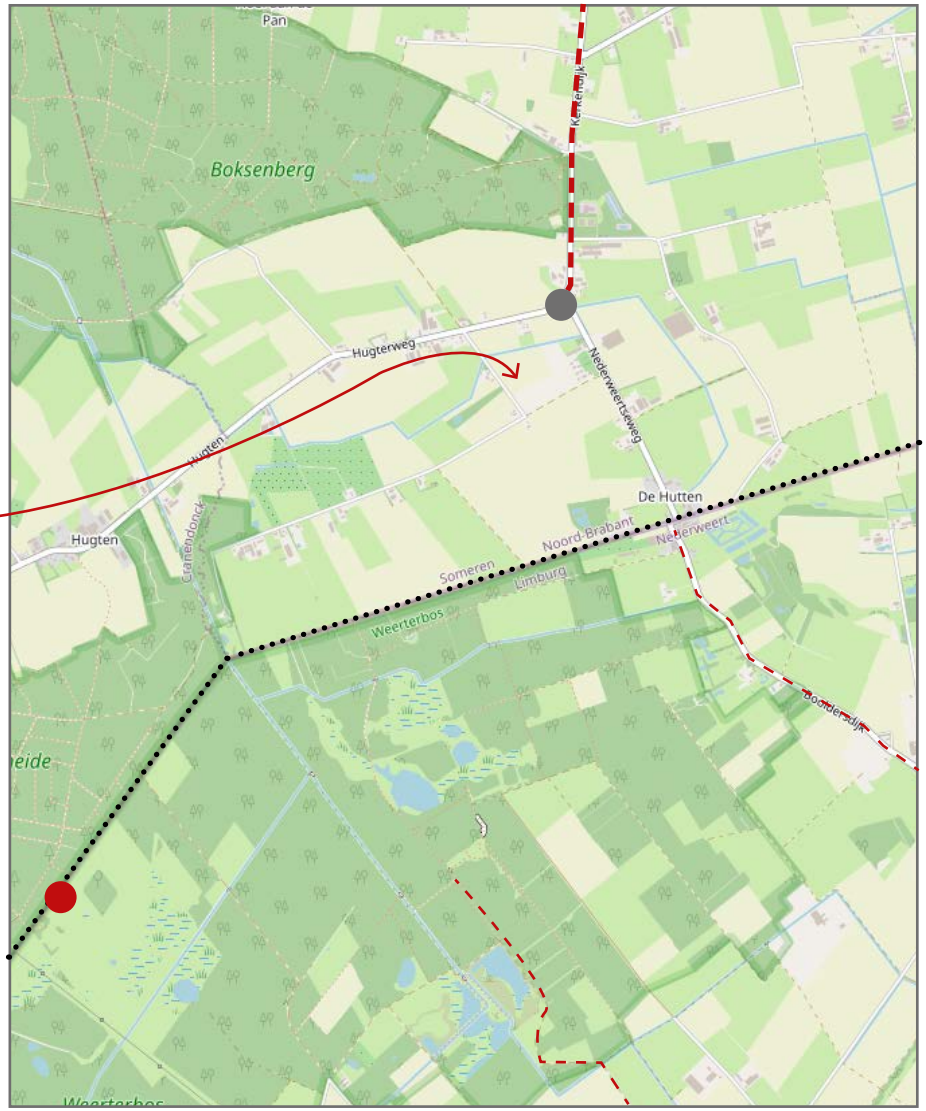

VERHAAL
VAN DE
REFORMATIE,
NEDERLANDEN.
AANTEKENINGEN
G. BRANDT.

PEEL LANDT.
L A N D T.
't Landt van Luyck.
t Landt van Hoorn
Eyndhoven
Helmõdt
Weerdt
Ha mondt
Aerdt
Apud Guilielmum Blaeu.
Kaart uit

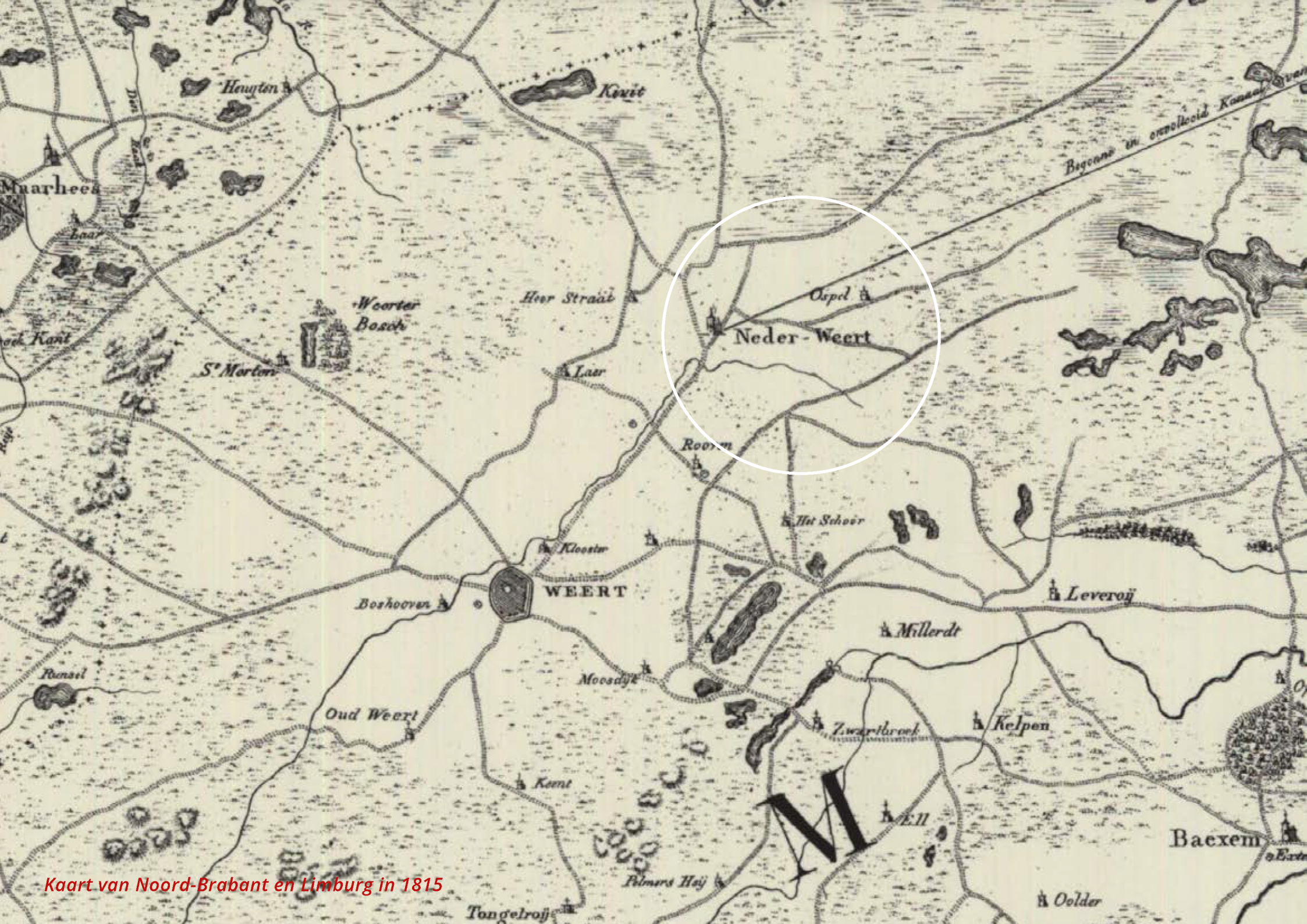
Oude situatie

Deze grens is tevens goed te zien op de afbeelding op pagina 23.

Nieuwe situatie

- Oude grenskerk
- Nieuwe (huidige grenskerk
- Grens staatse en spaanse gebieden
- De kerkendijk, grasdijk en booldersdijk

Kaart van Noord-Brabant en Limburg in 1815

Tot slot

In de tussentijd heeft Nederweert onder verschillende heersers gestaan. Na de Vrede van Utrecht in 1713 kwam het gebied onder het gezag van de Oostenrijkse Nederlanden. Deze periode werd gekenmerkt door bestuurlijke hervorming en economische invloeden van de Habsburgers. Met de opkomst van de Franse Revolutie veranderde het bestuur opnieuw; Nederweert toebehoren aan de Franse Republiek en werd het onderdeel van het departement Nedermaas. Na de val van Napoleon in 1815 werd het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden gevormd, waarbij Nederweert officieel onder de provincie Limburg werd ondergebracht.

Tot op het heden is Nederweert een overtuigend katholieke gemeente met een rijk religieus landschap. De Sint-Lambertuskerk vormt een van de oudste en belangrijkste religieuze gebouwen van de gemeente. De eerste fundering werd gelegd in het jaar 1467 waarbij het door de jaren heen een belangrijke cultuurhistorische en sociale rol heeft gespeeld in de ontwikkeling van de gemeenschap binnen Nederweert. Ook de plek waar de H. Barbara kerk is gesitueerd heeft al sinds de 15e eeuw een belangrijke betekenis. Sinds de 15e eeuw staat hier al een gotische kapel die in 1920 werd verheven tot volwaardige parochiekerk.

Diverse andere kerken in de gemeente zijn ontstaan als afsplitsing van de Sint-Lambertusparochie. Zo werd in 1884 de Onze Lieve Vrouwe Onbevlekt Ontvangenkerk in Ospel opgericht als zelfstandige parochie ter ondersteuning van de groeiende gemeenschap. De Heilige Gerardus Majella kerk kwam voort uit een initiatief van bewoners uit het buurtschap t' Eind. Zij hadden vanwege de grote afstand tot het centrum van Nederweert behoefte aan een eigen kerkgebouw. Na de Tweede Wereld Oorlog kreeg Nederweert te maken met uitbereiding van de bebouwing, onder andere in Budschop. In dit kader werd aanvankelijk een noodkerk opgericht die uiteindelijk overging in het huidige kerkgebouw. Door zijn karakteristieke architectuur uit de jaren 60 en zijn multifunctionele functie tot gemeenschapsgebouw vormt de kerk nog altijd een herkenbaar baken in de wijk.

De kerkgebouwen illustreren samen hoe de religieuze infrastructuur zich vaak op natuurlijke wijze ontwikkelde vanuit de behoefte van de lokale bevolking. Zij zijn het voorbeeld van hoe maatschappelijke ontwikkelingen, de geloofspraktijk en lokale initiatieven samen vormgaven aan het religieuze landschap van Nederweert.

collectie Stichting Geschiedschrijving

1839 bouw van eenvoudige zaalkerk →

1920 nieuw ontwerp door Jos Wielders →

1944 In de WWll werd de kerk opgeblazen door de Duitsers →

1948 bouw huidige H. Barbara kerk

Ter illustratie van het religieuze landschap; de ontwikkeling van de H. Barbara kerk

De kerk van Heilige Barbara in Leveroy kent een lange bouwgeschiedenis die teruggaat tot de middeleeuwen. Mogelijk stond er al in de 13e eeuw een kapel in of nabij het dorp. In de 15e of 16e eeuw verrees een gotische kapel met toren, die in 1620 tot parochiekerk werd verheven. In de 17e eeuw werd het interieur geleidelijk uitgebreid en vernieuwd, en vanaf 1700 kwamen er verschillende schenkingen uit de omgeving. Omdat de kerk in de loop van de tijd te klein werd, werd zij in 1839 afgebroken en vervangen door een eenvoudige zaalkerk, waarbij de oude toren behouden bleef. Toen ook deze kerk te klein bleek, ontwierp architect Jos Wielders in de jaren twintig van de 20e eeuw een nieuwe kerk, die in 1925 werd voltooid. De oude kerk werd in 1924 gesloopt. In november 1944 werd de kerk door de terugtrekkende Duitse troepen opgeblazen, waarna Wielders na de oorlog werd gevraagd de herbouw te leiden. De fundamenten bleven behouden en in 1948 werd de eerste steen gelegd. De nieuwe kerk werd in december 1949 in gebruik genomen en in 1951 geconsacreerd door bisschop Lemmens. De toren kon pas in 1952 worden voltooid, onder leiding van architect Jacques van Groenendael. In de decennia daarna volgden nog enkele aanpassingen aan het interieur, waaronder wijzigingen aan de banken in 1976 en de herinrichting van de doopkapel tot Mariakapel rond 1985.

Wegkruizen en wegkapellen.

Een bijzonder aspect aan het cultuurlandschap gemeente Nederweert zijn de vele religieuze monumenten, zoals veldkapellen, wegkruizen die te vinden zijn in de omgeving. Vroegere onderzoekers veronderstelden dat kruisen werden geplaatst ter vervanging van heidense offeraltaren, als symbool van het nieuwe geloof. Uit de periode voor 1200 is echter niets bekend over dit soort kruisen. Tijdens de Franse overheersing (1794-1814) zijn alle tekenen van godsdienstigheid buiten kerken verboden en zijn veel wegkruisen vernietigd. Kruisen kunnen om uiteenlopende redenen zijn opgericht. Hierin is het belangrijk te kijken naar diverse aspecten; waarom is het kruis geplaatst? Waar staat het kruis? En tot slot vanuit welke reden hebben mensen hier destijds een kruisopgericht?

Er zijn drie verschillende redenen om een (weg)kruis op te richten:

1. Rechtkruis – Deze kruizen hebben een verband met het kerkelijke of burgerlijke rechtswezen, zoals grenskruizen die dienen om territoriale grenzen aan te duiden.

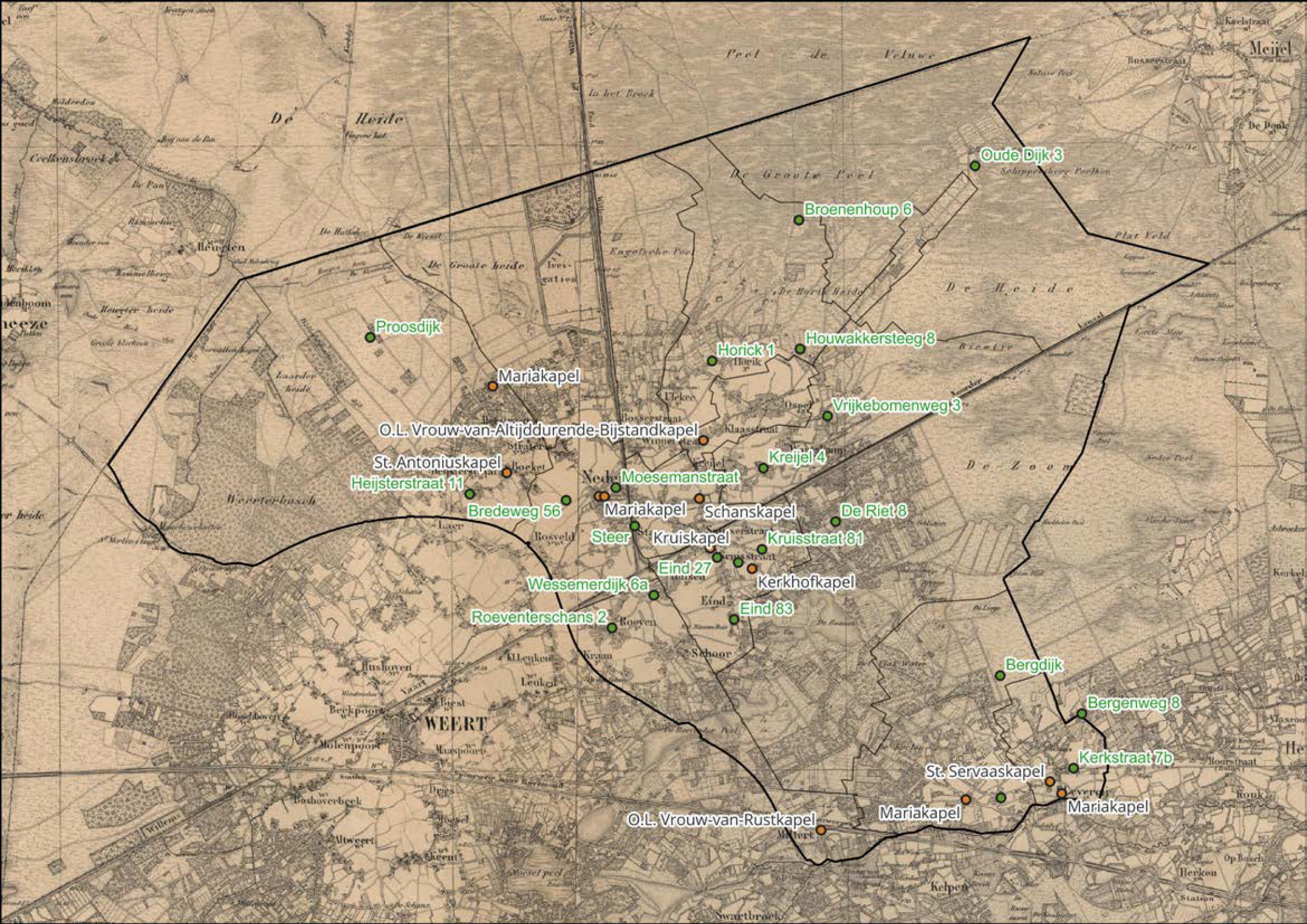
2. Memoriekruis – Een kruis dat wordt geplaatst ter herinnering aan een droevige of bijzondere gebeurtenis, zoals een ongeval of historisch moment. Een voorbeeld hiervan is, dat in de 13e eeuw kruisen worden geplaatst naar aanleiding van vonnissen in verband met moord en doodslag. Dergelijke stenen 'zoenkruisen' werden opgericht tot hulp en troost van de ziel van de dode, vaak als deel van de straf van de dader.

3. Vroomheidskruis – Een kruis opgericht als uiting van geloof, soms ook vanuit bijgeloof. Hieronder vallen ook devotiekruizen, die zonder specifieke aanleiding zijn geplaatst, puur als symbool van katholieke toewijding.

In de meeste gevallen zoals in de gemeente Nederweert betreft het devotiekruisen. Verder bestaan er grenskruizen, die de grenzen van nederzettingen of van kerkelijke bezittingen markeren. Missiekruisen werden neergezet na een bezoek van missionarissen aan een dorp. Vooral uit de 17e eeuw dateren de ongelukskruisen die herinneren aan noodlottige ongevallen. Tot slot zijn er hagelkruisen, gelegen in het midden van het veld of op een driesprong of kruising. De taak van deze kruisen is om het gewaste beschermen tegen natuurrampen zoals hagel.

Van slechts enkele kapellen en kruisen in de gemeente zijn alle details bekend, terwijl van een aantal slechts oppervlakkige gegevens beschikbaar zijn. Helaas is in de afgelopen jaren een groot aantal verdwenen, vaak als gevolg van ruilverkaveling, dorpsvernieuwing of een gebrek aan financiële middelen voor het noodzakelijke onderhoud.

Huub Janssen geeft in zijn publicatie: *Kapellen, kruisen en andere uittingen van volksvroomheid in de gemeente Nederweert.'* Alle details over (ooit) bestaande wegkapellen en kruizen in de gemeente.
Zie voor de algemene inventarisatie van de wegkruizen en wegkapellen de paspoorten onder het hoofdstuk inventarisatie. De situering van de wegrkuizen en wegkapellen is op de volgende pagina in beeld gebracht.

Oude Dijk 3
Broenenhoup 6
Proosdijk
Houwakkersteeg 8
Horick 1
Mariakapel
Vrijkebomenweg 3
O.L. Vrouw-van-Altijddurende-Bijstandkapel
Kreijel 4
St. Antoniuskapel
Heijsterstraat 11
Moesemanstraat
Bredeweg 56
Mariakapel
Schanskapel
De Riet 8
Steer
Kruiskapel
Kruisstraat 81
Eind 27
Kerkhofkapel
Wessemerdijk 6a
Eind 83
Roeventerschans 2
Bergdijk
Bergenweg 8
Kerkstraat 7b
St. Servaaskapel
Mariakapel
Mariakapel
O.L. Vrouw-van-Rustkapel
WEERT

4. De inventarisatie

In dit hoofdstuk zullen de desbetreffende kerken in kaart worden gebracht. Ieder object zal besproken worden aan de hand van de objectgegevens, een historisch onderzoek, de huidige situatie en eventuele initiatieven voor de toekomst. Deze informatie wordt samengevoegd in een kerkenpaspoort. Als er sprake is van een kerkhof bij het complex is deze toegevoegd met een eigen kerkhoven paspoort. Het historisch onderzoek omvat een representatie van het object liggend in de omgeving gevolgd door een samenvattende omschrijving van het gebouw in exterieur en interieur. Deze gegevens vormen een belangrijke bron van kennis voor de bepaling van de cultuurhistorische waarden en dienen ter context voor de huidige situatie en toekomstige visie.

4.1 De kerkenpaspoorten

De gemeente Nederweert telt vijf Rooms-Katholieke kerkgebouwen die alle nog in gebruik zijn voor de eredienst. Daarnaast is er de Grenskerk (nr. 6), die weliswaar de status van monument bezit en als gedenkplek fungeert, maar niet langer voor liturgische vieringen wordt gebruikt. Ook de O.L.V. van Lourdeskapel in Schoor is meegenomen in de kerkenpaspoorten. Hoewel dit officieel geen kerk is, wordt de kapel wel ingezet voor de eredienst.

Van de zes kerken zijn er vier aangewezen als rijksmonument: de Sint. Lambertuskerk, de O.L.V. Onbevlekt Ontvangenkerk, de H. Gerardus Majellakerk en de Grenskerk. De O.L.V. van Lourdes kapel beschikt over een gemeentelijke monumentstatus. De H. Barbarakerk in Leveroy en de Sint. Rochuskerk hebben daarentegen geen monumentale status.

Parochie federatie BENO

1. Sint Lambertuskerk: Nederweert
2. O.L.V. onbevlekt ontvangen kerk: Ospel
3. H. Gerardus Majella kerk: Nederweert-Eind
4. OLV van Lourdes kapel: Schoor
5. St. Rochuskerk Budschop

Parochie federatie Cluster Tabor

6. H. Barbarakerk: Leveroy

Niet in parochiefederatie; uitsluitend niet-religieus gebruik.

7. Grenskerk: Weerterbos

1.1

1.2

1.3

2.1

2.2

3.1

3.2

4.1

4.2

4.3

4.4

5.1

1. St. Lambertus Parochie:

1.1Sint Antoniuskapel: Nederweert

1.2Kerkhofkapel: Nederweertr

1.3 Mariakapel: Nederweert

2. St. Gerardus Majella Parochie:

2.1Kruiskapel: Nederweert - Eind

2.2Kerkhofkapel: Nederweert Eind

3. O.L.V. Onbevlekt ontvangenis Parochie:

3.1 Klokkentoren: Ospel

3.2 O.L.V. van Altijdurende bijstand kapel: Ospel

4. Cluster Tabor:

4.1 Sint Servaaskapel/ Houben kapelke: Leveroy

4.2 O.L. Vrouw van Rustkapel: Mildert

4.3 Mariakapel: Leveroy

4.4 Mariakapel: Leveroy

5. St. Rochus Parochie:

5.1 Schanskapel: Budschop

Kerkenpaspoort: Sint-Lambertus kerk

Capaciteit:
600 zitplaatsen

Kerkgangers:
max 50 per week

Vrijwilligers:
75

Hoge cultuur-historische waarde

Kerkhof aanwezig

Toegankelijkheid:
Goed

Belangrijke interieur elementen aanwezig

Kerk
Ingang
Begraafplaats
Parkeerplaats

Woonfunctie
Bijeenkomstfunctie
Logiesfunctie
Gezondheidsfunctie
Industriefunctie
Onderwijsfunctie
Sportfunctie
Kantoorfunctie
Winkelfunctie
Overig of onbekend

Adres	Kerkstraat 58 Nederweert
Kadastrale gemeente	Nederweert
Administratieve gemeente	-
monumentnummer	30315
Parochie federatie	Parochie BENO
Bouwjaar	1467
Architect	
Bouwstijl	Laat gotiek, kempisch, barok
Bijbehorend bij complex	Pastorie, mariakapel en begraafplaats

Ligging kerk binnen gemeente

Gebouwomschrijving

De Lambertuskerk in Nederweert is een katholieke kerk. De kerken complex omvat een pastorie en begraafplaats met monumentale kapel. De bouw van de Lambertuskerk begon in 1467. De rijke laatgotische toren, uitgevoerd in Kempische gotiek met speklagen van afwisselend baksteen en mergel, werd in die periode opgericht. Ook het schip en het koor dateren in opzet uit de 15e eeuw. De kerk werd echter zwaar getroffen door branden in 1592 en 1659, waarbij het gebouw volledig uitbrandde.

In 1840-1841 vond een ingrijpende herbouw plaats, waarbij de kerk werd verbreed en verlengd. In dezelfde periode werd het barokke hoogaltaar toegevoegd. Tijdens de restauratie van 1899-1900 kreeg de toren een vijfde geleding met hoektorens, een achtkantige lantaarn en een naaldspits. Oorlogsschade aan de toren door enkele voltreffers in 1944 werd tussen 1946 en 1948 hersteld. Een latere restauratie volgde in 1983-1984. In de laatste jaren heeft de kerk nog diverse renovaties ondergaan. Zo is in 2008 een groot deel van het leien dak vervangen. In 2010 werd het houten binnenwerk en het leiendak van de spits vervangen en tot slot is in 2019 grote delen van het metselwerk volledig gerenoveerd. Momenteel loopt het reguliere onderhoud via de SIM 2021-2026. In de afgelopen wintermaanden is een renovatie van de gewelven van de kerk uitgevoerd.

Boven de hoofdingang van de Sint-Lambertuskerk bevond zich vroeger een calvariegroep uit 1776, bestaande uit Christus aan het kruis, geflankeerd door Maria en Johannes. Op de sokkel van het kruis staat de inscriptie Crucifixum Laetus Adora. Dit ensemble is van groot kunsthistorisch belang, omdat dergelijke beeldengroepen aan de buitenzijde van een gebouw in Nederland relatief zeldzaam zijn. Om de beelden te beschermen tegen weersinvloeden, zijn ze recent verplaatst naar de Mariakapel achter in het kerkgebouw.

Omgeving

De kerk is gelegen in het centrum van Nederweert aan kerkstraat 58. Een lange drukke doorgaande weg. Achter de kerk is de begraafplaats gesitueerd.

De kerktoren is vanuit de omgeving overal goed te zien en een belangrijk ‘ijkpunt’ en landmark voor de inwoners van de gemeente. Om deze reden heeft de kerk de symbolische naam; ‘Wachter van de Peel’ gekregen.

Interieur en kunst

Wat het interieur betreft, is restauratie niet noodzakelijk. Het onderhoud is goed geregeld en het gebouw verkeert in goede staat. De kerk wordt verwarmd met gas, waarbij de ketel zich in een technische ruimte bevindt. De kerk telt drie altaren, die oorspronkelijk alle drie vervaardigd zijn door de Antwerpse beeldhouwer J.J. Peeters. Eind 19e eeuw werd het rechteraltaar echter vervangen door een Maria-altaar. Het centrale hoogaltaar, in neobarokke stijl met een Italiaanse uitstraling, werd tussen 1842 en 1845 vervaardigd. De bijbehorende beelden zijn eveneens van de hand van Peeters. Het linkerzijaltaar, dat nog steeds de oorspronkelijke houtkleur heeft, is eveneens door hem gemaakt. Oorspronkelijk vormden de drie altaren samen een harmonieus ensemble dat de lijdensweg en de opstanding van Christus verbeeldde. Het linkeraltaar stond symbool voor Goede Vrijdag en de kruisdood van Christus, het centrale altaar verbeeldde de opstanding met Pasen, en het rechteraltaar, dat in 1889 werd verwijderd, stond voor Pinksteren.

Bij het maria altaar is nu het hardstenen doopvont geplaatst wat afkomstig is uit 1698. Ook bevat de kerk een eikenhouten klokkenstoel uit circa 1500 met vier moderne klokken. Verder zijn er twee koorbanken uit de 16e-17e eeuw en kerkbanken uit 1754. Het orgel, vervaardigd door A. Clerinx, dateert uit 1849. De inventaris van kunst in de kerk is onlangs gefotografeerd en online opgenomen in de collectie van het Catharijne Convent. Ook heeft een Duitse website alle glas in lood ramen geïnventariseerd. Ook bevinden zich naar alle waarschijnlijkheid graven in de kerk zelf, maar deze staan nergens geregistreerd.

Huidig gebruik en gewenst toekomstig gebruik

De kerk behoort toe aan parochie federatie BENO: Budschop, Eind, Nederweert, Ospel.
Volgens het huidige plan zal de kerk in Budschop niet langer voor reguliere erediensten worden gebruikt, maar uitsluitend voor alternatieve vieringen door verenigingen. Parochianen worden verwacht over te stappen naar Nederweert.

Momenteel worden er vijf wekelijkse diensten gehouden op de dagen dinsdag, donderdag, vrijdag ochtend en zaterdag en zondag avond. De diensten van door de weeks worden bezocht door een 5 10 personen. De diensten in het weekend zijn druk bezochter en hier komen ongeveer maximaal 50 personen op af. Als er een speciale dienst is zoals met pasen of kerstmis zijn er 100 mensen in de kerk te vinden.

Er vinden ongeveer 20 begrafenissen en circa 10 doopplechtigheden plaats, met maximaal één trouwdienst per jaar. De kerk onderneemt weinig bijzondere initiatieven, met slechts een of twee orgelvoorstellingen per jaar. Maatschappelijk gezien is er eenmaal per maand - op de eerste zondag - een gelegenheid om na de mis koffie te drinken in het parochiecentrum. De toekomstblik is somber: de kerk loopt leeg en er worden voorzichtig nieuwe strategieën verkend om de betrokkenheid te vergroten, zoals het organiseren van laagdrempelige uitvaartdiensten die minder afhankelijk zijn van kerkelijke rituelen. Steeds vaker worden grafreseveringen af gezegd. Waardoor er steeds meer lege plekken ontstaan op de begraafplaats. Van de 40 personen die vorig jaar overleden die aangesloten waren bij de kerk hebben er maar twee gekozen om zich te laten begraven op het kerkhof. Hierdoor loopt de parochie een grote inkomstenbron mis.

Financieën

Wat betreft de financiën van de kerk is er ieder jaar een klein tekort. Dit tekort loopt weliswaar terug, maar is nog goed te beheren. In het parochiecentrum vindt twee keer per week een huiskamerbijeenkomst plaats waarvoor de ruimte wordt verhuurd. In Budschop vinden de meeste maatschappelijke activiteiten plaats, inclusief nevenfuncties zoals verhuur.

Zicht op kerk vanuit het kerkhof

Kerkhof kapel

Kerkhof aan de westkant van de kerk

Zich op monumentale graven en kerkhofkapel

Kerkhof van boven af gezien

Kerkenhoven paspoort

Adres	Kerkstraat 58 Nederweert
Denominatie	Rooms Katholiek
Bijbehorende kerk	Sint Lambertus
Monumentale of beschermde status	Ja
Monumentnummer	30315
Eigendom	Parochie BENO
In gebruik	1467
Bouwjaar	Vermoedelijk 1450
Recente restauratie	Afgerond 2001
Aantal graven	-

Beschrijving

Het kerkhof is vermoedelijk in gebruik genomen na de afronding van de bouw van de Lambertuskerk rond 1450. De oudste grafsteen is afkomstig uit 1692. In de middeleeuwen was het kerkhof een dodenakker, waarbij mensen werden begraven zonder zerk of grafsteen.

Op het kerkhof staat een rijk uitgevoerde neogotische kerkhofkapel uit 1892, vermoedelijk naar ontwerp van Johan Kayser.

Er zijn grafstenen uit 1692 en 1785. Daarnaast zijn er diverse interessante graftekens, zoals bijvoorbeeld die voor M.C. Beys, gestorven in 1864 en voor burgemeester P.J.H. Vullers, gestorven in 1893. Het kerk bestuur merkt wel op dat er in de omgeving steeds meer mensen kiezen voor cremeren. Steeds vaker worden grafreseverin-gen af gezegd. Waardoor er steeds meer lege plekken ontstaan op de begraafplaats. Van de 40 personen die vorig jaar overleden die aangesloten waren bij de kerk hebben er maar twee gekozen om zich te laten begraven op het kerkhof. Hierdoor loopt de parochie een grote inkomstenbron mis. Desondanks worden er sinds 2000 urnengraven geplaatst. Ook is het mogelijk een oud graf zonder grafrechten te ‘adopteren’. De grafrechthouder mag dan later in dat graf begraven worden.

Huidige staat

De begraafplaats bij de kerk was ruim 20 jaar gesloten, waarbij alleen bijzettingen plaatsvonden. In 1996-1997 begon een inventarisatie, gevolgd door publicaties en berichtgeving aan rechthebbenden in 1998. Voor graven zonder bekende rechthebbenden werden bordjes geplaatst en hierover werd gecommuniceerd via lokale media. In 2000 werden ruim 400 graven geruimd, waarna de hoofdpaden werden vernieuwd en voorzien van klinkers en tegelpaden. Dit werk, grotendeels uitgevoerd door vrijwilligers, werd in het voorjaar van 2001 afgerond. Sindsdien is regulier onderhoud voldoende. Het kerkbestuur hechtte veel waarde aan een zorgvuldige ruimingsprocedure en is dankbaar voor de inzet van de vrijwilligers. Dankzij hen ligt het kerkhof er goed onderhouden bij, wat regelmatig wordt gewaardeerd door nabestaanden middels giften.

Kapellen paspoort: Kerkhofkapel

Adres	Kerkstraat 58
Denominatie	Rooms katholiek
Bijbehorend bij complex ja/nee	Sint. Lambertuskerk
Monumentale of beschermde status	Rijksmonument
Monumentnummer	526498
Eigendom	Parochie st. Lambertus

Beschrijving omgeving

Kleine kapel in neo-gotische stijl op het kerkhof ten oosten van de St. Lambertuskerk in de kern van Nederweert. De kapel is vrij gesitueerd tussen de graven aan één van de oost-west lopende verbindingspaden, met de voorgevel naar het koor van de kerk gericht. De kapel is gebouwd onder het pastoorschap van pastoor Kerbosch in 1901 en valt op door het rijke materiaalgebruik met onder meer glazuursteen en hardsteen en door de fraaie uitmonstering van het interieur.

De kapel bestaat uit een aan de voorzijde geopende bidruimte en een achter de altaarwand verborgen bergruimte. De dakschilden zijn belegd met leien met afgeknipte hoeken in Maasdekking, de afwatering vindt plaats via bakgoten met geornamenteerde gootbeugels. De gevels zijn opgetrokken in bruinrode baksteen gemetseld in kruisverband, met toepassing van groen geglazuurde profielsteen rond gevelopeningen. Natuursteen is gebruikt voor afdekkingen, onderdorpels en ornamenten. Onder de goot van beide zijgevels loopt een deels in profielsteen uitgevoerde tandlijst.

Gebruik

De kerkhofkapel wordt nu gebruikt als gedenkplek voor (stil) geboren kinderen.

Huidige staat

Huidige staat is goed, het kerkhof en de kapel worden goed onderhouden door vrijwilligers.

Capaciteit:
570 zitplaatsen

Kerkgangers:
40 per week

Vrijwilligers:
30

Hoge cultuur-historische waarde

Kerkhof aanwezig

Toegankelijkheid:
Goed

Belangrijke interieur elementen aanwezig

Kerk
Ingang
Begraafplaats
Parkeerplaats

Woonfunctie
Bijeenkomstfunctie
Logiesfunctie
Gezondheidsfunctie
Industriefunctie
Onderwijsfunctie
Sportfunctie
Kantoorfunctie
Winkelfunctie
Overig of onbekend

Kerkenpaspoort: O.L.V. Onbevlekt Ontvangen kerk

Adres	Onze Lieve Vrouwestraat 38 Ospel
Kadastrale gemeente	Nederweert
Administratieve gemeente	-
monumentnummer	30320
Parochie federatie	O.L.V. Onbevlekt Ontvangen (BENO)
Bouwjaar	1868
Architect	Pierre Cuypers
Bouwstijl	Neo gotiek
Bijbehorend bij complex	begraafplaats

Ligging kerk binnen gemeente

Gebouwomschrijving

De kerk Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen werd in 1884 opgericht als een afsplitsing van de Sint Lambertusparochie in Nederweert. De kerk is in 1866-1868 gebouwd naar ontwerp van P.J.H. Cuypers in neogotische stijl. Als een driebeukige basilicale kruisbasiliek is het geïnspireerd op vroeg-gotische vormentaal. Het gebouw kenmerkt zich door een driezijdig gesloten koor, rechthoekige zijkapellen en een eenvoudige baksteenarchitectuur met venstertritsen binnen spaarbogen in de zijbeuken. Roosvensters sieren de eindgevels van het transept en de toren. De massieve toren, zonder steunberen en begeleid door een traptoren, bestaat uit vier geledingen en wordt bekroond door een achtzijdige naaldspits, geflankeerd door hoektorentjes.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de toren in 1944 opgeblazen en in 1954 herbouwd. In 1962-1963 onderging de kerk een verdere aanpassing, waarbij de transeptarmen enigszins werden verlengd.

Toestand

Wat betreft de toestand van het exterieur heeft de kerk een abonnement bij de Monumentenwacht, waardoor er elke 2 jaar een rapport wordt opgesteld. Ook beschikt de kerk over SIM rapporten. Onlangs is er een restauratie uitgevoerd waarvoor subsidie is ontvangen. Bij deze restauratie is het voegwerk gerenoveerd en zijn de goten onderhouden. Sommige bakstenen die er slecht aan toe waren zijn vervangen.

Omgeving

De kerk is gelegen aan de Onze Lieve Vrouwestraat die de kern door kruist van het kleine dorp Ospel. Aan de achterkant van de kerk is het kerkhof gesitueerd.

Interieur en kunst

Het interieur van de kerk is volledig opgetrokken in baksteen en wordt gekenmerkt door kruisribgewelven. De vaste interieurelementen zijn grotendeels behouden gebleven en omvatten een aantal beeldbepalende onderdelen die het karakter van de ruimte sterk bepalen. In opdracht van het bisdom Roermond heeft Museum Catharijneconvent een inventarisatie en digitale documentatie van het interieur uitgevoerd, die is opgenomen in de online kerkencollectie. Hierin worden de meest kenmerkende elementen van het interieur beschreven.

Tot deze beeldbepalende onderdelen behoren onder meer de altaren uit de wederopbouwperiode, de pilaarheiligen die geplaatst zijn op de pilasters in het middenschip, de glas-in-loodramen van Jan Dijker, het hoogaltaar met reliekschrijn, en het triomfkruis dat vermoedelijk uit de beginperiode van de kerk stamt en zich achter het hoogaltaar bevindt. Ook de muurschildering met bisschopswapen maakt hier deel van uit. Van hoge kunsthistorische en artistieke waarde zijn onder andere het Jozefbeeld uit het atelier Thissen in Roermond en een modern vormgegeven corpus.

Daarnaast bezit de kerk diverse objecten met grote emotionele waarde voor de parochiegemeenschap, zoals een zilveren herdersstafje uit het stichtingsjaar van de parochie, polychrome beelden van Maria Immaculata en de heilige Catharina Labouré, en een gouden driestel. De oorspronkelijke kerkbanken zijn nog aanwezig, evenals de historische reeks schilderijen die de kruisweg verbeelden en zich bevinden in de zijbeuken. Wat het interieur bijzonder maakt, is de samenhang binnen het geheel: het vormt een compleet en goed bewaard ensemble waarin het ontwerp als één geheel ervaren wordt.

Huidig gebruik en gewenst toekomstig gebruik

Wekelijks worden er in de kerk twee diensten gehouden: op zaterdagavond en op zondagmorgen. De donderdag avonddienst is onlangs afgeschaft. Het kerkgebouw biedt plaats aan 570 personen, maar het aantal kerkgangers is aanzienlijk lager. Op zaterdag varieert het bezoekersaantal tussen de 13 en 20 personen, terwijl op zondagmorgen gemiddeld 40 mensen aanwezig zijn – zonder misintentie. Bij missen met intentie loopt dit aantal op tot zo'n 85 bezoekers, wat regelmatig voorkomt.

De parochie draait op ongeveer 30 vrijwilligers. Bij bijzondere gelegenheden wordt een bredere oproep gedaan, waarop steevast meer mensen komen helpen. Er is echter vooral behoefte aan vrijwilligers die ook verantwoordelijkheid willen en kunnen dragen, een tendens die in het hele dorp bij verenigingen merkbaar is.

Bij uitvaarten zijn er gemiddeld 22 kerkelijke plechtigheden per jaar, waarbij tot wel 300 mensen aanwezig kunnen zijn. Jaarlijks worden er ongeveer 10 doopsels voltrokken, al is hierbij sprake van een duidelijke terugloop. De Eerste Communie vindt één keer per jaar plaats, dit jaar in samenwerking met Nederweert. Daarnaast worden er jaarlijks twee tot drie huwelijken gesloten in de kerk.

De kerk kent ook diverse specifieke vieringen en tradities. Zo is er de Hubertusmis, de jaarlijkse kerstviering van de basisschool – waarbij zo'n 400 mensen (300 kinderen en hun ouders) de kerk volledig vullen – en een gezinsmis op kerstavond. Tijdens de reguliere kerstvieringen zijn er doorgaans zo'n 200 bezoekers. De collecteopbrengst in deze periode is wat hoger, mede om de verwarmingskosten te kunnen dekken. De basisschool houdt daarnaast een mis op Goede Vrijdag. Andere populaire momenten zijn de carnavalsmis en de Aswoensdagviering, beide met meer dan 200 bezoekers.

Wat betreft maatschappelijke nevenfuncties is er de stichting 'Vrienden van de Parochie', met als motto 'Samen sterk voor de kerk'. Hoewel er in het verleden concerten plaatsvonden in samenwerking met de harmonie, is dat inmiddels gestopt. De pastoor is persoonlijk sterk betrokken bij het dorp, maar het kerkgebouw zelf kent verder geen aanvullende functies. De nieuwe pastoor wil hierin verandering brengen door na de mis gelegenheid te creëren voor ontmoeting met koffie, bij voorkeur in of nabij het kerkgebouw, om zo de drempel voor deelname te verlagen. Ook het schuttersfeest omvat een kerkdienst, maar geen concert. Met Pasen worden er momenteel geen bijzondere activiteiten georganiseerd.

Financieën

Financieel bezit de parochie naast de kerk ook een pastorie die wordt verhuurd aan de emritus pastoor, evenals een kapel en kerkhof. Er zijn geen schulden, er is spaargeld. 2023 en 2024 zijn met een positief resultaat afgesloten. De begroting van 2025 laat een positief resultaat zien. Dus financieel is de situatie gezond. Zonder de inkomsten uit de pastorie zou het financieel wel moeilijk zijn geweest. In Ospel wordt nog bovengemiddeld bijgedragen aan de Kerkbalans/gezinsbijdrage.

Daarnaast, zoals b.v. bij de laatste grote renovatie, springt de lokale gemeenschap ad hoc flink bij, onder de Facebook/aktiegroep "SAMEN STERK VOOR ONZE KERK". Verder zijn er veel vrijwilligers (waaronder o.a. een flinke delegatie van RKSVO voetbalclub) die jaarlijks zorgen voor de grote poetsbeurt tijden de Vasten wat duidt op een grote gemeenschapszin.

Zicht op achterkant van de kerk

Heilige hart beeld

Begraafplaats van boven af gezien

Kerkenhoven paspoort

Adres	One Lieve Vrouwestraat 38 Ospel
Denominatie	Nederweert
Bijbehorende kerk	O.L.V. Onbevlekt Ontvangen
Monumentale of beschermde status	Het heilige hart beeld en 8 graven
Monumentnummer	-
Eigendom	OLV onbevlekt ontvangen
In gebruik	Ja
Bouwjaar	-
Recente restauratie	-
Aantal graven	-

Beschrijving

Het kerkhof is gelegen aan de achterzijde van de kerk. Momenteel wordt het nog steeds gebruikt en goed onderhouden door vrijwilligers. Het kerkhof heeft in zijn geheel geen monumentale of beschermde status.
Maar kent enkele bijzondere monumentale elementen. Het heilig hartbeeld heeft een gemeentelijke monumentstatus. Het verhaal zou zijn dat er een graftombe gesitueerd is onder het beeld maar daar zijn geen bewijzen Voor. Daarnaast bevinden er zich ongeveer 7 tot 8 graven met een bijzondere monumentale waarde vanwege hun ouderdom.

Bovendien is er een oorlogsgraf aanwezig op het terrein. Ook zijn er graven van bijzondere personen voor het dorp aanwezig, waaronder graven van zusters en de eerste pastoor, die een belangrijke rol hebben gespeeld in de lokale gemeenschapsgeschiedenis.

Huidige staat

De huidige staat van het kerkhof is goed, het wordt goed onderhouden door een groep van ongeveer 7 vrijwilligers.

Capaciteit:
400 zitplaatsen

Kerkgangers:
20 per week

Vrijwilligers:
30

Hoge architectuur- en kunsthistorische waarde

Kerkhof aanwezig

Toegankelijkheid:
Goed

Belangrijke interieur elementen aanwezig

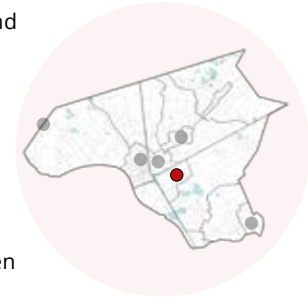

Kerk
Ingang
Begraafplaats
Parkeerplaats

Woonfunctie
Bijeenkomstfunctie
Logiesfunctie
Gezondheidsfunctie
Industriefunctie
Onderwijsfunctie
Sportfunctie
Kantoorfunctie
Winkelfunctie
Overig of onbekend

Kerkenpaspoort: H. Gerardus Majella

Adres	St. Gerardusstraat Nederweert-eind
Kadastrale gemeente	Nederweert
Administratieve gemeente	-
monumentnummer	532042
Parochie federatie	H. Gerardus Majella (BENO)
Bouwjaar	1955
Architect	Pierre Weegels en Cor van Geleuken
Bouwstijl	Wederopbouw architectuur
Bijbehorend bij complex	Begraafplaats met kerkhofkapel

Ligging kerk binnen gemeente

Gebouwomschrijving

De Gerardus Majellakerk, gelegen in het centrum van het dorp Eind, is een georiënteerde basiliek met een bakstenen gevel en een campanile aan de voorzijde. Het schip heeft de vorm van een taartpunt, met een rechthoekig priesterkoor aan de smalle zijde. De kerk beschikt over een axiaal bankenplan en een crypte onder het priesterkoor. De brede voorgevel ligt aan het centrale kerkplein, waarop alle wegen in het dorp uitkomen. Hierdoor vervult de kerk een belangrijke stedenbouwkundige rol: de toren fungeert als markant oriëntatiepunt binnen het dorpsbeeld.

De bouw van de kerk kwam voort uit het initiatief van de bewoners van de buurtschap 't Eind, die vanwege de grote afstand tot Nederweert de wens uitspraken om een eigen kerkgebouw te realiseren. De Gerardus Majellakerk kan worden gerekend tot de wederopbouwarchitectuur. In 1953 werd architect Pierre Weegels aangesteld om een moderne kerk te ontwerpen. Zijn plan, waarin organische vormen een centrale rol spelen, werd goedgekeurd en de bouw startte in 1955. De kerk werd ingezegend in 1956 en gewijd in 1964. De toren en de karakteristieke vorm van het schip vertonen invloeden van andere Europese kerken, waaronder die van Fritz Metzger en Le Corbusier.

Bijzonder is de lichtval in het priesterkoor, dat als belangrijkste onderdeel van de kerk het meeste daglicht ontvangt, deels via zijvensters, deels via de vensters in de ronde bekroning. De altaartafel werd vanaf het begin zo opgesteld dat de mis ook met het gezicht naar het volk kon worden gevierd, wat vooruitliep op de liturgische veranderingen van het Tweede Vaticaans Concilie.

Toestand

Wat betreft de staat van het exterieur is de algemene conditie goed. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud. Er worden door de Monumentenwacht periodieke inspecties uitgevoerd. Daarnaast is er een SIM-opname beschikbaar, wat betekent dat er een bouwhistorisch rapport voorhanden is. In de afgelopen vijf jaar zijn er diverse verbeteringen aan het gebouw uitgevoerd. Zo is het dak volledig vernieuwd en zijn er werkzaamheden aan de riolering verricht vanwege problemen met hoog water. In dat kader is de riolering verbeterd en zijn er twee wadi's aangelegd om het regenwater beter te kunnen afvoeren. Wel moet er nog voegwerk worden uitgevoerd. Ondanks deze maatregelen heeft de crypte ernstige waterschade opgelopen na een overstroming als gevolg van de eerdere waterproblematiek. Dit vraagt om nadere aandacht en mogelijk aanvullende maatregelen.

Interieur en kunst

Architect Pierre Weegels, pastoor Maes en kunstenaar Cor van Geleuken ontwikkelden samen een uitgebreid beeldprogramma waarbij veel decoraties en onderdelen van de inventaris zijn ontworpen door Cor van Geleuken. De beeldtaal speelt een centrale rol in de architectuur van de kerk en benadrukt haar functie als moderne bedevaartplaats voor de volksheilige Gerardus Majella. Zo verwijzen de twaalf zuilen naar de apostelen, symboliseren de twaalf reliëfpanelen in de hoofdingangsdeuren de geloofsartikelen, en beeldt het fries boven de ingang de zeven sacramenten uit. In de lichtbeuken bevinden zich abstracte glas-in-loodramen van Charles Eyck, die eveneens onderdeel zijn van dit programma.

Het symbolisme is ook zichtbaar in de inrichting van de Gerarduskapel, ingericht aan de voorzijde van de kerk, met beelden en reliëfs van Van Geleuken. In het interieur zijn meerdere kunstwerken van zijn hand aanwezig, waaronder een reliëf van het Laatste Avondmaal achter het centrale altaar, een voorstelling van Christus in het graf bij het sacramentsaltaar, een wandschildering van de Verrezen Christus en een kruisbeeld achter het hoofdaltaar.

De kerk heeft een recht portaal met houten deuren en glaspanelen. Binnen wordt het schip overspannen door een troggewelf op kolommen, met open zijbeuken gescheiden door pilaren. Bij de ingang ligt een vloer met een kruispatroon en de symbolen Alpha en Omega. Links van de ingang ligt de doopkapel met een verlaagde vloer en een baldakijn. De Mariakapel bevat een tridentijns altaar en glas-in-lood met sterrenmotieven.

Het koor is gescheiden door een triomfboog en bevat een vieringaltaar, reliëf en tongewelf. Op de oostwand staat de tekst DOOR HEM + MET HEM EN IN HEM, begeleid door een schildering van een duif en zegenende handen tussen kruisen. Onder het priesterkoor bevindt zich de crypte, met tongewelven, een geometrische tegelvloer, siermetselwerk, glas-in-lood en een noodtabernakel.

Huidig gebruik en gewenst toekomstig gebruik

De capaciteit van het gebouw is 400 personen. Er wordt wekelijks één dienst gehouden op zaterdagavond. Hierbij bedraagt het huidige aantal kerkgangers ongeveer 20 op een gewone zaterdag zonder misintentie. Door verschillende misintenties van grote families kunnen er soms 80 mensen in de kerk aanwezig zijn.

Er zijn 30 vrijwilligers, inclusief kerkhofvrijwilligers. Jaarlijks vinden er ongeveer 5 uitvaarten plaats, wat minder is dan voorheen door toename van crematies. De Eerste Communie wordt om het jaar georganiseerd. Het Heilig Vormsel wordt nu gezamenlijk in de Lambertuskerk gehouden voor alle parochies. Na de coronaperiode is het aantal doopsels sterk afgenomen tot ongeveer 1 per jaar, waar dit voorheen 10 was. Er vindt maximaal 1 huwelijk per jaar plaats, een flinke afname vergeleken met 10 jaar geleden.
De kerk onderscheidt zich door kerstdag- en paasdagochtend diesten zonder priester. Ook worden er speciale diensten gehouden met carnaval (met blaaskapel), aswoensdag door verenigingen en jeugd. Bij dergelijke missen komen ongeveer 150 mensen. Met Pasen komt de schutterij, wat ook goed bezocht wordt.

De Gerardusnoveen (van 8 tot 16 oktober) is niet drukbezocht maar zeer waardevol voor kerkgangers, met ongeveer 15 kerkgangers gedurende 9 dagen op rij. De kerk vervult een maatschappelijke nevenfunctie door altijd positief te reageren op verzoeken zoals concerten en afscheidsdiensten (eventueel zonder priester), waarbij respect en gelegenheid bieden centraal staan.

Omdat het kerkbezoek blijft teruglopen heeft het kerkbestuur een toekomstvisie vastgesteld. De visie is gericht op het behoud van het religieus en cultureel erfgoed door een multifunctionele bestemming: het gebouw moet een museum blijven met tentoonstellingen (o.a. over de kerkrazzia van 1944), een centrum voor culturele en muziekuitvoeringen (dankzij de uitstekende akoestiek), en beschikbaar blijven voor uitvaarten en sociale ontmoetingen. Het beheer zou door een stichting moeten worden uitgevoerd in samenwerking met lokale partijen. De auteurs hopen hiermee de kerk en de nabijgelegen monumenten (zoals Museum Eynderhoof) te promoten als een toeristische trekpleister onder de noemer “Een dagje Nederweert-Eind”.

Financieën

De kerk bezit een pastorie en een woning die worden verhuurd. Financieel zijn er geen problemen. Er zijn nieuwe woningen naast de kerk gebouwd op grond van de kerk. Met de winst hiervan is één van deze woningen aangekocht door de kerk om te verhuren ten behoeve van de kerk. Er is hoop dat de gemeenschap de kerk belangrijk en mooi genoeg vindt om in stand te houden. Het wordt beschouwd als een prachtig gebouw, zowel van binnen als van buiten, dat het dorp samenbrengt.

De plaatselijke school zit volledig vol.
Verduurzaming wordt niet als zinvol beschouwd, aangezien de verwarming (gasketel) slechts 2 uur in het weekend brandt voor de hele week. De ketel bevindt zich beneden langs de crypte.

Kerkhof aan linkerzijde van de kerk

De kerkhofkapel vervaardig door Marie-Jose van der Lee.

Centrale zichtlijn die leidt naar de kerkhofkapel

Begraafplaats van boven af gezien

Kerkenhoven paspoort

Adres	St. Gerardusstraat Nederweert-eind
Denominatie	RK
Bijbehorende kerk	H. Gerardus Majella
Monumentale of beschermde status	-
Monumentnummer	-
Eigendom	H. Gerardus Majella
In gebruik	ja
Bouwjaar	1950
Recente restauratie	-
Aantal graven	-

Beschrijving omgeving

Het kerkhof heeft momenteel geen beschermde status, maar herbergt wel een anoniem oorlogsgraf. De gemeente had de intentie om een monument te creëren van een rij graven, maar dit plan werd niet goedgekeurd door de kerk. Het kerkhof wordt nog steeds in gebruik genomen: afgelopen jaar vonden er drie begravingen plaats, en in 2024 zijn er twee urnen bijgezet. Hoewel er graven zijn gereserveerd, worden veel reserveringen geannuleerd, aangezien steeds meer mensen kiezen voor crematie.

De kerkhofkapel heeft geen monumentale status. Er bevinden zich geen bijzondere graven van historische of belangrijke personen, behalve die van pastoors, maar deze worden niet als bijzonder waardevol beschouwd. Er zijn ook geen graven aanwezig binnen de kerk zelf.

Huidige staat

Goed.

Kapellen paspoort: Kerkhofkapel

Adres	St. Gerardusstraat Nederweert-eind
Denominatie	Rooms Katholiek
Bijbehorend bij complex ja/nee	Kerkhof van de H. Gerardus Majella kerk
Monumentale of beschermde status	-
Monumentnummer	-
Eigendom	H. Gerardus Majella

Beschrijving omgeving

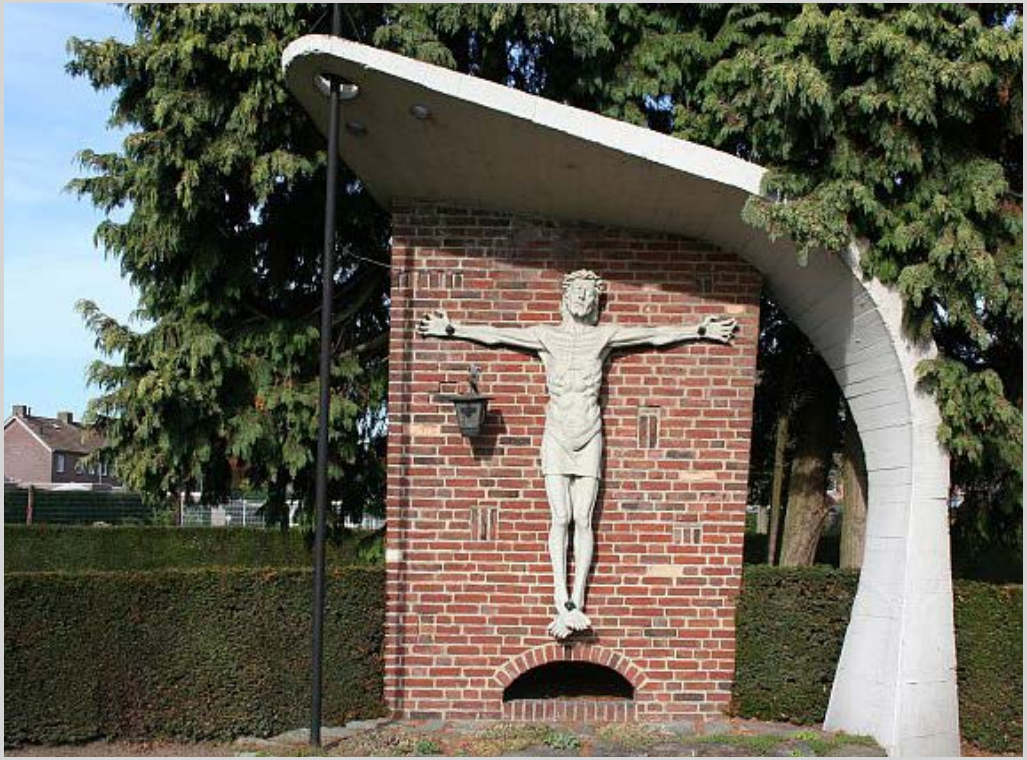
De kapel of eerder kruisbeeld is ontworpen door Marie-Jose van der Lee. Het beeld illustreerd de lijdende Christus. De overkapping symboliseert de abstracte mens en de inspiratiebron voor dit beeld was de Franse beeldhouwer Le Corbusier.

De voorstelling met lijdende christus was zou voorheen op het voorplein van de kerk geplaatst worden. Omdat het beeld te groot was is het aan de zuidzijde van het kerkhof geplaatst.

Huidige staat

Goed.

Capaciteit:
500 zitplaatsen

Kerkgangers:
15-20 per week
uitschieters van 50

Vrijwilligers:
25

Kerkhof aanwezig

Toegankelijkheid:
Goed

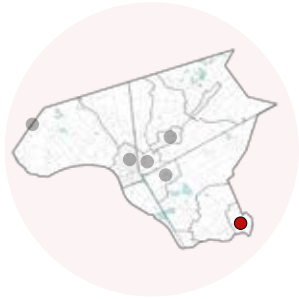

- Kerk
- Ingang
- Begraafplaats
- Parkeerplaats
- Woonfunctie
- Bijeenkomstfunctie
- Logiesfunctie
- Gezondheidsfunctie
- Industriefunctie
- Onderwijsfunctie
- Sportfunctie
- Kantoorfunctie
- Winkelfunctie
- Overig of onbekend

Kerkenpaspoort: Heilige Barbarakerk

Adres	Dorpstraat 2 Leveroy
Kadastrale gemeente	Nederweert
Dekenaat/ kerkverband	Thorn
monumentnummer	
Parochie federatie	H. Barbara
Bouwjaar	1948
Architect	Jos Wielders
Bouwstijl	
Bijbehorend bij complex	begraafplaats

Ligging kerk binnen gemeente

Gebouwomschrijving

De huidige kerk kent een lange voorgeschiedenis. De oudst bekende voorganger was een gotische kapel uit de 15e eeuw, die in 1920 tot parochiekerk werd verheven. Door de groei van de gemeenschap werd de kerk meerdere malen uitgebreid en uiteindelijk vervangen: eerst in 1839 en opnieuw in 1920. Voor deze laatste kerk kreeg architect J. Wielders uit Sittard de opdracht een nieuwe kerk te ontwerpen. Hij liet zich inspireren door de Amsterdamse School, wat resulteerde in een vooruitstrevend en modern ontwerp voor die tijd. Deze kerk werd op 15 november 1944 door de Duitsers opgeblazen.

In 1948 begon de bouw van de huidige kerk. Het gebouw heeft de vorm van een Latijns kruis en wordt gedekt door een zadeldak met blauwe verbeterde Hollandse pannen. De muren zijn opgetrokken in bruine baksteen in kruisverband, met natuurstenen hoekblokken en een donker trasraam. De westgevel bevat gekoppelde rondboogvensters en triforen. De ongelede toren, gelegen in de oksel van het zuidertransept, fungeert als hoofdingang en wordt bekroond met een ingesnoerde naaldspits met leien, een kruis en een haan. Bovenin bevinden zich galmgaten en waterspuwers. Aan de noordzijde staat een uitbouw onder een lezenaarsdak en tegen de koorafsluiting bevindt zich een absis met een half kegeldak. Rondboogvensters zorgen voor lichtinval in het gebouw.

Toestand

Het exterieur van de kerk verkeert in redelijke staat. In de afgelopen jaren is regulier onderhoud uitgevoerd, maar er hebben geen grote restauraties plaatsgevonden. De laatste grote ingreep betrof de vernieuwing van het dak in 2003–2004; ook de cv-ketel dateert uit die periode. Afgelopen jaar is al het schilderwerk uitgevoerd en recent is er een bouwtechnisch rapport opgesteld door de Monumentenwacht. Momenteel zijn er geen acute restauratiebehoeften.

Een opvallend aandachtspunt is het grote Heilig Hartbeeld voor de kerk. Dit beeld verkeert in slechte staat en moet worden gerestaureerd. Aangezien het geen monumentale status heeft, komt het niet in aanmerking voor subsidie. Mogelijk kan de kerkenvisie hierin alsnog perspectief bieden. De restauratie van het beeld is inmiddels in gang gezet.

Omgeving

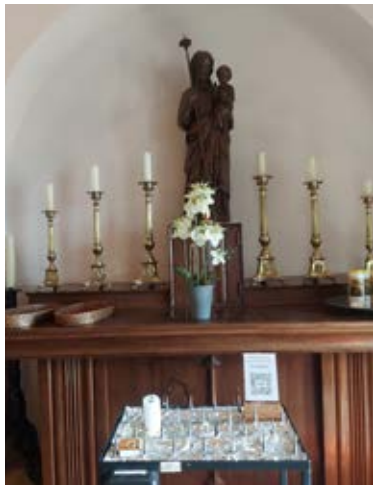
De Barbarakerk staat centraal in het dorp aan de doorgaande weg en fungeert als markeringpunt van het centrum. Door de ligging in een bocht is de kerk goed zichtbaar en dient als landmark.

Interieur en kunst

De kerk wordt betreden via een ingang in de toren met een vierkant portaal en rondboogvensters. Een dubbele houten deur onder een segmentboog leidt naar het achterste deel van de kerk. Binnen valt het witgepleisterde tongewelf en de natuurstenen vloer op. De banken staan in vier blokken opgesteld, gericht op het altaar, met extra banken achterin. Achterin bevindt zich ook een zangtribune met balustrade. Aan de noordzijde liggen de doopkapel (deels heringericht als Mariakapel) en de wachtkamer, gescheiden door een hekwerk met betonnen sierstenen.

Licht valt binnen via rondboogvensters. In de transepten staan biechtstoelen en twee houten zijaltaren; zij zijn gescheiden van de smalle processiebeuk door vier rondboog scheibogen. Het verhoogde koor is via trappen en een 19e-eeuwse communiebank afgescheiden van het schip en heeft een travertijnvloer. De absis achter de triomfboog bevat segmentboogspaarvelden en rondboogvensters; ervoor staat het vrijstaande supedaneum met sacramentsaltaar. De sacristie en bergruimte zijn via het koor bereikbaar.

Ondanks oorlogsschade zijn veel oorspronkelijke interieurstukken behouden, waaronder een Mariabeeld, het Barbarabeeld boven de ingang, een oude doopvont en historische priestergewaden. De volledige inventaris is vastgelegd door het Catharijneconvent; de kruisweg is als aparte set aanwezig.

Huidig gebruik en gewenst toekomstig gebruik

De kerk heeft een capaciteit van 500 personen, maar reguliere vieringen vinden nog slechts tweewekelijks plaats. Het aantal kerkgangers varieert: gemiddeld zijn er bij gewone diensten 15 tot 20 bezoekers, bij missen met een intentie kan dit oplopen tot ongeveer 50. Er zijn zo'n 25 vrijwilligers actief in en rondom de kerk. Jaarlijks worden er slechts enkele bijzondere vieringen gehouden, zoals één à twee uitvaarten, ongeveer één doopsel en hooguit één huwelijk. De eerste communie en het vormsel worden gezamenlijk georganiseerd met omliggende dorpen als Baexem en Kelpen-Oler. Hoewel de parochie onder het Cluster Tabor valt, voelt zij zich historisch minder verbonden met de andere kerken in het cluster, mede doordat Leveroy vroeger onder de graven van Horne in Weert viel.

Bijzondere vieringen en tradities zijn beperkt. Rond 4 december is er een bescheiden viering ter ere van Heilige Barbara, vaak in samenwerking met de schutterij. Tijdens feestdagen is de opkomst groter, met name bij gezinsvieringen waarbij de fanfare en kinderen van de basisschool betrokken zijn. In het verleden kende de kerk meer activiteiten, maar door ontkerkelijking en een veranderende rol van de pastoor is dit afgenomen. De kerk vervult ook een bescheiden maatschappelijke rol. Zo vinden er incidenteel concerten plaats, waaronder een tweedaags concert met 600 bezoekers en een optreden van de Philharmonie.

Ook het Limburg Festival heeft de kerk als locatie benut. De wintermaanden blijken vanwege het binnenklimaat geschikter voor dergelijke evenementen dan de zomer. Er loopt momenteel een onderzoek naar de herbestemming van de kerk in samenwerking met een architectenbureau. Binnen Cluster Tabor is bepaald dat op termijn slechts twee kerken behouden blijven: Heythuysen en Grathem, beide monumenten. Andere kerkgebouwen, zoals die in Kelpen-Oler en Baexem, zullen worden herontwikkeld tot appartementen.

Voor de Barbarakerk worden meerdere opties onderzocht. Er is grond naast het kerkhof in eigendom van de parochie, waar mogelijk woningbouw kan plaatsvinden. Het plan omvat 35 wooneenheden met een directe verbinding met het kerkgebouw. Ook is er een plan om het huidig school gebouw te verplaatsen naar de kerk. Al zijn daar bedenkingen over t.a.v. de ligging aan de drukke straat. De verwachting is dat de ontwikkeling van de woningen sneller zal gaan dan de besluitvorming over de kerk zelf. Een uitdaging hierbij is het kerkhof, dat wettelijk nog 20 jaar in gebruik moet blijven. Verplaatsen van graven zou weerstand kunnen oproepen en is een complex proces. Hoewel er in de gemeenschap weinig actieve kerkgangers zijn, leeft er wel een sterk gevoel dat de kerk behouden moet blijven.

Financieën

De kerk heeft geen directe financiële tekorten. De inkomsten komen uit kerkbijdragen, misintenties en collectes, al nemen de collectes wel af. Een belangrijke bron van inkomsten zijn de zendmasten van KPN en Vodafone in de toren, die significant bijdragen aan de exploitatie. Hierdoor wordt voorkomen dat de parochie in de rode cijfers belandt. De pastorie is niet meer in bezit, op een klein parochiekantoortje na.

De verwarming van de kerk wordt verzorgd door een luchtverwarmingssysteem in de kelder. Dit systeem vereist elke vier jaar een dure keuring. De standaardtemperatuur is 10 graden en wordt bij diensten verhoogd. Duurzaamheidsmaatregelen zijn momenteel niet van toepassing.

Het kerkhof van bovenaf gezien

Kerkhof aan de westkant van de kerk

Het Heilig Hartbeeld

Priester graf

Achterzijde van het kerkhof

Kerkenhoven paspoort

Adres	Dorpstraat 2 Leveroy
Denominatie	Rooms Katholiek
Bijbehorende kerk	H. Barbara
Monumentale of beschermde status	nee
Monumentnummer	nee
Eigendom	H. Barbara, Cluster Tabor
In gebruik	Ja
Bouwjaar	-
Recente restauratie	-
Aantal graven	-

Beschrijving

Het kerkhof bij de kerk wordt goed onderhouden en is nog in gebruik. Hoewel er geen monumentale status is, bevinden zich er wel enkele oude priesters graven. Er zijn geen graven meer aanwezig in de kerk zelf. Alle graven op het kerkhof beschikken over een wit stenen kruis als grafsteen wat een bijzonder beeld schept. Hierdoor beschikt het kerkhof over een hoge mate aan esthetische kwaliteiten.

Huidige staat

De staat van het kerkhof was erg goed en wordt netjes bijgehouden.

Capaciteit:
nvt

Kerkgangers:
15 per week

Vrijwilligers:
20

Van sociaal-culturele waarden

Toegankelijkheid:
Goed

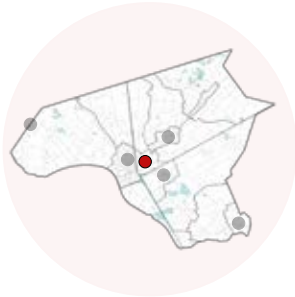

- Kerk
- Ingang
- Begraafplaats
- Parkeerplaats

- Woonfunctie
- Bijeenkomstfunctie
- Logiesfunctie
- Gezondheidsfunctie
- Industriefunctie
- Onderwijsfunctie
- Sportfunctie
- Kantoorfunctie
- Winkelfunctie
- Overig of onbekend

Kerkenpaspoort: St. Rochus

Adres	Rochusplein 1 Budschop
Kadastrale gemeente	Nederweert
Dekenaat/ kerkverband	Weert
monumentnummer	nvt
Parochie federatie	St. Rochus
Bouwjaar	1968
Architect	Coenders, P. W.J.
Bouwstijl	
Bijbehorend bij complex	

Ligging kerk binnen gemeente

Gebouwomschrijving

In 1957 werd begonnen met de bouw van de naoorlogse uitbereiding van Nederweert. In 1964 kreeg kapelaan H.H. Seegers de opdracht een noodkerk te bouwen om de wijk Budschop de voorzien van geestelijke zorg. De noodkerk heeft er 4 jaar gestaan en in 1968 kreeg architect P.W.J. Coenders de opdracht voor de bouw van de nieuwe huidige kerk. Hij ontwierp een gebouw met diverse multifunctionele ruimtes waarna de bouw gestart werd door de gbr. Kluskens uit Nederweert. In 1972 werd de kerk ingezegend en werd het rectoraat verheven tot parochie. Het gebouw bestaat uit een hoog en een laag gedeelte met een modern contrast in materialen. Het hoge deel is volledig betimmerd met zwart gebeitst hout, terwijl het lage deel is opgebouwd uit metselwerk in wild verband. Beide delen hebben een plat dak, waarbij het lage deel is afgewerkt met witte kunststof boeiboorden.De twee delen worden visueel gescheiden door vensterbanen, terwijl het lage gedeelte aan twee zijden tegen het hoge deel aan ligt. Aan de pleinzijde wordt de muur onderbroken door onregelmatig geplaatste vensters. De entree bevindt zich achter een afgeronde uitbouw. Rondom het lage gedeelte zijn vensters geplaatst net onder de boeiboorden. Aan de achterzijde loopt het hoge deel over in een glaswand die reikt tot de grond. Daarnaast wordt de houten gevel onderbroken door een verticale glasbaan op een muur, wat zorgt voor extra lichtinval.

Toestand

Het gebouw is geen monument en heeft een slecht dak. Het wordt intensief gebruikt voor nevenactiviteiten. Er wordt geen onderhoud uitgevoerd totdat duidelijk is wat er met de functie van het gebouw gaat gebeuren. De situatie is onzeker. Het gebouw verkeert in redelijke staat, alleen het dak is aan vervanging toe. De kerk is gebouwd in 1968 als zelfstandige parochie Sint-Rochus. De toekomst van de interieurelementen is afhankelijk van wat de nieuwe functie gaat worden. Het gebouw is destijds gebouwd als combinatie van kerk en gemeenschapshuis. Er is een invalidentoilet aanwezig en de keuken is in orde. De toestand van het interieur wordt gekenmerkt door verwarming op gas met twee gescheiden ketels. Er is geen bouwkundig rapport aanwezig, wel is er een melding van de gemeente dat er een gebruiksmelding gedaan moet worden voor de veiligheid. Een bouwkundige opname is niet uitgevoerd.

Omgeving

De Rochuskerk staat terzijde van een doorgaande weg aan een plein, tussen bejaardenwoningen en het groen. Door het formaat zowel als de ligging, is de kerk geen landmark en vormt tevens geen onderdeel van de stedenbouwkundige structuur.

Interieur en kunst

De kerk is toegankelijk via dubbele deuren vanaf het plein, die leiden naar een hal met onder meer de toiletten, sacristie, koffiezaal en een voormalige rouwkamer dat nu dienst doet als opslag. In het midden van de hal staat een muur met een garderobe; een trap leidt van hieruit naar de lager gelegen kerkzaal. De kerkzaal heeft ramen aan twee zijden, waarbij de vensters tegenover het priesterkoor tot aan de vloer reiken. Muren en plafond tot aan de ramen zijn betimmerd met zwart gebeitst hout. De vloer is afgewerkt met splijttegels en een natuurstenen rand. Een muur met schuifpanelen en een frieze van witte kunststof platen met vensterstrook scheidt de kerkzaal van de koffiezaal. Via dezelfde trap is ook het hoger gelegen priesterkoor bereikbaar, dat afsluitbaar is met schuifwanden. Daarboven bevindt zich een vensterband. De achterwand van het koor heeft onregelmatig geplaatste ramen; de vloer is met zeil bedekt en de muren zijn gemetseld in wild verband.

Wat betreft de interieurelementen is veel niet meer intact zoals het oorspronkelijk bedoeld was. De kerk, inclusief het altaar, wordt momenteel gebruikt door een stichting die er grootschalige activiteiten organiseert, waarbij het altaar als podium fungeert. Hierdoor zijn veel van de religieuze interieurelementen en hun oorspronkelijke waarden niet meer zichtbaar. Ook zijn enkele beelden opgeborgen en niet in de kerk opgesteld. Aan de voorzijde van de kerk bevindt zich een waardevol en karakteristiek glas-in-betonkunstwerk. Aan de buitenzijde is dit nauwelijks zichtbaar, maar wanneer de zon erop schijnt, ontstaat er een prachtig en bijzonder tafereel op het altaar. Dit kunstwerk werd destijds geschonken door een oud-pastoor en legeraalmoezenier uit Castricum. Hoewel er geen grote kerkschatten aanwezig zijn, heeft het oude Rochusbeeld een grote historische en religieuze waarde. Dit beeld is momenteel gesitueerd in de voormalige rouwkamer.

Huidig gebruik en gewenst toekomstig gebruik

Het gebouw functioneert als een MFA (multifunctionele accommodatie). Er wordt wekelijks één dienst gehouden op zondag, met ongeveer 15 misgangers. De dienst vindt plaats in een andere kleine ruimte. De eerste zondag van de maand vindt de mis plaats in de kapel van Schoor.

Er zijn te weinig vrijwilligers, ongeveer 20. Vieringen, dopen, huwelijken, communies en begrafenissen vinden niet in deze kerk plaats maar in de Lambertuskerk. Wanneer er na de mis een viering of andere bijeenkomst is, wordt de Rochuskerk gebruikt als locatie voor koffietafels en samenkomsten. De kerk onderscheidt zich van andere kerken in de omgeving doordat het tevens functioneert als gemeenschapshuis. Het is meer gemeenschapshuis dan kerk. Er worden geen specifieke vieringen of tradities in de kerk gehouden.

De toekomstvisie is om de kerk op te heffen maar het gebouw geheel of gedeeltelijk een sociale functie te laten behouden. Het aantal kerkgangers neemt langzaam af, maar het gemeenschapshuis heeft nog een druk programma. Wanneer het nieuwe gemeenschapshuis Pinnenhof wordt geopend, moeten er plannen zijn voor de Rochus. Mogelijkheden zijn verkoop van de kerk, maar behoud van een deel als gemeenschapshuis voor maatschappelijke functies, zoals mogelijk opvang voor bejaarden. Momenteel wordt alles door de kerk gefinancierd. De kerk financiert het gemeenschapsleven, maar dit kan niet structureel doorgaan. De beslissing over de toekomst ligt bij het parochiebestuur Budschap, federatiebestuur BENO en Bisdom Roermond. De gemeente wordt in de ontwikkelingen betrokken. Als kerkgebouw heeft het geen toekomst meer. In Ospel is nog een oudere pastoor actief. Wanneer deze wegvalt, zal de pastoor van Nederweert ook daar naartoe moeten en niet meer naar de Rochuskerk.

Financieën

De parochie beschikt over aanzienlijke financiële middelen dankzij woningen die in eigendom zijn: één woonhuis en drie bungalows die in goede conditie verkeren en worden verhuurd. Hierdoor kunnen verenigingen in het gebouw activiteiten ontplooien.

Capaciteit:
130

Kerkgangers:
20-23

Vrijwilligers:
8

Hoge sociaal historische waarde

Toegankelijkheid:
Goed

Belangrijke interieur elementen aanwezig

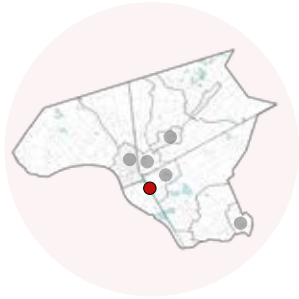

- Kerk
- Ingang
- Begraafplaats
- Parkeerplaats

- Woonfunctie
- Bijeenkomstfunctie
- Logiesfunctie
- Gezondheidsfunctie
- Industriefunctie
- Onderwijsfunctie
- Sportfunctie
- Kantoorfunctie
- Winkelfunctie
- Overig of onbekend

Kerkenpaspoort: O.L. Vrouw-van-Lourdeskapel

Adres	Schoor 34, Schoor
Kadastrale gemeente	Weert
Dekenaat/ kerkverband	
monumentnummer	nvt
Parochie federatie	H. Lambertus
Bouwjaar	1916
Architect	-
Bouwstijl	-
Bijbehorend bij complex	-

Ligging kerk binnen gemeente

Omschrijving

De O.L.V. Lourdes kapel is een georiënteerd, bakstenen zaalkerkje met verhoogd, rechtgesloten priesterkoor, dat gebouwd is tegen een neogotische devotiekapel. De banken zijn centraal opgesteld.

De kerk is gebouwd op de plek waar voorheen Lourdes kruis gesitueerd was. In 1916 is de kapel gesticht en hetzelfde jaar werd deze ook gebouwd door de inwoners van het buurtschap Schoor. De kapel heeft vele jaren gediend als hulpkerk voor de St.Lambertusparochie. Omdat het gebouwtje te klein was geworden vonden er na de Tweede Wereld Oorlog diverse wijzigingen en aanpassingen plaats. In 1946 werd de houten voorhal verbouwd. Later volgde de uitbereiding in 1951 met een zijbeuk en in 1957 waar een priesterkoor werd gerealiseerd. Zo werd de zijkant weggebroken en werd er een ingangspartij gecreeerd met kinderkapel en sacristie. Uiteindelijk ontstond er met hulp van de bewoners van Schoor een kerkje waar 180 mensen in plaats konden nemen.

Gebruik

Wekelijks worden er op zondag diensten gehouden in de kapel. Sinds 2016 worden er niet meer wekelijks een Heilige Mis opgedragen in de kapel. Alle Heilige Missen worden vastgesteld in een agenda die verschijnt in het weekblad voor Nederweert. Tijdens deze diensten wordt er gezongen door een gemengd koor uit het buurtschap. De zondagen dat er geen Mis plaats vindt worden er gebedsdiensten gehouden.

De kapel is eigendom van de St. Lambertusparochie. Voor het onderhoud en de organisatie is een kapel-commissie samengesteld dat jaarlijks verantwoording aflegt aan de parochiecommissie van de Sint Lambertusparochie.

Omgeving

De kerk is gelegen in het buurtschap Op het Schoor. Rondom de kerk bestaat de bebouwing voornamelijk uit particulieren woningbouw. Naast de kerk aan de oostzijde is een parkeerplaats gesitueerd. Aan de westzijde ligt er een perceel landbouwgrond.

Huidige staat

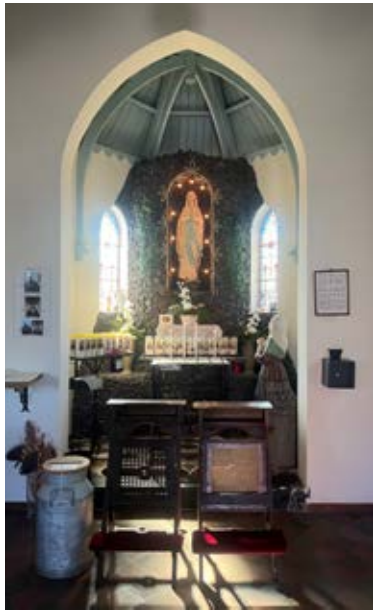
De staat van de kapel is goed.

Interieur en kunst

Via de deur onder de klokkentoren betreed men de kerk via de oude Kapel. Het interieur van de kerk bestaat uit witgepleisterde muren en een open houten dakstoel. Langs de wanden is is een houten lambrisering aangebracht. De vloer bestaat uit rode en beige keramieke tegels. De overgang van het schip naar het koor wordt gemarkeerd door een boog opgetrokken uit geel baksteen.

Tegenover de kinderkapel bevinden zich de sacristie en een kleine kapel. Oorspronkelijk stond hier het zangkoor, aangezien de lage kerk geen zangtribune kon herbergen.

Het koor ligt één trede hoger dan het schip, en zowel het viering- als het sacramentsaltaar zijn vervaardigd uit houten plaatwerk en geplaatst op een twee treden hoog houten supedaneum. De achterwand is bekleed met juten wandkleden, beschilderd met scènes uit het leven van Maria door Cor van Geleuken. De doeken zijn ongedateerd.

Huidig gebruik en gewenst toekomstig gebruik

De kapel verkeert in goede staat en er is momenteel geen onderhoud nodig. In 2023 is de kapel grondig gerenoveerd door vrijwilligers. Tijdens de werkzaamheden werden de banken en interieuronderdelen verwijderd, de vloeren geschuurd en gelakt, het stucwerk hersteld en de wanden opnieuw geschilderd. Ook werd het altaar opnieuw bekleed, het koperwerk gepoetst, de verlichting deels vernieuwd en het schilderwerk van het dak gereinigd. De renovatie werd grotendeels gefinancierd met steun van het Gries Hej Windfonds, dat projecten in de omgeving van het Windpark ondersteunde.

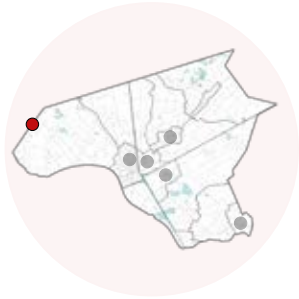
De kapel beschikt over een capaciteit van rond de 130 zitplaatsen. Wekelijks wordt er op zondag een dienst gehouden, waarbij doorgaans tussen de twintig en dertig kerkgangers aanwezig zijn. De kapel wordt ondersteund door een team van acht vaste vrijwilligers, aangevuld met tien vrijwilligers die op afroep helpen.

Naast de reguliere zondagse diensten vinden er extra diensten plaats op feestdagen. Vieringen zoals communies, huwelijken en begrafenissen worden op aanvraag georganiseerd. De kapel onderscheidt zich van andere kerken in de omgeving doordat zij het middelpunt vormt van de geloofsgemeenschap van ‘t Schoor in Nederweert en dagelijks toegankelijk is. Daarnaast is de kapel een veelbezochte ontmoetingsplek binnen de gemeenschap.

De devotie aan O.L.V. van Lourdes speelt hierbij een belangrijke rol en trekt veel bezoekers. Momenteel worden er geen specifieke vieringen of tradities gehouden en de kapel vervult geen maatschappelijke nevenfunctie.

Kerkenpaspoort: de Grenskerk

Adres	Weert-Grashut
Kadastrale gemeente	Nederweert
Dekenaat/ kerkverband	-
monumentnummer	-
Parochie federatie	-
Bouwjaar	-
Architect	-
Bouwstijl	-
Bijbehorend bij complex	-

Ligging kerk binnen gemeente

Capaciteit:
50 zitplaatsen

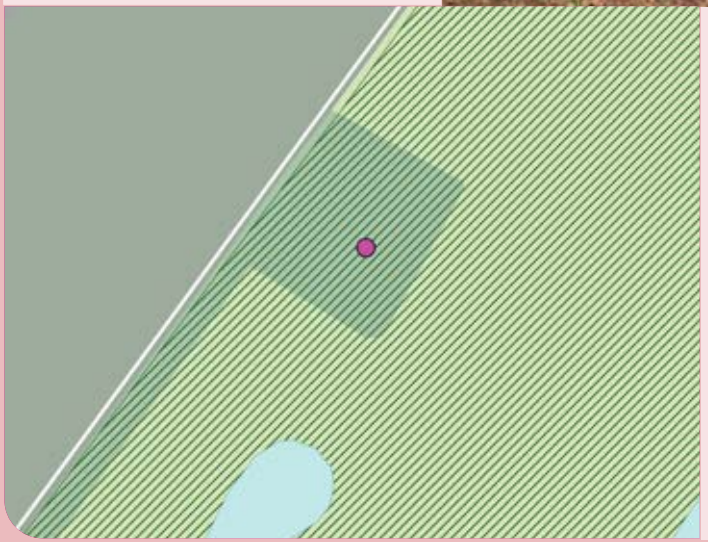
Kerkgangers:
-

Vrijwilligers:
-

Hoge cultuur-historische waarde

Toegankelijkheid:
slecht

Kerk

Natura 2000

Omschrijving

Het Grenskerk monument is een openlucht kerk en bestaat uit een rechthoekig terrein in het bos. Het monument is omringd door een lage bakstenen muur die een illusie opwekken van een gebouwruine. In de rechthoekige bakstenen omranding ligt grind met verschillende rijen bankjes die naar het hoofdaltaar leiden. Achter het altaar staat een groot houten kruis. Het altaar is aan de voorzijde versierd met een kruis en druiventrossen deze symboliseren de wijn het bloed van christus.

Geschiedenis

De kerk is gebouwd geweest als grenskerk. Door de 80e jarige oorlog en de vrede van Munster werd Nederland onderverdeeld in Spaanse delen en Staatse delen. Nederweert en Weert bleven onder spaans gezag terwijl Maarheze someren en Asten onder staats gezag kwamen te staan. In de Staatse gebieden werden de katholieke vervolgd en alleen de protestantse godsdienst toegestaand en in de Spaanse gebieden was dit andersom. Desondanks waren er nog steeds veel katholieken in Staatse gebieden en zochten zij naar manieren om toch hun geloof uit te kunnen oefenen. Hierdoor onstonden er langs de grenzen op verschillende plekken grenskerken. Jaren lang werd er in de buitenlucht op zon en feestdagen gepreekt.

De grenskerk in het Weerterbos is nog een overblijfsel en een monument uit deze periode. Binnen het hoofdstuk; ‘het ontstaan van het kerkelijke landschap’ zijn de oude kaarten te zien waarop de kaart staat aangegeven.

Omgeving

De grenskerk is gelegen tussen Weert en Budel net naast de grens van Noord Brabant. De kerk is gesitueerd in het Weerterbos. Het bos zelf bestaat uit bossen, vennen, grasland en kleine heidevelden. Het Weerterbos is behoort toe aan het Limburgs landschap.

Kapellen paspoort: O.L.V. van Altijddurende bijstand Kapel

Adres	Klaarstraat, Ospel
Denominatie	Rooms katholiek
Bijbehorend bij complex ja/nee	Nee
Monumentale of beschermde status	Ja
Monumentnummer	526499
Eigendom	O.L.V. onbevlekt ontvangenkerk Ospel

Beschrijving

De in 1907 gebouwde wegkapel is een rechthoekig zaalkerkje gebouwd in neo romaanse stijl. Met een vijfzijdige koorsluiting en een opvallende entree met klokkentorentje. Het zadeldak is met leien in Maasdekking bedekt; de apsis heeft een lager schilddak. De gevels zijn van genuanceerde baksteen met rode accenten en steunberen.

De voorgevel heeft een torenlichaam met open klokkenstoel, natuurstenen spits en smeedijzeren kruis. Boven de entree staat in een houten timpaan het opschrift: “Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand bid voor ons, Ospel 1907”. De houten deur heeft hoge glaspanelen met smeedijzer; de stoep is betegeld met gele tegels. De zijgevels hebben elk twee rondboogvensters met glas-in-lood en hardstenen lekdorpels. De achtergevel loopt uit in een smallere apsis met vijf smalle rondboogvensters.

De kapel is gebouw uit een boterfabriekje. Door de opkomst van moderne techniek zijn deze fabriekjes uiteindelijk gesloten waardoor pastoor Caris op het idee kwam van het gebouwtje een kapelletje te maken. Om het gebouw een aanzien als kapel te geven werd het verbouwd. Zo werd aan de zuidzijde en koor aangebouwd en er werd aan de voorzijde een voorportaal aangemetseld. De zijgevels werden van steunberen voorzien.

Door de kinderstefte in de omgeving kreeg de kapel de naam O.L.V Altijd durende bijstand. In de kapel zelf bevinden er zich enkele altaardoeken met geborduurde opschriften.

Omgeving

De kapel is gelegen in Ospel ten zuidwesten van de Klaarstraatzijweg aan de rand van een weiland op een met bomen beplante landweg.

Huidige staat

De laatste restauratie heeft plaatsgevonden in 1984 desondans in de staat van het gebouwtje goed.

Monumentale waarden

De wegkapel in Ospel heeft cultuurhistorische en typologische waarde als bijzondere uitdrukking van de bouw van wegkapellen rond 1900. Het gebouw is uniek omdat het is ontstaan uit een voormalig zuivelfabriekje en daarmee verbonden is aan de sociaal-economische ontwikkeling van handmatige productie naar stoomkracht. Architectonisch is de kapel een goed bewaard voorbeeld van een sobere, neoromaanse zaalkerk op kleine schaal, met opvallende geveldetails en een origineel interieur. Als onderdeel van het kerkdorp Ospel, nabij een kruising van wegen, heeft de kapel ook duidelijke ensemblewaarde.

Kapellen paspoort: Sint-Antoniuskapel

Adres	Boeket 12, 6031 PS Nederweert
Denominatie	Rooms katholiek
Bijbehorend bij complex ja/nee	-
Monumentale of beschermde status	-
Monumentnummer	-
Eigendom	Parochie st. Lambertus

Beschrijving omgeving

De kapel is gebouwd ter verering van de heilige Antonius van Weert. Een fransicaner prieter en een van de negentien martelaren van Gorcum. Vermoedelijk is hij afkomstig uit Kampershoek of Nederweert. Waardoor hij ook wel de Heilige Antonius van Nederweert wordt genoemd. De kapel was voorheen gesitueerd in het buurtschap Rosveld tegenover zijn vermeende geboortehuis. Maar is vanwege de bouw van een bedrijven terrein verplaatst en herbouwd in nieuw materiaal. De dakruiter is nog steeds afkomstig van de oorspronkelijke kapel.

De kapel is gebouwd in neogotische stijl. Aan de binnenzijde bevindt zich een altaar met een beeld van de H. Antonius, een kruisbeeld en offerblok.

Omgeving

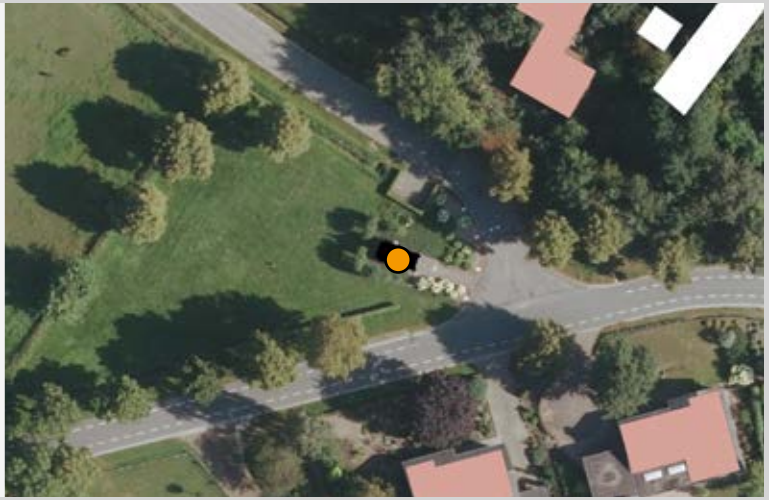
De kapel is gelegen in het verlengde van de weg Boeket waarbij de weg gescheiden wordt tussen de 'Aan Het Ven' weg en de 'Heijsterstraat'. Hierdoor eist de kapel een markante plek in het landschap op. De kapel wordt aan de achterzijde omring door een grasvlakte met enkele bomen. Ook is er een kleine parkeerplaats gesitueerd aan de rechterzijde.

Huidige staat

De huidige staat van de kapel is goed, ook wordt het omliggend groen goed onderhouden.

Kapellen paspoort: Mariakapel (I)

Adres	Leveroy, Liesjeshoek
Denominatie	Rooms katholiek
Bijbehorend bij complex ja/nee	-
Monumentale of beschermde status	-
Monumentnummer	-
Eigendom	-

Beschrijving

De kapel is opgetrokken uit baksteen. De bovenzijde kraagt enigzins uit. De deuropening bestaat uit een flauwe boog en de kapel wordt omsloten door een groen geschilderde houten deur. De kapel heeft een eenvoudig zadeldakje wat bedekt is met zwarte pannen. In de jaren 80 is het kapelletje verwoest geweest omdat er een automobilist tegen aan was gereden. Het kapelletje is toen herbouwd met geld van de verzekering.

Huidige staat

Redelijk

Omgeving

De kapel is gelegen onder een grote treurwilg aan de rand van Leveroy op de hoek van de Liesjeshoek en de Heerbaan.

Kapellen paspoort: Mariakapel (II)

Adres	Dekkerstraat 6091 NG, Leveroy
Denominatie	Rooms katholiek
Bijbehorend bij complex ja/nee	-
Monumentale of beschermde status	-
Monumentnummer	-
Eigendom	-

Beschrijving

De kapel betreft een witgeschilderd bakstenen huisje met zadeldakje en glas in lood. De bakstenen kapel is wit geschilderd en heeft aan beide zijden een klein rondboogvenster. Op de hoeken bevinden zich kleine steunberen met een natuurstenen lezenaarsdak. De toegang is rondbogig, met een rechthoekige ingangspartij en een halfrond timpaan, en wordt afgesloten door een laag sierhekwerk. Het zadeldak is bedekt met pannen. De kapel is gebouwd in 1919 met als aanleiding de genezing van Godefridus van Roy. Godefridus kon slecht lopen vanwege jicht en het verhaal gaat dat hij besloot de voormalige kapel grondig op te knappen waarna hij genas.

Het interieur van het kappeletje is wit en heeft een tongewelf. De achterzijde heeft een klein altaar met mariabeeld. Achter het beeld is een schildering aangebracht met korenhalmen en korenbloemen met de tekst: O, MARIA TOON DAT GE ONZE MOEDER ZIJT.

Omgeving

De kapel ligt op de hoek van de Dekkerstraat en de Velterstraat aan de rand van Leveroy

Huidige staat

De kapel is nodig aan restauratie toe.

Kapellen paspoort: Sint-Servaaskapel / Houben Kapelke

Adres	Houbenhof, Leveroy
Denominatie	Rooms katholiek
Bijbehorend bij complex ja/nee	-
Monumentale of beschermde status	-
Monumentnummer	-
Eigendom	particulier

Beschrijving

De Sint Servaaskapel, ook wel het “Houben kapelke” genoemd, bevindt zich op het erf van Houbenhof in Leveroy. De kapel werd vermoedelijk rond 1880 gebouwd door Joannes Scheijven, de vader van een pastoor. Ze was toegewijd aan Sint Servaas, wat aansluit bij de historische band van de regio met het Kapittel van Sint Servaas in Maastricht. Oorspronkelijk diende de kapel voor religieuze doeleinden, waaronder deelname aan jaarlijkse processies en als een plek van dank of smeekbede.

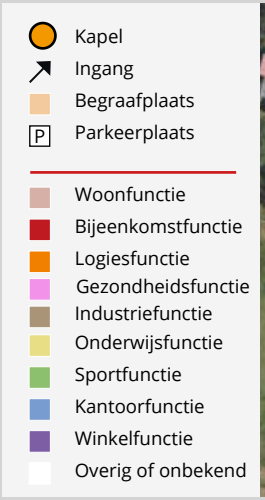
Na de ruilverkaveling van Leveroy tussen 1965 en 1973 werd de kapel op privéterrein geplaatst en raakte in verval. Het gebouw werd zelfs tijdelijk gebruikt als schuilplaats voor kippen. In 2019 werd het initiatief genomen om de kapel te restaureren, met steun van de eigenaar, de gemeente Nederweert, de Provincie Limburg en de parochie. Dankzij deze samenwerking werd de kapel hersteld en opnieuw toegankelijk gemaakt voor het publiek, waarbij het zijn functie als historisch en cultureel erfgoed terugkreeg.

Omgeving

De kapel is gelegen aan en wordt geflankeerd door twee monumentale lindebomen.

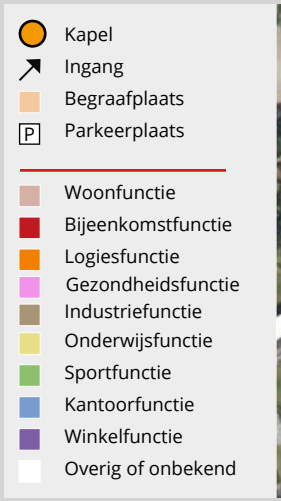
Huidige staat

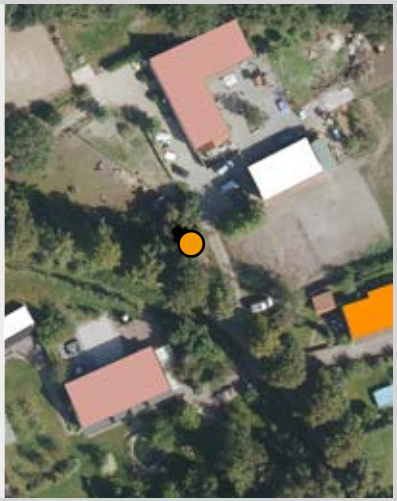
De kapel is in 2021 nog volledig gerestaureerd en verkeerd in goede staat.

Kapellen paspoort: O.L. Vrouw-van-Rustkapel

Adres	Mildert 7, Nederweert
Denominatie	Rooms katholiek
Bijbehorend bij complex ja/nee	Nee
Monumentale of beschermde status	Nee
Monumentnummer	nee
Eigendom	Parochie H. Lambertus

Beschrijving

De kapel heeft een bijzondere ontstaansgeschiedenis en werd in 1912 ingewijd, ondanks tegenwerking van de pastoor van Leveroy, die vreesde voor een afname van de betrokkenheid bij zijn kerk. Het huidige gebouw verving een vervallen veldkapel en werd gerealiseerd door de lokale gemeenschap, die zich met donaties en vrijwillige arbeid inzette voor de bouw. Het project kreeg uiteindelijk goedkeuring van de bisschop, onder strikte voorwaarden.

De kapel werd traditioneel gebruikt voor het bidden van de Rozenkrans bij sterfgevallen en had daarnaast een bijzondere reputatie als bedevaartsoord voor echtparen met een kinderwens. De financiering kwam onder andere uit een verpachte jachtvergunning en bijdragen van kloosters en particulieren. Het interieur werd verrijkt met geschonken heiligenbeelden en een sierlijke bidstoel. Tot op de dag van vandaag blijft de kapel een stille herinnering aan de vrome inzet van de lokale gemeenschap. En een gedenktplek voor overleden dierbaren.

Omgeving

De kapel is gelegen in het gehucht Mildert een uithoek van de parochie Leveroy.

Huidige staat

Redelijk

Kapel
Ingang
Begraafplaats
Parkeerplaats

Woonfunctie
Bijeenkomstfunctie
Logiesfunctie
Gezondheidsfunctie
Industriefunctie
Onderwijsfunctie
Sportfunctie
Kantoorfunctie
Winkelfunctie
Overig of onbekend

Kapellen paspoort: Kruiskapel

Adres	Eind 17, Nederweert Eind
Denominatie	Rooms katholiek
Bijbehorend bij complex ja/nee	-
Monumentale of beschermde status	-
Monumentnummer	-
Eigendom	H. Gerardus Majella

Beschrijving

Open, bakstenen nis kapel met zadeldak.
De bakstenen kapel is geheel open en heeft een nis met gotische boog. Ze is ondiep en wordt gedekt door een met zwarte pannen gedekt zadeldak. Het interieur bestaat uit een wit gestucte nis met een houten kruis met witte christus. De kapel die voorheen op deze plek stond is in de Tweede Wereld Oorlog vernield. De huidige kapel is in de jaren 60 gebouwd door Sjef van Rijt.

Omgeving

De kapel is gesitueerd langs een doorgaande weg op een kruising

Huidige staat

Goed.

Kapel
Ingang
Begraafplaats
Parkeerplaats

Woonfunctie
Bijeenkomstfunctie
Logiesfunctie
Gezondheidsfunctie
Industriefunctie
Onderwijsfunctie
Sportfunctie
Kantoorfunctie
Winkelfunctie
Overig of onbekend

Kapellen paspoort: Veldkruiskapel

Adres	Hoofdstraat 4, Budschop
Denominatie	Rooms katholiek
Bijbehorend bij complex ja/nee	-
Monumentale of beschermde status	-
Monumentnummer	-
Eigendom	H. Rochus Budschop

Beschrijving

De kapel is ondiep en opgetrokken uit baksteen. De voorzijde wordt gekenmerkt door een gotische boog, gedragen door bakstenen zuiltjes, met een iets uitkragende bovenzijde. Aan de zijkanten bevindt zich een verdiept baksteengedeelte. Het dak wordt in tweeën gedeeld door een afvoer. Tegen de bakstenen achterwand is een houten kruis met corpus bevestigd, geflankeerd door beelden van Maria en Johannes op gemetselde consoles. De beelden zijn gemaakt door P. Kurstjens van atelier 'De Olde Kruyk' in Milsbeek. Op de grond staat een vaas met een inscriptie ter herinnering aan het 100-jarig bestaan van de kapel in 2005.

De kapel wordt in de volksmond ook wel de 'Schanskapel' genoemd. Aangezien het kruis gesitueerd is het gehucht de Schans.

Omgeving

De kapel ligt in het buitengebied van Nederweert-Budschop in de buurtschap Schans, langs een doorgaande weg bij huisnummer 4.

Huidige staat

De huidige staat is goed, de kapel werd in 1981 volledig gerestaureerd toen Frans van Dijk en Anna van Eyk hun gouden bruiloft vierde.

Klokkentoren
Ingang
Begraafplaats
Parkeerplaats

Woonfunctie
Bijeenkomstfunctie
Logiesfunctie
Gezondheidsfunctie
Industriefunctie
Onderwijsfunctie
Sportfunctie
Kantoorfunctie
Winkelfunctie
Overig of onbekend

Kapellen paspoort: Klokkentoren H. Geestkerk

Adres	Moostdijk, Peelveldje in Ospel
Denominatie	Rooms katholiek
Bijbehorend bij complex ja/nee	Bij voormalige parochiekerk: Heilige Geestkerk
Monumentale of beschermde status	-
Monumentnummer	-
Eigendom	O.L.V. Onbevlekt ontvangen Ospel

Beschrijving

Vanaf 1946 werd in Ospeldijk geld ingezameld voor de oprichting van een eigen hulpkerk, aangezien de inwoners tot dan toe waren aangewezen op de kerk in Ospel. In afwachting daarvan werden in 1954 twee lokalen van de Heilige Geestschool ingericht als tijdelijke gebedsruimte, onder de verantwoordelijkheid van de parochie van Ospel. Enkele jaren later, in 1957, ontwierp architect Pierre Weegels een nieuwe noodkerk, die in 1959 in gebruik werd genomen. Hoewel er plannen bestonden voor een volwaardige kerk – en zelfs al grond was aangekocht – werd in 1988 besloten dit project niet verder te realiseren. De bestaande noodkerk werd destijds gerenoveerd, maar bleef uiteindelijk slechts tot 2007 in gebruik. Daarna is het gebouw gesloopt en maakte het terrein plaats voor woningbouw. Ter nagedachtenis aan de kerk en deze periode is de toren blijven staan.

Omgeving

De klokken toren is gesitueerd op de Ospeldijk gelegen na de Moostdijk

Huidige staat

Goed

Kapel
Ingang
Begraafplaats
Parkeerplaats

Woonfunctie
Bijeenkomstfunctie
Logiesfunctie
Gezondheidsfunctie
Industriefunctie
Onderwijsfunctie
Sportfunctie
Kantoorfunctie
Winkelfunctie
Overig of onbekend

Kapellen paspoort: Mariakapel (III)

Adres	Booldersdijk Nederweert
Denominatie	Rooms katholiek
Bijbehorend bij complex ja/nee	Nee
Monumentale of beschermde status	Nee
Monumentnummer	Nee
Eigendom	Parochie H.Lambertus

Beschrijving

In 1940 beloofde de pastoor een kapel ter ere van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes te bouwen, mocht de gemeenschap gespaard blijven van oorlogsgeweld. Hoewel Nederweert tijdens de Tweede Wereldoorlog niet aan het geweld ontkwam, werd de kapel na de oorlog alsnog gerealiseerd als vervanger van de verwoeste kerk van Ommel. De kapel werd gebouwd aan de Booldersdijk met zijn rug naar de landbouwgrond toe. Na de inzegening werd er iedere avond gebeden voor een goed oost. De kapel is opgetrokken uit baksteen afgedekt met een zadeldak met leien. Zowel de voor- als achtergevel eindigt in een puntgevel met verbrede aanzet. In de frontgevel is met oranje bakstenen in reliëf een kruis gemetseld, waarvan de voet fungeert als sluitsteen van de spitsboogvormige toegang. De ingang is afgesloten met een spijlenhek. Het interieur is wit gestuukt, met uitzondering van het spitsboogvormige bakstenen gewelf. In de achterwand bevindt zich een spitsboogvormige nis met een Mariabeeld, waarin de heilige wordt afgebeeld met het kindje Jezus op haar rechterarm.

Omgeving

Het mariakapelletje is gelegen aan de Booldersdijk een drukke straat in Nederweert. Achter de kapel bevindt zich nog steeds landbouwgrond.

Huidige staat

Redelijk

5. Cultuurhistorische waardering

De waarderingsmethodiek is gebaseerd op de gebruikelijke waarderingsmethode voor monumentale gebouwen en op de waarderingscriteria voor kerken van Herman Wesselink. De methodiek rust op vier aspecten: cultuurhistorie, stedenbouw, architectuur en interieur. De verschillende waarden worden zo objectief mogelijk per object benoemd. De waardering zorgt voor een zekere categorisatie in verhouding tot andere kerkgebouwen. Bij een eventueel transformatieproces kan deze waardering als vertrekpunt dienen.

De waardering van kerkgebouwen is gebaseerd op een combinatie van cultuurhistorische, stedenbouwkundige, architectonische en interieurwaarden.

De cultuurhistorische waarde omvat drie aspecten. De bouwhistorie kijkt naar de uniciteit en het innovatieve karakter van het gebouw binnen de geschiedenis. Het sociaal-culturele aspect richt zich op de betekenis die het gebouw heeft voor (oud)gebruikers en omwonenden. De religieuze waarde gaat over de kenmerkende architectuur voor een bepaalde religie en de uniciteit daarvan in de omgeving. De stedenbouwkundige waarde beschrijft de samenhang tussen het gebouw en zijn omgeving, inclusief eventuele bijgebouwen. Hierbij wordt gekeken naar de mate waarin het object beeldbepalend is en fungeert als landmark of oriëntatiepunt. De architectonische waarde richt zich op de betekenis van de bouwstijl in de architectuurgeschiedenis, de gaafheid van de constructie, en de detaillering en het materiaalgebruik. Ook de typologische waarde als voorbeeld van een bepaalde bouwstijl speelt een rol. Tot slot wordt de interieurwaarde beoordeeld op de beleving, inventaris en samenhang. De beleving wordt beïnvloed door aspecten zoals lichtinval, akoestiek en esthetiek. De inventaris omvat karakteristieke elementen zoals kerkbanken, een bijzonder orgel of kunstwerken. De samenhang tussen ruimte, interieur en inventaris bepaalt de volledigheid van het interieurensemble.

Op basis van deze criteria worden kerkgebouwen ingedeeld in vier categorieën:

Categorie A (zeer hoog): Kerkgebouwen met nationale of supranationale waarde, vaak iconische werken van bekende architecten. Ze hebben een gaaf bewaard interieurensemble, een hoge zeldzaamheidswaarde en zijn beeldbepalend.

Categorie B (hoog): Gebouwen met hoge architectonische, kunsthistorische en stedenbouwkundige waarde van bovenlokaal belang. Ze missen vaak een volledig intact interieurensemble, waardoor hun zeldzaamheidswaarde lager is.

Categorie C (gemiddeld): Gebouwen met een gemiddelde cultuurhistorische waarde. Ze zijn vaak aangetast of aangepast, bijvoorbeeld door veranderde liturgische eisen, en sommige zijn herbestemd. Ze zijn op lokaal niveau soms zeldzaam, maar op nationaal niveau niet.

Categorie D (beperkt): Gebouwen met beperkte cultuurhistorische waarde. Dit zijn vaak onopvallende kerken uit de 20e eeuw zonder bijzondere architectonische of historische kenmerken. Ze missen oorspronkelijkheid en hebben weinig tot geen ensemblewaarde.

5.1 Waadering

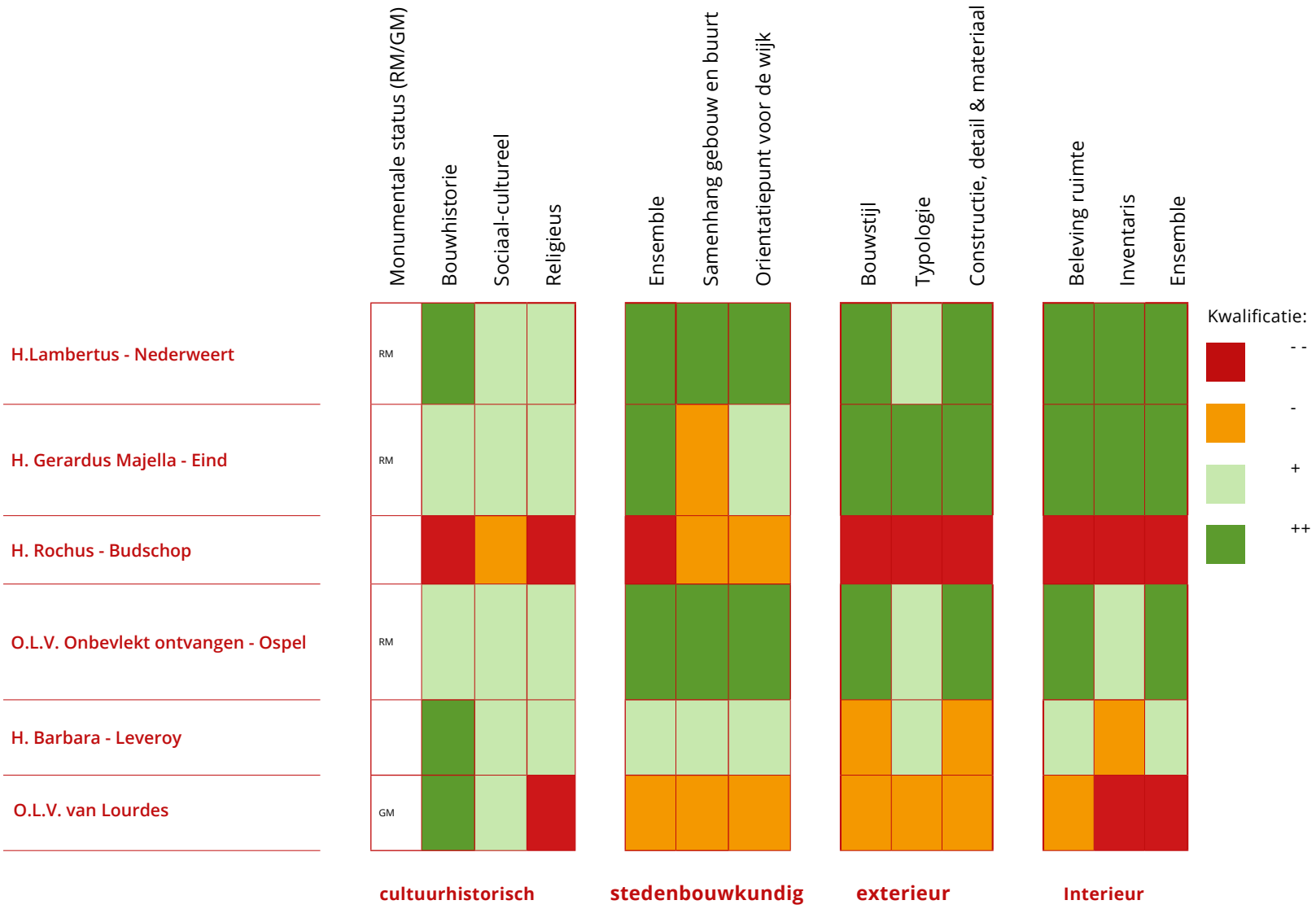
De inventarisatie van de kerkgebouwen in de gemeente Nederweert laat een divers beeld zien van de cultuurhistorische en architectonische waarde van het religieus erfgoed. Binnen het gemeentelijke geheel bevinden zich zowel monumentale neogotische kerken uit de 19e eeuw als sobere wederopbouw- en moderne dorpskerken uit de 20e eeuw. Deze variatie weerspiegelt de bouw- en geloofsgeschiedenis van de regio, maar ook de veranderende rol van het kerkgebouw binnen de lokale gemeenschap. Daarentegen valt geen enkele kerk binnen de gemeente volledig binnen catagorie A. Als voorbeeld hiertoe behoren de Sint-Janskathedraal in 's-Hertogenbosch en de Onze Lieve Vrouwe Basiliek in Maastricht.

De H. Lambertuskerk in Nederweert en de O.L.V. Onbevlekt Ontvangenkerk in Ospel vertegenwoordigen het meest waardevolle segment van dit erfgoed. Beide zijn neogotische dorpskerken van de hand van twee bekende architecten Caspar Franssen en Pierre Cuypers. De kerken worden beide gekenmerkt door hun hoge architectonische kwaliteit, rijke interieurafwerking en prominente positie in het dorpsbeeld. Zij hebben een bovenlokale betekenis en vallen daarmee in categorie B (hoog). De H. Gerardus Majellakerk in Nederweert-Eind behoort eveneens tot deze categorie. Hoewel de kerk van latere datum is, onderscheidt zij zich door haar zorgvuldige vormgeving en vernieuwende architectuur, die kenmerkend is voor de kerkelijke bouwkunst van de wederopbouwperiode in de jaren vijftig. Het ontwerp getuigt van een evenwichtige combinatie van traditionele symboliek en moderne vormentaal, waarmee de architect een eigentijdse invulling gaf aan het rooms-katholieke kerkgebouw.

In ruimtelijke zin is de kerk echter minder prominent aanwezig binnen het dorpsbeeld. Door haar relatief bescheiden hoogte en sobere silhouet mist zij de markante verticaliteit die oudere kerken vaak kenmerkt. Hierdoor is de kerk vanuit de omgeving minder zichtbaar en verliest zij aan landschappelijke en beeldbepalende waarde. Desondanks blijft de H. Gerardus Majellakerk een representatief voorbeeld van de sobere, maar doordachte architectuur die de religieuze bouwkunst van de jaren vijftig in Nederland typeert.

De H. Barbarakerk in Leveroy en de O.L. Vrouwekapel in Schoor zijn beide van gemiddelde waarde (categorie C). Ze bezitten een duidelijke lokale betekenis en dragen bij aan de herkenbaarheid en continuïteit van de dorpsgemeenschappen, maar missen de gaafheid, zeldzaamheid of architectonische kwaliteit die nodig is voor een hogere waardering. De H. Rochuskerk in Budschop heeft een beperkte cultuurhistorische waarde (categorie D). De kerk is typerend voor de functionele bouwstijl van de jaren zeventig en kent ondanks zijn interessante glasramen verder geen bijzondere architectonische of kunsthistorische kenmerken.

Gezamenlijk tonen de kerkgebouwen in Nederweert de ontwikkeling van anderhalve eeuw kerkelijke bouwkunst, van neogotiek tot modernisme. De oudere neogotische kerken vormen hierin de pijlers van bovenlokale betekenis, terwijl de latere wederopbouw- en moderne kerken vooral van waarde zijn als uitdrukking van lokale identiteit en gemeenschapsvorming. Deze waarderingsanalyse vormt daarmee een belangrijk uitgangspunt voor het bepalen van toekomstperspectieven, prioriteiten in behoud en mogelijkheden voor herbestemming.

Monumentale status (RM/GM)
Bouwhistorie
Sociaal-cultureel
Religieus
Ensemble
Samenhang gebouw en buurt
Orientatiepunt voor de wijk
Bouwstijl
Typologie
Constructie, detail & materiaal
Beleving ruimte
Inventaris
Ensemble
H.Lambertus - Nederweert
H. Gerardus Majella - Eind
H. Rochus - Budschop
O.L.V. Onbevlekt ontvangen - Ospel
H. Barbara - Leveroy
O.L.V. van Lourdes
RM
RM
RM
GM
Kwalificatie:
- -
-
+
++
cultuurhistorisch
stedenbouwkundig
exterieur
Interieur

6. Bevindingen

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van de gesprekken met de objecteigenaren en kerkbesturen de huidige situatie van de kerkgebouwen ten opzichte van elkaar vergeleken. Het gebruik wordt inzichtelijk gemaakt en de verschillende belangen worden in kaart gebracht. Aan de hand daarvan zullen een aantal gemeenschappelijke delers geformuleerd worden; de vragen die bij partijen spelen en de zaken waar gebouweigenaren mee worstelen. De bevindingen vormen de basis voor de volgende hoofdstukken waarin op zoek wordt gegaan naar mogelijke aanknopingspunten voor samenwerking en initiatieven en er een algehele toekomstvisie wordt geschetst.

Uit de gesprekken met het kerkbestuur zijn een aantal algemene ontwikkelingen naar voren gekomen die gelden voor alle vijf kerkgebouwen. De opkomst bij vieringen neemt gestaag af en ook het aantal vrijwilligers loopt terug, terwijl de onderhouds- en energiekosten blijven stijgen. In Leveroy telt de H. Barbarakerk inmiddels meer vrijwilligers dan kerkgangers. Naar verwachting zal echter binnen tien jaar meer dan de helft van deze vrijwilligers wegvallen. Het huidige vrijwilligersbestand bestaat bovendien grotendeels uit mensen van 70 jaar en ouder, die de lasten van het onderhoud van de kerk en het kerkhof dragen. Bij alle kerken die nog in gebruik zijn voor de eredienst is sprake van een daling in de deelname aan de sacramenten. De diensten worden voornamelijk bezocht door oudere inwoners, terwijl er nauwelijks nieuwe instroom is vanuit de jongere generaties. Daarnaast wordt benadrukt dat de afstand tussen kerk en samenleving over het algemeen is toegenomen. Waar de kerk vroeger een centrale plaats in de gemeenschap innam, onder meer dankzij de hechte band met scholen, zijn de verhoudingen veranderd. Dit hangt samen met het geringe aantal jonge gezinnen in de gemeente, waardoor er onder de parochianen angst heerst dat de kleine kernen leeglopen.

Onderhoud

Voor alle kerkgebouwen binnen de gemeente Nederweert vormt het behoud en de instandhouding een belangrijk aandachtspunt. Het onderhoud brengt hoge kosten met zich mee en vereist vaak specifieke kennis en expertise. Daarnaast speelt de vraag naar duurzaamheid een steeds grotere rol: hoe kan een kerkgebouw efficiënt worden verwarmd voor een dienst, en zijn deze kosten nog rendabel in verhouding tot het aantal bezoekers? De vier kerken met de status van rijksmonument beschikken over een Sim-plan en een bouwkundig rapport, waarmee de staat van de gebouwen structureel wordt bijgehouden. Over het algemeen verkeren de kerken in goede staat; de meeste zijn recent gerenoveerd en er is geen acute noodzaak tot grootschalige restauraties.

Een uitzondering vormt de H. Gerardus Majellakerk. In de crypte is sprake van hardnekkige wateroverlast. Hoewel er al twee wadi's zijn aangelegd, heeft de ruimte toch aanzienlijke schade opgelopen door overstromingen. Dit vraagt om extra aandacht en mogelijk aanvullende maatregelen. Het gemeentelijk monument, de O.L. Vrouw van Lourdeskapel in Schoor, werd in 2023 gerestaureerd.

De werkzaamheden zijn uitgevoerd door een grote groep vrijwilligers en mede gefinancïerd door het Gries Hej Windfonds. De H. Rochuskerk in Budschop en de H. Barbarakerk in Leveroy zijn geen rijksmonumenten en kunnen daarom geen aanspraak maken op subsidiemogelijkheden voor monumentenonderhoud. De H. Rochuskerk verkeert verder in redelijke staat, maar het dak is dringend aan vervanging toe. Omdat de toekomstige functie van het gebouw nog onzeker is, wordt onderhoud voorlopig uitgesteld. De H. Barbarakerk wordt regulier onderhouden en verkeert daarmee in een stabiele staat.

Financieën

De financiële situatie van de kerkgebouwen in Nederweert is over het algemeen gezond, maar er zijn duidelijke aandachtspunten en uitdagingen. Hoewel er op dit moment nog geen sprake is van een rampscenario, is de situatie zorgelijk. Veel kerkgemeenschappen teren momenteel op hun eigen vermogen en worden geconfronteerd met een negatieve exploitatie. Voor de kerkgebouwen die men graag in de toekomst wil blijven gebruiken voor erediensten dreigt dat sluiting mogelijk wordt als deze trend zich voortzet. De inkomsten uit de huidige functies en bijdragen zijn wisselend, en sommige kerken zijn sterk afhankelijk van specifieke bronnen zoals verhuur of zendmasten..

De Lambertuskerk in Nederweert heeft ieder jaar een klein tekort. Dit tekort neemt weliswaar af en is momenteel goed te beheren. Het parochiecentrum genereert extra inkomsten door verhuur voor huiskamerbijeenkomsten en maatschappelijke activiteiten, waardoor de exploitatie beter beheersbaar blijft. Daarentegen loopt de kerk aanzienlijke inkomsten mis door het afzeggen van graven en grafrechten. Volgens het bestuur is dit te verklaren omdat mensen zich tegenwoordig eerder laten cremeren.

De H. Barbarakerk in Leveroy heeft geen directe financiële tekorten. De inkomsten komen uit kerkbijdragen, misintenties en collectes, al nemen de collectes geleidelijk af. Een belangrijke bron van inkomsten vormen de zendmasten van KPN en Vodafone in de toren, die significant bijdragen aan de exploitatie en voorkomen dat de parochie in de rode cijfers belandt.

De kerk beschikt niet langer over de pastorie; alleen een klein parochiekantoortje blijft in gebruik.

De H. Rochuskerk in Budschop beschikt over aanzienlijke financiële middelen dankzij woningen in eigendom: één woonhuis en drie bungalows die in goede staat zijn en worden verhuurd. Deze inkomsten maken het mogelijk dat verenigingen gebruik kunnen maken van het kerkgebouw voor activiteiten.

In Ospel is de financiële situatie eveneens gezond. De parochie bezit naast de kerk ook een pastorie, die wordt verhuurd, evenals een kapel en kerkhof. Er zijn geen schulden en er is spaargeld aanwezig. De afgelopen jaren (2023 en 2024) zijn afgesloten met een positief resultaat en ook de begroting voor 2025 laat een positief resultaat zien. Zonder de inkomsten uit de pastorie zou het financieel moeilijker zijn geweest. De lokale gemeenschap draagt bovendien actief bij aan onderhoud en renovaties, en veel vrijwilligers zorgen jaarlijks voor de grote schoonmaak tijdens de Vastenperiode.

De kerk in Nederweert-eind bezit een pastorie en een woning die worden verhuurd. Financieël zijn er geen problemen, mede dankzij nieuwbouwprojecten op kerkgrond, waarvan één woning door de kerk wordt verhuurd ten behoeve van de exploitatie. Duurzaamheidsmaatregelen zijn hier beperkt van toepassing, aangezien de verwarming slechts twee uur in het weekend wordt gebruikt. De kerk wordt door de gemeenschap als waardevol ervaren en er is hoop dat dit zal bijdragen aan de instandhouding.

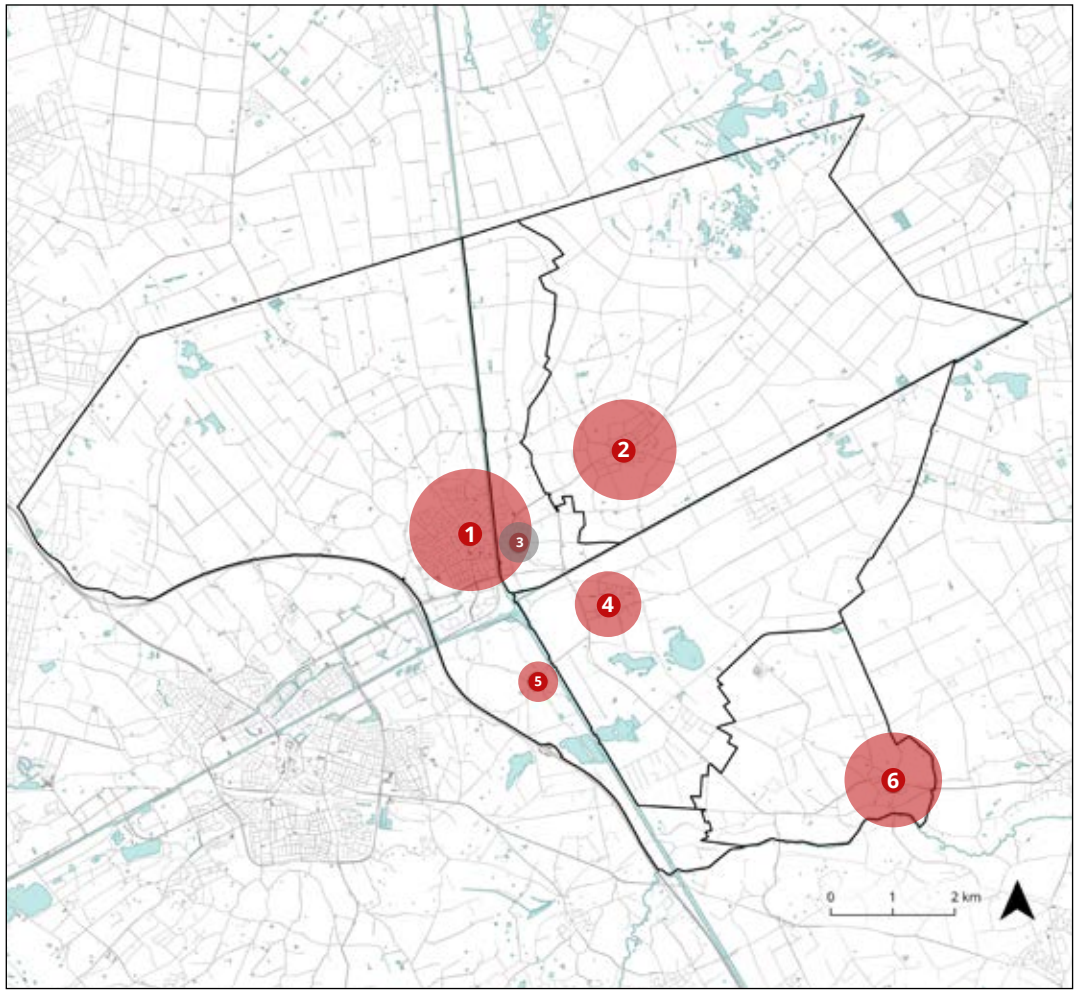
Overwegend valt te concluderen dat de kerkgebouwen in Nederweert financieel gezond zijn en beschikken over voldoende middelen om de exploitatie op korte termijn te dragen. De belangrijkste inkomstenbronnen zijn kerkbijdragen, verhuur van panden en zendmasten, evenals de steun van de lokale gemeenschap bij onderhoud en renovaties.

Tegelijkertijd zijn er uitdagingen: het teruglopen van collectes, incidentele grote onderhoudskosten, afhankelijkheid van verhuurinkomsten en het ontbreken van subsidiemogelijkheden voor niet-monumentale kerken, zoals de H. Barbarakerk en de H. Rochuskerk. Als de huidige trends zich voortzetten, lopen enkele kerkgebouwen het risico op sluiting, ondanks de inzet van de gemeenschap en de beschikbare middelen.

Spreiding van de kerkgebouwen binnen de gemeente

Op de kaart wordt de spreiding en de omvang van de kerkgebouwen op basis van capaciteit getoond. Hieruit blijkt dat de kerkgebouwen gelijkmatig verdeeld zijn over alle kernen van de gemeente Nederweert. Daarentegen liggen zij wel allemaal sterk gecentreerd binnen de gemeente. Gemiddeld beschikken de kerken over een capaciteit van 440 zitplaatsen per kerkgebouw, met uitschieters in Nederweert en Ospel, waar beide kerken rond de 600 zitplaatsen hebben. Het gebruik ten opzichte van de capaciteit is te lezen op pagina 62. Functioneel gezien lijkt het samenbrengen van drie kerkgemeenschappen in één kerkgebouw een eenvoudige oplossing om het aantal kerkgangers en de beschikbare capaciteit beter in balans te brengen.

Uit gesprekken en enquêteresultaten blijkt echter dat een dergelijke fusie in de praktijk waarschijnlijk lastig te realiseren is. Hoewel er inmiddels een centrale parochiefederatie (BENO) is gevormd, heerst er nog veel onderlinge verdeeldheid tussen de dorpen binnen de gemeente. Een van de uitdagingen is dat er weinig bereidheid is onder kerkgangers om naar een kerk in een ander dorp te gaan. Zo bezoeken de inwoners van Leveroy bijvoorbeeld vaker een kerk in de gemeente Leudal dan in Nederweert, waardoor er onderling weinig verbondenheid is. Daarnaast spelen culturele en historische factoren een rol: veel kerken vormen een belangrijk onderdeel van de dorpsidentiteit en hebben een sterke emotionele waarde voor hun gemeenschap. Dit maakt het samenvoegen van kerkgemeenschappen extra complex, ondanks de theoretische voordelen op het gebied van capaciteit en exploitatie.

1.Sint Lambertuskerk, Nederweert
2. O.L.V. Onbevlekt ontvangen kerk, Ospel
3. Heilige Rochus kerk Budschop
4. Heilige Gerardus Majella kerk, Nederweert-Eind
5. O.L.V. van Lourdes kapel, Schoor,
6. Heilige Barbara kerk, Leveroy

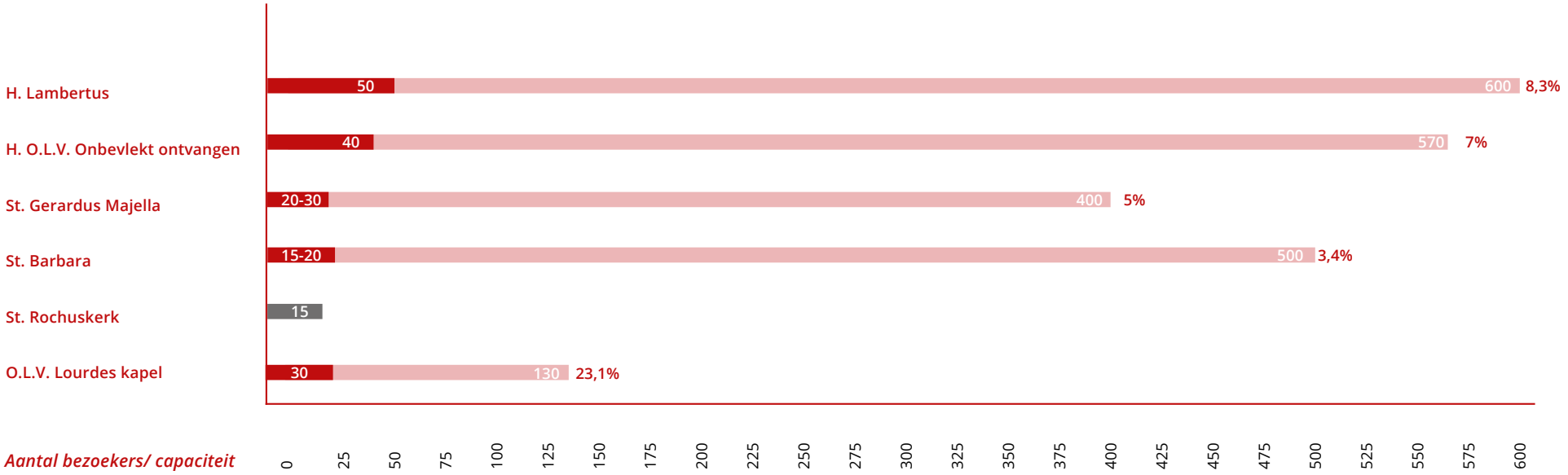
Wekelijks gebruik en capaciteit

Het onderstaande diagram toont het wekelijkse gebruik van de kerkgebouwen in verhouding tot hun capaciteit. Samen beschikken de kerken, allen in gebruik voor de katholieke eredienst, over ruim 2.200 zitplaatsen. Dat komt neer op ruimte voor circa 12% van de totale bevolking van de gemeente Nederweert (17.511 inwoners). Uitgaande van de cijfers en schattingen uit de gespreksverslagen bezoeken wekelijks ongeveer 155 inwoners een kerkdienst. Dit is slechts 0,9% van het totaal aantal inwoners. Daarbij moet worden opgemerkt dat er overlap kan bestaan tussen bezoekers van verschillende kerken en diensten, en dat reguliere kerkgangers sommige vieringen tegenwoordig ook online volgen zonder fysiek aanwezig te zijn.

Van de vier kerkgebouwen die momenteel nog in gebruik zijn voor de eredienst wordt gemiddeld slechts 6% van de zitplaatsen benut. De wekelijkse vieringen vinden doorgaans één tot drie keer per week plaats. In het diagram zijn nevenactiviteiten en informele bezoeken, zoals het opsteken van een kaarsje, niet meegenomen. Hierdoor is een betere vergelijking van het functionele gebruik mogelijk, maar geeft het diagram in werkelijkheid een iets negatiever beeld dan de feitelijke situatie.
Verhoudingsgewijs is de opkomst bij de H. Barbarakerk in Leveroy en de H. Gerardus Majellakerk het laagst. De H. Rochuskerk in Budschop, die voorheen gemiddeld zo'n 15 bezoekers trok, is inmiddels aan de eredienst onttrokken.

Ook de H. Lambertuskerk, de zogenoemde 'Wachter van de Peel', kent een opvallend lage opkomst. Opvallend is dat de O.L.V. van Lourdes kapel in Schoor officieel geen kerk, ten opzichte van de capaciteit de hoogste aantal bezoekers heeft. De algehele situatie binnen de gemeente laat daarmee een uitzonderlijk lage deelname aan de eredienst zien. Dit schetst een zorgwekkend beeld en maakt duidelijk dat sprake is van acute dreigende leegstand, waarvoor op korte termijn actie noodzakelijk is.

Wekelijks gebruik (per dienst) in verhouding tot de capaciteit

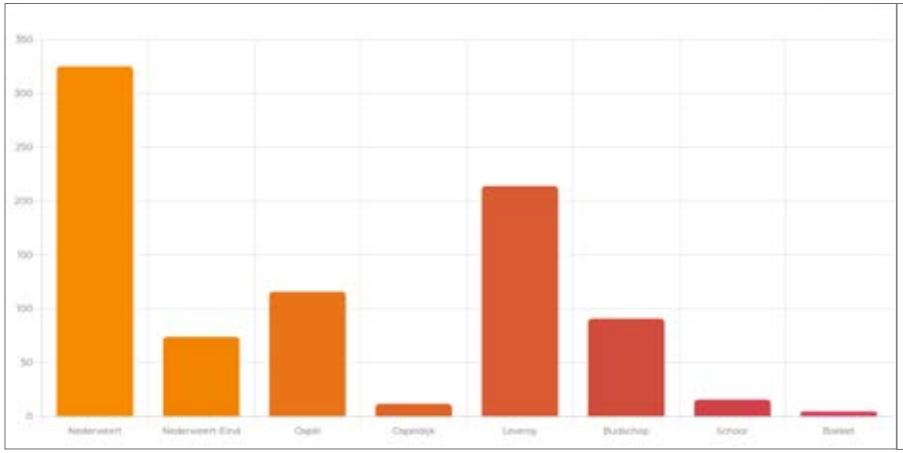

7. Participatie en dialoog: resultaten en inzichten

7.1 Resultaten enquête inwoners

Tussen 1 augustus en 1 september 2025 heeft de gemeente Nederweert een enquête gehouden waarin inwoners werden gevraagd hun mening en ideeën te delen over de bredere of nieuwe invulling die de kerkgebouwen kunnen krijgen. De enquête is verspreid via de website van de gemeente en via een nieuwsbrief. De opzet van de enquête was als volgt: eerst wilden we graag het profiel van de respondent in kaart brengen, vervolgens wilden we inzicht krijgen in het kerkbezoek onder de inwoners van de gemeente. Tot slot waren we benieuwd naar de behoeften en gedachten over verschillende functies bij een eventuele herbestemming van de kerken.

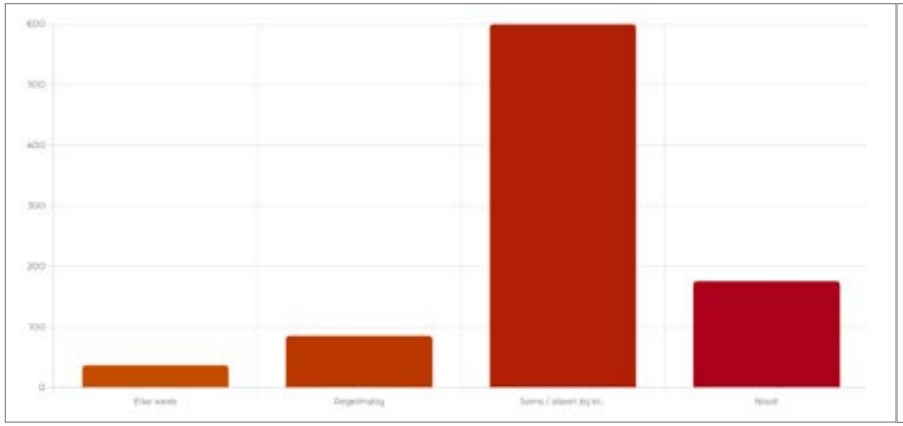

Nederweert	325	38,10%
Nederweert-Eind	74	8,68%
Ospel	116	13,60%
Ospeldijk	12	1,41%
Leveroy	214	25,09%
Budschop	91	10,67%
Schoor	16	1,88%
Boeket	5	0,59%

Tabel 1: In welke kern of buurtschap woont u?

Respondenten

De enquête heeft 1.165 respondenten opgeleverd. Deze respondenten vertegenwoordigen samen ongeveer 6,44% van de totale bevolking van de gemeente Nederweert (17.492 inwoners). Hoewel dit een beperkte steekproef betreft, laat de respons duidelijk zien dat het religieuze erfgoed leeft onder de inwoners en dat het onderwerp betrokkenheid en interesse oproept binnen de gemeenschap. Het overgrote deel van de respondenten is afkomstig uit de gemeente Nederweert, waarbij 38% uit Nederweert zelf en 25% uit Leveroy komt. Echter, kan wel worden gesteld dat het deel van de populatie dat direct belang heeft bij de zes specifieke kerkgebouwen (zoals eigenaren, kerkgangers en direct omwonenden), met gemiddeld ca. 161 belanghebbenden per kerkgebouw, als een representatieve steekproef kan worden beschouwd.

Elke week	37	4,12%
Regelmatig	86	9,6%
Soms	600	66,75%
Nooit	5	20%

Tabel 2: Hoe vaak bezoekt u een kerkgebouw binnen de gemeente Nederweert?

De resultaten van de enquête tonen aan dat slechts 14% van de respondenten met enige regelmaat een kerkgebouw binnen de gemeente bezoekt. Het grootste deel van de respondenten, 67%, geeft aan ‘soms’ een kerkgebouw te bezoeken. Daarentegen zegt 19,6% nooit een kerkgebouw binnen de gemeente te bezoeken. In 67,7% van de gevallen gaat het om een bezoek aan de kerk in hun eigen dorpskern. De overige 32,3% bezoekt een kerk buiten hun eigen kern, bijvoorbeeld in een andere kern binnen de gemeente of in een volledig andere gemeente.

7.2 Resultaten enquête inwoners

Kerkbezoek

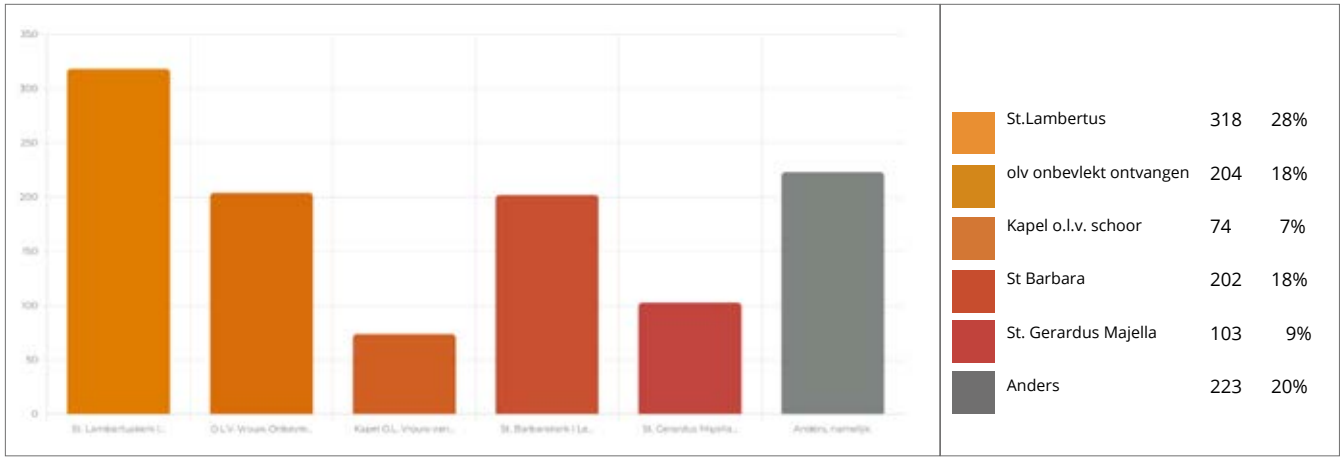
Van alle kerken binnen de gemeente wordt de St. Lambertuskerk met 28% overtuigend het meest bezocht. Op de tweede plaats staan, elk met 18%, de O.L.V. Onbevlekt Ontvangen in Ospel en de H. Barbarakerk in Leveroy. De overige respondenten, samen goed voor 20%, geven aan geen kerk te bezoeken of naar de kerk in Budschop of Weert te gaan. De Gerardus- en Majellakerk trekt het laagste aantal bezoekers, met 9%. Op de vraag of respondenten bereid zijn naar een kerk in een ander dorp te gaan, antwoordt 50% dat zij daartoe niet bereid zijn. Uit de resultaten blijkt dat de betekenis van de kerk binnen de gemeenschap steeds minder in de religieuze sfeer ligt en zich sterker richt op symbolische, culturele en persoonlijke waarden. Zo wordt de kerk als herkenningspunt in de dorpskern en als drager van cultuurhistorische waarde door een ruime meerderheid als belangrijk of zeer belangrijk beschouwd. Deze functies scoren aanzienlijk hoger dan de kerk als plaats voor geloof en samenkomst, die door velen juist als minder relevant wordt beoordeeld.

Hiermee bevestigen de resultaten dat de traditionele religieuze functie voor een groot deel van de inwoners naar de achtergrond is verschoven, terwijl de waarde van de kerk als historisch ankerpunt en symbool van de gemeenschap breed wordt gedragen. Er zijn relatief veel neutrale antwoorden, wat erop wijst dat waardering sterk afhankelijk is van persoonlijke voorkeur en levensfase. Het laagst scoort de kerk als plek voor geloof en samenkomst. Hoewel dit voor een deel van de respondenten nog steeds relevant is (20%), geeft juist het grootste deel aan dit helemaal niet belangrijk te vinden (30,7%). Dit bevestigt dat de traditionele religieuze functie van de kerk voor veel inwoners minder gewicht heeft dan de sociale, historische en symbolische betekenis. Op de vraag naar de concrete redenen waarom mensen tegenwoordig nog een kerk bezoeken, springen vooral eenmalige gebeurtenissen eruit: uitvaarten, huwelijken en doopdiensten vormen voor ruim een derde van de respondenten de belangrijkste aanleiding om een kerk binnen te gaan.

Ook feestdagen en schoolactiviteiten blijken belangrijke redenen voor een bezoek, evenals het vinden van rust of het aansteken van een kaarsje. Dit soort bezoekmotieven wijst op een meer persoonlijke en incidentele band met de kerk, eerder dan op structurele betrokkenheid bij het religieuze leven. Slechts een klein deel van de respondenten is actief betrokken als vrijwilliger of lid van een kerkelijk koor, terwijl een substantieel deel aangeeft helemaal geen reden te hebben om een kerk te bezoeken.

Gezamenlijk geven de antwoorden op beide vragen een consistent beeld: de kerk wordt breed gewaardeerd om haar zichtbare en historische rol in het dorp, terwijl haar betekenis als plek voor geloof minder belangrijk is geworden. Voor veel inwoners blijft de kerk verbonden met de grote momenten in het leven en met bijzondere dagen in het jaar, maar veel minder met het dagelijks of wekelijks kerkelijk ritme.

Tegelijkertijd blijkt de kerk een plaats van persoonlijke reflectie en herinnering te zijn, en een herkenbaar icoon dat het dorpsbeeld mede vormgeeft. Daarmee verschuift de functie van de kerk geleidelijk van een overwegend religieuze instelling naar een cultureel en maatschappelijk symbool, dat juist door zijn historische waarde en blijvende zichtbaarheid betekenisvol blijft voor de gemeenschap.

St.Lambertus	318	28%
olv onbevlekt ontvangen	204	18%
Kapel o.l.v. schoor	74	7%
St Barbara	202	18%
St. Gerardus Majella	103	9%
Anders	223	20%

Tabel 3: Welke kerk binnen de gemeente bezoekt u?

7.3 Resultaten enquête inwoners

Nieuwe functies van kerken

Kijkend naar de cijfers van het actuele kerkbezoek om religieuze redenen en de bevindingen uit de kerkenpaspoorten, is het aannemelijk dat kerkgebouwen in de gemeente Nederweert de komende jaren een nieuwe functie kunnen krijgen. Om de wensen en behoeften van de inwoners te toetsen, hebben wij een aantal vragen gesteld. Op de vraag: "Is het voor u mogelijk dat de kerk voor andere doeleinden dan het geloof wordt gebruikt? Waarom wel of niet?" geeft de meerderheid van de respondenten aan hier positief tegenover te staan. Het merendeel antwoordt eenvoudig "ja", vaak zonder verdere toelichting of met de toevoeging dat dit voor hen geen probleem is. Een kleiner deel nuanceert dit door te benadrukken dat het afhangt van de invulling of door een lichte voorkeur uit te spreken voor uitsluitend religieus gebruik ("liever niet"). Daarnaast worden verschillende concrete suggesties genoemd, zoals woningbouw, schoolfunctie, tentoonstellingen of een gemeenschappelijke ruimte. Slechts een beperkt aantal respondenten geeft aan dat ander gebruik van de kerk voor hen niet mogelijk is. Tegelijkertijd is het gewogen gemiddelde van mening dat, mocht het kerkgebouw in de toekomst een nieuwe functie krijgen, het gebouw wel openbaar toegankelijk moet blijven.

De nieuwe functies waar we onderzoek naar hebben gedaan zijn: nevenfunctie met behoud van religieuze functie, cultureel, maatschappelijk, wonen, zorg, horeca en bedrijven/kantoor. Hieruit werden de wensen en behoeften van de inwoners zichtbaar.

Respondenten geven aan dat een maatschappelijke (75%) of culturele functie (69%) het meest passend wordt gevonden. Horeca, bedrijven/kantoor en wonen worden het minst passend ervaren. De functies behoud religieuze functie en nevenactiviteiten of zorg scoren gemiddeld.

Tijdens een inventarisatie van mogelijke herbestemmingen voor kerkgebouwen binnen de gemeente kwamen diverse suggesties naar voren. Culturele invullingen, zoals een bibliotheek, concertzaal, expositieruimte of theater, worden vaak genoemd. Daarnaast is er veel animo voor maatschappelijke functies, waarbij de term "*een nieuwe Pinnehof*" symbool staat voor de wens naar een gemeenschapshuis. Ook worden uitvaartfaciliteiten en seniorenwoningen als opties geopperd. Bijzonder is de sterke behoefte aan jeugdfaciliteiten, variërend van ruimtes voor verenigingen en speelhallen tot ontmoetingsplekken voor discoavonden, vooral omdat het merendeel van de respondenten tot de 50+-doelgroep behoort. Een concrete en veelgenoemde optie is het huisvesten van de nieuwe basisschool van Leveroy in een kerkgebouw, ingegeven door de lokale vraag naar een grotere school. Hierbij worden echter ook kanttekeningen geplaatst, met name over de verkeersdrukte rondom de H. Barbarakerk.

Enkele voorbeelden van reacties van respondenten:

Hoop dat in elk geval het aanzicht behouden blijft, is toch het karakter van het dorp.

Een vervanging van het Pinnenhof zou het kerkgebouw in Budschop heel geschikt voor zijn. Deels is het dat al.

Basisschool is een goede optie, op oude plek school woningen bouwen voor starters.

Liever geen appartementen in de kerk. Dit gaat in de omringende dorpen al te veel gebeuren.

De kerk in het dorp is ooit betaald door de inwoners van Leveroy. Nu de parochie de kerk wil sluiten, zou ik het fijn vinden indien de kerk wordt teruggegeven aan de inwoners. Dit zou kunnen als basisschool.

Als het aanzicht van het dorp maar behouden wordt en de ruimte nuttig gebruikt kan worden.

'Zou mooi zijn dat iedereen deze ruimte gratis mag gebruiken voor life events zoals bijv. overlijden. In Frankrijk zie je ook dat ieder dorp een "salle de fete" heeft. Ook zou er minimaal eenmaal per jaar met lange tafels door het hele dorp gegeten moeten kunnen worden. Dat schept verbinding.'

Invuller is net als generatiegenoten, opgegroeid met het naar kerk gaan. Gedoopt, op school, getrouwd enz. Wij hebben als oudere generatie een ander gevoel en beleving met het instituut kerk (ook gebouw) als de hedendaags jongere mensen die helemaal niks met de kerk hebben.

Laat hun beslissen wat met de kerk(gebouwen) moet gebeuren in de toekomst. Laat de huidige situatie nog een 10-tal jaren voortbestaan, dan is er ook een andere generatie die knopen kan en moet doorhakken over de kerk(gebouwen), Het is dan hun toekomst, hun besluit en verantwoordelijkheid. Ik denk dat met het rigoreus omgaan met de kerkgebouwen op dit moment toch nog veel mensen van de oudere en steeds kleinere generatie veel pijn wordt gedaan.

7.4 De themabijeenkomst

Op 22 oktober 2025 vond een themabijeenkomst plaats met alle kerkbesturen uit de gemeente Nederweert, waarbij alle kerkgebouwen waren vertegenwoordigd. De bijeenkomst had als doel de bevindingen van de locatie-inventarisatie te combineren met de resultaten van de enquête en deze gezamenlijk te presenteren. Daarnaast bood het een open setting voor dialoog over de huidige stand van zaken, de dreigende leegstand en de toekomst van het religieuze erfgoed binnen de gemeente.

Tijdens de bijeenkomst is uitgebreid gesproken over de situatie van de kerken en de mogelijkheden voor herbestemming binnen Nederweert. Er werd aandacht besteed aan de ontwikkelingen per parochie en aan de wijze waarop de gemeenschap actief kan worden betrokken bij toekomstige stappen.

Conclusie en reflectie op de bijeenkomst

Over het algemeen kan worden vastgesteld dat de bijeenkomst zinvol en waardevol is geweest. Het belangrijkste resultaat is dat de betrokken partijen met elkaar in gesprek zijn gegaan over de toekomst van de kerken. Dit gesprek heeft bijgedragen aan een beter wederzijds begrip en aan het zichtbaar maken van de verschillende perspectieven die binnen de gemeenschap en de kerkbesturen leven.

1. Nieuwe bestemming ligt gevoelig

Tijdens de bijeenkomst werd echter ook duidelijk dat veel aanwezigen het moeilijk vinden om na te denken over mogelijke herbestemmingen van de kerkgebouwen. De emotionele en religieuze waarde van de kerken speelt hierin een belangrijke rol, waardoor het idee van sluiting of hergebruik gevoelig ligt. Het kerkbestuur liet weten niet positief te staan tegenover de in de presentatie genoemde toekomstscenario's die uitgaan van eventuele sluiting of herbestemming. Binnen het bestuur bestaan bovendien onderlinge verschillen van inzicht: waar de één openstaat voor herbestemming als reële optie, is de ander hier juist principieel op tegen. Deze verdeeldheid maakt het lastig om tot een gezamenlijke toekomstvisie te komen.

2. Behoefte aan concrete kerkspecifieke informatie

Daarnaast kwam naar voren dat er grote behoefte bestaat aan meer concrete en kerkspecifieke informatie. De aanwezigen gaven aan dat de gepresenteerde enquêteresultaten te algemeen van aard waren en meer inzicht moeten bieden in de cijfers en situatie van de eigen kerk, in plaats van enkel het gemeentelijke totaalbeeld. Zulke gegevens zijn essentieel om onderbouwde keuzes te kunnen maken.

3. Missen kennis en expertise

Uit de gevoerde gesprekken bleek verder dat veel kerkbesturen tegen grenzen van kennis en deskundigheid aanlopen. Zij weten vaak niet goed waar te beginnen bij het ontwikkelen van een toekomstvisie en missen expertise op het gebied van herbestemming, samenwerking met andere partijen en het werven van fondsen. Er is duidelijk behoefte aan ondersteuning, zowel inhoudelijk als procesmatig, om dit traject goed te kunnen doorlopen.

4. Nieuwe bestemmingen liggen niet voor de hand

Daarnaast is er breed gediscussieerd over de mogelijke herbestemmingen die de kerkgebouwen in de toekomst zouden kunnen krijgen. Tijdens dit gesprek werd duidelijk dat de kerkbesturen verschillende belemmeringen ervaren bij het ontwikkelen van een nieuwe toekomstvisie. Zo werd de ligging van de kerkgebouwen in kleine kernen genoemd als een belangrijke complicerende factor: herbestemming blijkt in deze context aanzienlijk moeilijker dan in het centrum van een grotere stad, waar meer vraag en voorzieningen aanwezig zijn. Ook kwamen zorgen naar voren over het verplaatsen van gemeenschapsfuncties naar de kerkgebouwen, omdat de bestaande gemeenschapshuizen het al moeilijk genoeg hebben en eveneens kampen met een terugloop in bezoekersaantallen. De aanwezigen gaven aan niet te willen concurreren met deze voorzieningen. Bovendien bleken er voor het centrale gemeenschapshuis De Pinnenhof al nieuwbouwplannen te bestaan, terwijl er ook recent een nieuw gezondheidscentrum is gerealiseerd. Hierdoor vallen deze functies als mogelijke herbestemmingsopties grotendeels af.

5. Hoge leeftijd kerkbesturen wordt als belemmerend ervaren

Tot slot vormt de hoge leeftijd van veel bestuursleden een belemmerende factor. Veel betrokkenen zijn gepensioneerd en beschikken daardoor over beperkte tijd en energie om zich intensief in te zetten voor complexe toekomsttrajecten. Dit benadrukt de urgentie om tijdig nieuwe, jongere krachten aan te trekken of om externe begeleiding in te schakelen.

Samenvattend kan worden gesteld dat de bijeenkomst een belangrijke eerste stap vormde in het op gang brengen van het gesprek, maar dat er nog veel werk te verrichten is om te komen tot een breed gedragen en realistische toekomstvisie voor de betrokken kerkgebouwen. Daarnaast is er breder gesproken over het belang van een langetermijnvisie voor de kerken en de noodzaak van betere communicatie tussen kerkbesturen en parochianen. In Budschop bestaat de wens om in gesprek te gaan met parochianen over de toekomst van de kerk. Een eerste bijeenkomst zou hierbij kunnen worden gebruikt om de herbestemmingsregeling toe te lichten, waarna vervolgens specifiek op de situatie in Budschop kan worden ingegaan.

Besproken casussen

In **Budschop** bestaat een duidelijke wens om op korte termijn met de gemeente in gesprek te gaan over de toekomst van de kerk. Door de groei van het dorp door de bouw van nieuwe woningen wordt het belangrijk geacht dat de kerk of de bijbehorende ruimte een actieve functie binnen de gemeenschap behoudt. De parochie heeft bij het bisdom een verzoek ingediend om de kerk aan de eredienst te onttrekken, terwijl tegelijkertijd wordt verkend of er interesse bestaat in herbestemming. Daarbij is besproken dat een taxatie op maatschappelijke waarde doorgaans lager uitvalt dan een commerciële taxatie. De activiteiten die momenteel in de kerk plaatsvinden, vonden eerder plaats in de Pinnenhof; nu deze weer geopend is, zullen ze vermoedelijk terugkeren naar hun oorspronkelijke locatie. Vanuit het kerkbestuur is aangegeven dat er beperkte expertise aanwezig is om het herbestemmingsproces te begeleiden, waardoor wordt geadviseerd de kennis en betrokkenheid van de gemeenschap te benutten, bijvoorbeeld via brainstormavonden en samenwerking met lokale ondernemers en het MKB.

In **Ospel** wordt vooral ervaren dat de hoge leeftijd van vrijwilligers het moeilijk maakt om actief met herbestemming aan de slag te gaan. Er is beperkt tijd en deskundigheid beschikbaar, en de betrokkenheid vanuit de gemeenschap wordt als laag ervaren. Daarbij wordt opgemerkt dat nieuwe herbestemmingen soms ten koste kunnen gaan van bestaande gemeenschapshuizen, die recentelijk zijn verbouwd of vernieuwd.

In **Leveroy** wordt al geruime tijd nagedacht over een mogelijke herbestemming van de parochiekerk. Binnen Cluster Tabor, dat voornamelijk kerken in de gemeente Leudal omvat, lopen al herbestemmingstrajecten voor de kerken in Baexem en Kelpen-Oler, terwijl Leveroy zich nog in een eerdere fase bevindt. Er is nog geen definitieve richting gekozen, en binnen de gemeenschap bestaan uiteenlopende ideeën over de toekomst van de kerk. Sommigen zien mogelijkheden voor (gedeeltelijke) woningbouw, anderen voor herbestemming als basisschool, hoewel het kleine perceel en de ligging aan een drukke straat vragen oproepen over speelruimte en verkeersveiligheid. Eind september vond een bijeenkomst plaats voor parochianen, waarin verschillende mogelijkheden zijn besproken en standpunten uitgewisseld.

Vooralsnog wordt de kerk nog gebruikt voor religieuze vieringen. Tegelijkertijd denkt de gemeente Leudal na over randvoorwaarden die richting kunnen geven aan een toekomstige herbestemming, met aandacht voor het grotere maatschappelijke belang en de sociale samenhang binnen het dorp. Het gemeenschapshuis en de gymzaal in Leveroy vervullen momenteel een belangrijke rol voor het dorp en worden intensief gebruikt door de plaatselijke basisschool en diverse verenigingen. Sluiting van deze voorzieningen is daarom niet aan de orde, waardoor zij een essentieel onderdeel van het dorpsleven blijven.

8. Strategische visie op toekomst

8.1 Toekomstvisie vanuit parochies

Het bisdom Roermond heeft de parochies de opdracht gegeven om een eigen 'kerkenvisie' op te stellen. Daarin wordt ingegaan op de toekomst van het kerkgebouw en de huidige exploitatie. Op de volgende pagina's zijn de toekomstvisies van de parochies samengebracht.

Sint Lambertus, Nederweert

De Lambertuskerk staat voor forse uitdagingen. Het aantal betrokken parochianen neemt sterk af, er worden steeds minder uitvaarten en begrafenissen gehouden en de inkomsten lopen terug. Dit stelt de toekomst van zowel de kerk als de begraafplaats ter discussie.

De verwachting is dat het aantal parochianen enerzijds verder zal dalen door de vergrijzing, maar anderzijds mogelijk licht zal stijgen wanneer de buurtparochie Sint. Rochus in Budschop wegvalt. Bovendien is Nederweert een groeigemeente binnen de regio Eindhoven, wat eveneens tot een beperkte toename kan leiden.
Het parochiebestuur ziet op dit moment weinig directe groeikansen, maar zet in op de jongere generaties, met name communicantjes en vormelingen. Om de vitaliteit van de parochie te versterken is een commissie van drie personen ingesteld, die werkt aan het programma Vitalere Parochie. Hierbij hoort ook een communicatieplan waarin de website, het weekblad en persoonlijke benadering een centrale rol spelen.

Daarnaast worden voorzichtig nieuwe strategieën verkend om de maatschappelijke betekenis van de kerk te behouden. Zo wordt nagedacht over laagdrempelige uitvaartdiensten die minder afhankelijk zijn van traditionele rituelen. De kansen liggen vooral in het ontwikkelen van een eigentijdse vorm van afscheidscultuur, waarin de kerk kan fungeren als een betekenisvolle en waardige plek, ook voor mensen die niet langer actief kerkelijk betrokken zijn.

O.L.V. Onbevlekt ontvangen, Ospel

De parochie Ospel ziet verschillende factoren als bepalend voor het behoud van een levendige geloofsgemeenschap. Allereerst is de aanwezigheid van een priester essentieel. Momenteel vervult pastoor Koumans deze rol, maar bij zijn eventuele terugtreden zal samen met de andere parochies binnen de federatie naar een oplossing gezocht moeten worden.

De financiële situatie vormt op dit moment geen groot knelpunt; uit de jaarrekeningen en begroting blijkt dat de exploitatie in balans is. Meer zorgen zijn er over het teruglopend aantal actieve parochianen. Hoewel er nog voldoende belangstelling is voor parochiële activiteiten, neemt de deelname aan sacramenten verder af. Deze vieringen worden daarom steeds vaker in samenwerking met de federatie georganiseerd. De weekendvieringen trekken gemiddeld nog 56 kerkgangers, waarmee de belangstelling voor de H. Missen voorlopig stabiel blijft.

Een belangrijk aandachtspunt vormt de inzet van vrijwilligers. Het huidige vrijwilligerscorps vergrijst en er komen nauwelijks nieuwe krachten bij. Zonder voldoende vrijwilligers kan de parochie niet functioneren. Fusie met andere parochies biedt hierin geen oplossing, aangezien vrijwilligers meestal niet bereid zijn zich buiten de eigen parochie in te zetten. Met name het vinden van vrijwilligers voor bestuurlijke taken is problematisch. De parochiecommissie telt momenteel zes leden, inclusief de pastoor, en wordt ondersteund door circa 25 vrijwilligers.

Dit aantal is onvoldoende om alle activiteiten structureel te blijven uitvoeren. Naast de parochiecommissie zijn er enkele werkgroepen actief, onder meer voor de Eerste H. Communie, het kerkonderhoud en het kerkhof- en tuinonderhoud. De liturgische activiteiten bestaan uit H. Missen op zaterdagavond, zondagochtend en donderdagavond, evenals vieringen in de Kapel van Altijddurende Bijstand in mei en oktober. Vanwege de lage opkomst wordt overwogen de donderdagavondmis te laten vervallen. Ten aanzien van de toekomst van het kerkgebouw ziet de parochie grote uitdagingen.

Mocht sluiting onvermijdelijk worden, dan vormt herbestemming een probleem. Het kerkgebouw is hoog en ruim, en daardoor moeilijk aan te passen aan een nieuwe functie binnen de context van een klein dorp.
Daartegenover staat dat in Ospel actief gezocht wordt naar mogelijkheden om de maatschappelijke betekenis van de kerk te versterken. De stichting Vrienden van de Parochie geeft hieraan richting en de nieuwe pastoor stimuleert ontmoeting na de mis, om de drempel tot deelname te verlagen. Hoewel grotere activiteiten, zoals concerten, zijn weggevallen, blijft de sociale verbondenheid in het dorp sterk aanwezig. De kansen liggen volgens de parochie vooral in het verder ontwikkelen van de kerk als plek van samenkomst en ontmoeting, door middel van kleinschalige en laagdrempelige initiatieven die aansluiten bij het dorpse karakter.

H. Gerardus Majella kerk, Nederweert-Eind

Het kerkbestuur ziet in dat het aantal bezoekers blijft teruglopen. Ze zien in dat het belangrijk een toekomstvisie voor het gebouw te hebben mocht het in de toekomst aan de eredienst ontrokken worden. Om deze reden heeft het huidig bestuur van de kerk een toekomstvisie geformuleerd die zich richt op gebruiksfuncties en behoud. De toekomstvisie hebben zij geformuleerd in een brief aan de gemeente en luidt als volgt:

De kerk moet primair behouden blijven als religieus en cultureel erfgoed voor toekomstige generaties en als bewijs van een verbindende gemeenschap.

Museumfunctie: De kerk zal fungeren als museum. Er kunnen tentoonstellingen worden ingericht over het Rijke Roomse leven van weleer, een vaste expositie over de oorlog en/of de vermaarde kerkrazzia van 8 oktober 1944, en aandacht voor naoorlogse kerkenbouw.

Cultureel/Muziekcentrum: De kerk is met haar uitstekende akoestiek en 448 zitplaatsen uitermate geschikt voor grote en kleine muziekuitvoeringen. Er worden reeds uitvoeringen georganiseerd, zoals van Zangkoor Gregorius Vivace en de geplande uitvoering van Harmonie St. Jozef Weert. De afwezigheid van belemmerende pilaren maakt het gebouw tevens geschikt om grote groepen mensen toe te spreken.

Uitvaart- en Ontmoetingsplek: Het gebouw moet in ieder geval beschikbaar blijven voor uitvaarten, zowel voor de lokale bevolking als voor mensen van buitenaf. Religieuze gebouwen functioneren bovendien als belangrijke ontmoetingsplekken en spelen een rol in het sociale leven.

De dagelijks geopende Gerarduskapel moet ook in de toekomst open kunnen blijven. De voorgestelde culturele activiteiten bieden in de toekomst mogelijkheden om het Rijksmonument op passende wijze te bewaren.

Zo stelt het kerkbestuur dat de kerk beschikt over toeristisch potentie voor de gemeente vanwege haar bijzondere gebouw: een combinatie van de Gerarduskerk, Museum Eynderhoof, en het Gemeentelijk monument van de voormalige kleuterschool (van Pierre Weegels en Cor van Geleuken), aangevuld met een wandeling rond Sarsven en de Banen, zou in de media gepromoot kunnen worden als “Een dagje Nederweert-Eind”.

Hierin zou het beheer van de kerk kunnen worden uitgevoerd door een stichting. De exacte vorm hiervan moet worden bepaald in overleg met de leden van de parochiecommissie, eventueel aangevuld met belangstellenden zoals het bestuur van Eynderhoof, De Dorpsraad, en mogelijk de Gemeente Nederweert.

De brief dient als aanzet voor een definitieve toekomstvisie. De opstellers zijn bereid om alle belanghebbende groepen een uitgebreide rondleiding in de kerk te verzorgen om de betekenis van het gebouw voor de gemeenschap te tonen.

Sint Rochuskerk, Budschop

In Nederweert doet zich een bijzondere situatie voor vanwege de sluiting van gemeenschapshuis De Pinnenhof medio 2024. Nieuwbouwplannen zijn door de gemeenteraad afgewezen en er worden momenteel alternatieve plannen ontwikkeld. Tot die tijd zijn de verenigingen die voorheen gebruikmaakten van de Pinnenhof verspreid over kleinere locaties.

Voor grotere activiteiten is de kerkvoorziening in Budschop de enige uitwijkmogelijkheid. Deze situatie zal naar verwachting zeker drie, en waarschijnlijk vier jaar duren. Wat betreft de toekomst van de St. Rochuskerk wordt verwacht dat de huidige situatie de komende vijf jaar kan worden voortgezet, aangezien de financiële positie nog gezond is. Mocht emeritus pastoor Koumans in Ospel eerder wegvallen, dan zal pastoor Sebastian ook daar de eucharistie moeten verzorgen. Dit kan leiden tot een herschikking van diensten, waarbij de Rochuskerk een lage prioriteit krijgt, mede omdat er in de directe omgeving al drie andere traditionele kerken aanwezig zijn.

Op langere termijn acht de parochiecommissie sluiting van de Rochuskerk onvermijdelijk, naar verwachting binnen tien jaar, waarschijnlijk eerder. Tegelijkertijd wordt gezocht naar mogelijkheden om het sociale leven dat zich momenteel in Budschop rond de kerk afspeelt te behouden binnen (een deel van) het kerkgebouw. Hiervoor zal overleg moeten plaatsvinden met parochianen, bewoners en verenigingen van Budschop, evenals met de gemeente Nederweert en het bisdom.

Heilige Barbara, Leveroy

De heilige Barbara kerk valt als enige niet binnen parochiefederatie BENO maar behoort toe aan Cluster Tabor. Binnen Cluster Tabor is bepaald dat op termijn slechts twee monumentale kerken behouden blijven: Heythuysen en Grathem. Voor de Barbarakerk worden herontwikkelingsmogelijkheden onderzocht, waaronder woningbouw en een mogelijke herbestemming als schoolgebouw. De nabijgelegen grond van de parochie biedt kansen voor 35 woningen, eventueel in verbinding met het kerkgebouw. Dit sluit aan bij de woningbehoefte in de regio. Een uitdaging ligt bij het kerkhof, dat wettelijk nog twintig jaar in gebruik moet blijven, waardoor verplaatsing van graven niet eenvoudig is. Hoewel er weinig actieve kerkgangers zijn, leeft er in de gemeenschap een sterk gevoel dat de kerk behouden moet blijven. De kansen liggen in een combinatie van behoud met herontwikkeling, waarbij wonen, voorzieningen en cultureel erfgoed met elkaar worden verbonden.

O.L.V van Lourdes kapel

Vooralsnog blijft de O.L.V. van Lourdeskerk in gebruik voor de eredienst. Met gemiddeld circa 30 kerkgangers per week tegenover een capaciteit van 130 blijft het gebruik op dit moment verantwoord. Er zijn momenteel geen concrete plannen voor herbestemming of aanvullende nevenactiviteiten, maar het gebouw wordt wel periodiek geëvalueerd in het kader van toekomstig gebruik en beheer.

9. Transformatievisie

Binnen de gemeente bevinden zich diverse waardevolle kerkgebouwen, die sterk van elkaar verschillen in omvang, ligging, gebruik en toekomstpotentie. Uit de inventarisatie in de kerkenpaspoorten blijkt dat deze gebouwen niet alleen een religieuze betekenis hebben, maar ook een belangrijke ruimtelijke, historische en maatschappelijke functie vervullen binnen hun dorpen en wijken. Hoewel sommige kerken nog regelmatig worden gebruikt voor vieringen en nevenactiviteiten, neemt de religieuze betrokkenheid over het geheel af. In meerdere gebouwen worden minder diensten gehouden en lopen de bezoekersaantallen terug. Deze ontwikkeling benadrukt de noodzaak om tijdig na te denken over toekomstbestendige vormen van gebruik en behoud.
Bij het vooruitkijken is het van belang niet alleen de toekomstvisie van de kerkbesturen zelf te betrekken, maar ook oog te hebben voor de kansen die zich binnen de gemeenschap en de gebouwde omgeving voordoen. In de tabel op de volgende pagina worden deze kansen op hoofdlijnen weergegeven. Deze biedt echter slechts een eerste, globaal beeld van de potentie van de afzonderlijke kerkgebouwen. Elk gebouw heeft immers een eigen geschiedenis, architectuur, ligging en maatschappelijke betekenis, waardoor de mogelijkheden en uitdagingen sterk uiteenlopen.

Nadere verdieping noodzakelijk

Om een volledig en goed onderbouwd beeld van de toekomstperspectieven te verkrijgen, is een nadere verdieping noodzakelijk. Alleen een herbestemmingsonderzoek, uitgevoerd door een erfgoeddeskundig bureau of architect, kan de specifieke kansen, beperkingen en randvoorwaarden per kerk zorgvuldig in kaart brengen.

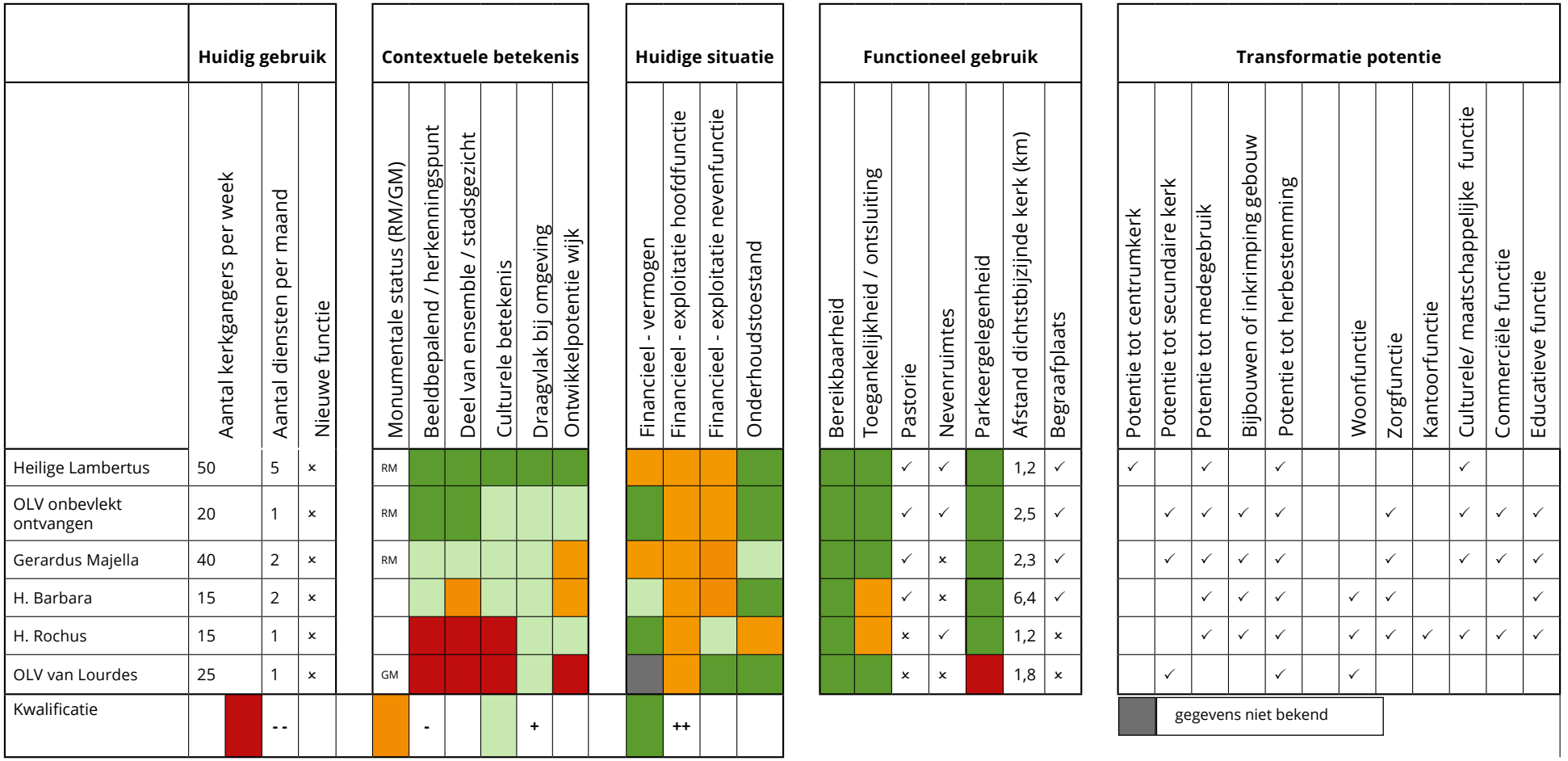
→ *Gerardus Majella Kerk, Nederweert-Eind*

Uiteenlopende kansen en bedreigingen

De bevindingen uit de inventarisatie laten zien dat de kerkgebouwen in de gemeente te maken hebben met uiteenlopende kansen en bedreigingen. De situatie verschilt sterk per gebouw, afhankelijk van factoren als het huidige gebruik, de fysieke staat, de betekenis voor de gemeenschap en de ruimtelijke context. Om deze verschillen inzichtelijk te maken, is de huidige stand van zaken van de afzonderlijke kerken zorgvuldig in kaart gebracht. Op de volgende pagina is een overzicht opgenomen waarin de objecten onderling zijn vergeleken en voorzien van een kwalificatie op basis van vier hoofdthema's: huidig gebruik, contextuele betekenis, huidige situatie en functioneel gebruik.

Ook is voor ieder kerkgebouw afzonderlijk de potentie tot transformatie in beeld gebracht. Daarbij wordt onderzocht in hoeverre de gebouwen geschikt zijn voor nieuwe of aanvullende functies, zonder daarbij afbreuk te doen aan hun cultuurhistorische waarde of betekenis voor de gemeenschap. De beoordeling vindt plaats aan de hand van de functionele en ruimtelijke kaders van het gebouw, evenals de bereidheid van de geloofsgemeenschap om eventueel samen te gaan met andere parochies of uit te wijken naar een ander kerkgebouw voor de eredienst.

Daarnaast worden mogelijke nieuwe gebruiksfuncties getoetst aan zowel de ruimtelijke opzet en bouwkundige mogelijkheden van het gebouw als aan de noden en wensen die leven binnen de omgeving. Op deze manier ontstaat een genuanceerd en toekomstgericht beeld van de ontwikkelpotentie van elk afzonderlijk kerkgebouw, waarin zowel de praktische haalbaarheid als de maatschappelijke meerwaarde wordt meegenomen.

Huidig gebruik
Contextuele betekenis
Huidige situatie
Functioneel gebruik
Transformatie potentie
Aantal kerkgangers per week
Aantal diensten per maand
Nieuwe functie
Monumentale status (RM/GM)
Beeldbepalend / herkenningspunt
Deel van ensemble / stadsgezicht
Culturele betekenis
Draagvlak bij omgeving
Ontwikkelpotentie wijk
Financieel - vermogen
Financieel - exploitatie hoofdfunctie
Financieel - exploitatie nevenfunctie
Onderhoudstoestand
Bereikbaarheid
Toegankelijkheid / ontsluiting
Pastorie
Nevenruimtes
Parkeergelegenheid
Afstand dichtstbijzijnde kerk (km)
Begraafplaats
Potentie tot centrumkerk
Potentie tot secundaire kerk
Potentie tot medegebruik
Bijbouwen of inkrimping gebouw
Potentie tot herbestemming
Woonfunctie
Zorgfunctie
Kantoorfunctie
Culturele/ maatschappelijke functie
Commerciële functie
Educatieve functie
Heilige Lambertus
50
5
×
RM
1,2
OLV onbevlekt ontvangen
20
1
×
RM
2,5
Gerardus Majella
40
2
×
RM
2,3
H. Barbara
15
2
×
6,4
H. Rochus
15
1
×
1,2
×
OLV van Lourdes
25
1
×
GM
1,8
×
Kwalificatie
- -
-
+
++
gegevens niet bekend

9.1 Kansen

Het functionele gebruik van de gebouwen laat een wisselend beeld zien. Over het algemeen beschikken de kerken over een goede bereikbaarheid en voldoende parkeervoorzieningen, waardoor ze aantrekkelijk blijven voor publieke of gemeenschappelijke functies. De toegankelijkheid is in de meeste gevallen redelijk, al zijn aanpassingen soms nodig om aan moderne eisen te voldoen (bijvoorbeeld voor mindervaliden). Enkele kerken hebben daarnaast een begraafplaats of kerkplein dat als collectieve buitenruimte fungeert, wat bijdraagt aan hun maatschappelijke betekenis. Dit zou in sommige gevallen een herbestemming kunnen vermoeilijken vanwege de grafrechten en de emotionele betekenis.

De contextuele betekenis blijft een belangrijk uitgangspunt bij elke toekomstige ontwikkeling. Een aantal kerken heeft een beschermde status als rijks- of gemeentelijk monument, wat niet alleen beperkingen oplegt, maar ook kansen biedt voor kwalitatieve herbestemming met behoud van erfgoedwaarden. De beeldbepalende ligging van veel kerken, vaak centraal in de kern, maakt ze tot natuurlijke ankerpunten voor nieuwe functies met een publieke of sociale dimensie.

De transformatiepotentie vormt het centrale onderdeel van deze analyse. Vrijwel alle onderzochte kerken bieden mogelijkheden voor herbestemming of multifunctioneel gebruik. De kansen variëren van beperkte nevenfuncties binnen het bestaande kerkgebruik tot een volledige transformatie naar nieuwe bestemmingen. In de meeste gevallen zijn bouwkundige ingrepen mogelijk zonder dat de monumentale waarde verloren gaat. Daarbij worden verschillende richtingen zichtbaar:

Woonfuncties komen in beeld bij kerken met een gunstige schaal, solide constructie en beperkte monumentale beperkingen.
Zorgfuncties (zoals dagbesteding of kleinschalig wonen) passen goed bij gebouwen met een centrale ligging en goede bereikbaarheid.
Culturele en maatschappelijke functies, waaronder concertlocaties, expositieruimten of buurthuizen, sluiten aan bij de ruimtelijke kwaliteit en symbolische waarde van veel kerken.
Kantoor- en werkfuncties zijn in sommige gevallen haalbaar, met name waar de interne structuur zich leent voor indeling in kleinere ruimten.
Onderwijs- en educatieve functies worden kansrijk geacht bij kerken in of nabij woongebieden, waar samenwerking met scholen of maatschappelijke organisaties mogelijk is. Bij een deel van de gebouwen blijft bovendien de mogelijkheid bestaan om (gedeeltelijk) als centrumkerk of bezinningsruimte te blijven functioneren, eventueel gecombineerd met nevenfuncties zoals een dorpskamer of tentoonstellingsruimte.

De analyse laat zien dat de transformatiepotentie sterk samenhangt met factoren als de fysieke staat, de financiële positie van de eigenaar en de betrokkenheid van de lokale gemeenschap. Waar onderhoudsachterstand of beperkte exploitatiemogelijkheden spelen, kan herbestemming juist een kans vormen om instandhouding te waarborgen.

⟶ *De St. Plechelmusschool, in Hengelo gevestigd in de Heilig Hart Kerk*

9.2 Transformatiepotentie

De Lambertus kerk

Wanneer we kijken naar de potenties van de verschillende kerkgebouwen binnen de gemeente Nederweert, blijkt dat de Lambertuskerk het meest geschikt is om te fungeren als centrumkerk. Dit is te danken aan een combinatie van factoren: de hoge sociaal- en cultuurhistorische waarden, de monumentale uitstraling, en de centrale ligging in zowel de kern van Nederweert als binnen de bredere gemeente.

De Lambertuskerk heeft door haar schaal en architectonische kwaliteit een grote ruimtelijke en symbolische betekenis voor de gemeenschap. Het gebouw vormt een herkenningspunt in het dorpsbeeld en is sterk verweven met de identiteit van Nederweert. Door deze centrale positie heeft de kerk niet alleen een religieuze, maar ook een belangrijke maatschappelijke en verbindende functie.

Mogelijkheden voor medegebruik

Dankzij haar omvang en ruimtelijke opzet biedt de Lambertuskerk goede mogelijkheden voor medegebruik met een culturele of maatschappelijke invulling. Hierbij kan worden gedacht aan activiteiten die aansluiten bij het karakter en de sfeer van het gebouw, zoals:

- (Orgel- en klassieke) concerten die de akoestiek en het monumentale karakter benutten;
- Optredens en koren, al dan niet met religieuze inslag;
- Carnavalsvieringen of andere lokale evenementen met een gemeenschapsfunctie;
- Tentoonstellingen en exposities van kunstenaars uit de regio, die bijdragen aan de zichtbaarheid van lokale cultuur;
- Lezingen, herdenkingen of educatieve activiteiten rondom religie, geschiedenis of erfgoed.

Door de kerk op deze manier open te stellen, kan het gebouw beter worden benut zonder dat dit ten koste gaat van de religieuze functie of de waardigheid van het interieur. Dit draagt bovendien bij aan de versterking van de maatschappelijke betekenis van de kerk als ontmoetingsplek voor een breed publiek.
Behoud van religieuze functie

Tegelijkertijd is het, gezien de sterke emotionele en religieuze verbondenheid van inwoners met de Lambertuskerk, niet wenselijk om het gebouw volledig te herbestemmen voor niet-religieuze doeleinden. Functies zoals wonen of zorg zouden de openbaarheid van de kerk beperken en afbreuk doen aan de collectieve beleving en toegankelijkheid van het gebouw.

Het is daarom van belang dat de Lambertuskerk haar oorspronkelijke religieuze functie behoudt, al is het in beperkte vorm. Een mogelijke invulling is het blijven gebruiken van een deel van de kerk als dagkapel, waar kleinschalige religieuze vieringen of persoonlijke bezinning kunnen plaatsvinden. Op deze manier blijft de kerk een levend symbool van geloof en gemeenschap, terwijl de overige ruimtes kunnen worden ingezet voor passende culturele of maatschappelijke activiteiten.

Voorbeeldproject: De Petrus, Vught

De Sint-Petruskerk in Vught, oorspronkelijk gebouwd in 1884 naar ontwerp van architect Carl Weber, is een neoromaanse kerk die na haar sluiting in 2005 een bijzondere herbestemming kreeg. Nadat het gebouw jarenlang leegstond en sloop dreigde, namen zeven betrokken inwoners het initiatief om de kerk een nieuw leven te geven. In 2018 werd de voormalige kerk heropend als ontmoetingscentrum DePetrus, waarin de bibliotheek, het Vughts Museum, de Wereldwinkel en diverse maatschappelijke organisaties samenkomen. Bij de verbouwing is met groot respect voor het monumentale karakter gewerkt: de hoge gewelven, glas-in-loodramen en ruimtelijke beleving bleven behouden, terwijl eigentijdse toevoegingen zoals glazen werkruimtes en flexibele verdiepingen het gebouw geschikt maakten voor modern gebruik. Zo is de Petruskerk opnieuw het kloppend hart van de gemeenschap geworden.

Sfeerimpressie maatschappelijke functies van de Petrus, ontwerp door: Buro Kade

O.L.V. Onbevlekt Ontvangen Kerk

De situatie van de OLV Onbevlekt Ontvangen kerk in Ospel is complexer dan die van de Lambertuskerk. Qua opzet, architectuur en grootte vertonen de twee kerken veel overeenkomsten. Toch zijn er belangrijke verschillen: de Ospel-kerk ligt in een kleiner dorpscentrum, en het multifunctionele centrum ernaast is recentelijk gerenoveerd. Dit brengt specifieke uitdagingen met zich mee voor de toekomst van de kerk.

Uit gesprekken met het kerkbestuur blijkt dat veel Ospelnaren trots zijn op hun gemeenschap en de sterke onderlinge verbondenheid. Een voorbeeld hiervan is het project Peelwachter, een nieuwbouwontwikkeling in Ospel met 20 levensloopbestendige huurwoningen, een beheerderswoning en een poortgebouw met multifunctionele ruimtes en een huisartsenpraktijk. Het project richt zich op een groene, sociale gemeenschap waarin bewoners actief deelnemen aan gezamenlijke activiteiten. De oplevering van de woningen staat gepland voor november 2024, met een volledige afronding begin 2025. Er zijn zowel sociale huur- als middenhuurwoningen beschikbaar.

Dit project illustreert de sterke onderlinge verbondenheid binnen de Ospelse gemeenschap. Mocht er in de toekomst sprake zijn van leegstand en zou herbestemming van de kerk nodig zijn, dan biedt het gebouw diverse mogelijkheden. Een deel van de kerk zou bijvoorbeeld ingericht kunnen worden als zorgwoningen voor ouderen, terwijl andere delen behouden blijven voor maatschappelijke en culturele activiteiten. Op die manier blijft de kerk een levendige ontmoetingsplaats voor het dorp.

Veel inwoners maken zich zorgen over het vertrek van jonge gezinnen uit Ospel en het risico dat de dorpskern vergrijst. Door ouderen de mogelijkheid te bieden om in zorgappartementen binnen de kerk te blijven wonen, kan de kerk een cruciale rol spelen in het behouden van de dorpsbevolking en de sociale cohesie. Bovendien kan het vrijkomen van woningen elders in het dorp jonge gezinnen de kans geven zich te vestigen, waardoor de doorstroming binnen de woningmarkt wordt bevorderd. Tegelijkertijd blijft het kerkgebouw zijn maatschappelijke betekenis behouden: de open, gemeenschappelijke ruimtes kunnen gebruikt worden voor lokale evenementen, verenigingen, en ontmoetingsactiviteiten, waardoor de kerk niet alleen een plek van wonen wordt, maar ook van ontmoeting en betrokkenheid.

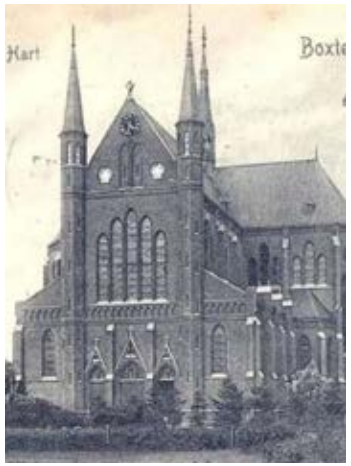
Voorbeeldproject: Domus Nova, Boxtel

In het Brabantse dorp Boxtel, aan de Baroniestraat 26, staat de voormalige kerk van het Heilig Hart-van Jezuskerk-complex – een imposant neogotisch gebouw dat tussen 1899 en 1901 is gebouwd en inmiddels de status van rijksmonument heeft. Dit markante gebouw krijgt met Domus Nova een nieuwe bestemming als exclusieve woonlocatie waarin historische grandeur en modern wooncomfort samenkomen. Het project omvat twintig appartementen en één stadsvilla, met wooneenheden variërend in grootte van circa 101 m² tot 226 m², en buitenruimtes van ongeveer 5 m² tot 28 m². De woningen bieden bijzondere kenmerken als riante verdiepingshoogtes van soms maar liefst acht meter, grote glas-in-loodramen die zorgen voor veel lichtinval, en authentieke details die verwijzen naar de oorspronkelijke kerkelijke functie. Elke plattegrond is uniek, geen twee woningen zijn identiek, waardoor bewoners een exclusieve woonbeleving krijgen.
De centrale ligging van de kerk in het centrum van Boxtel met groen op steenworp afstand. Zo combineert Domus Nova het karakter van een dorpshart met de voorzieningen van stedelijke bereikbaarheid.

→ *Sfeerimpressie appartementen, door BOUWKUNST architecten*

→ *Exterieur van de kerk*

Gerardus Majella Kerk, Nederweert Eind

De Gerardus Majellakerk leent zich minder goed voor een ingrijpende herbestemming vanwege het uitzonderlijk monumentale en symbolisch geladen interieur. De architectuur, kunst en inrichting vormen een hecht en betekenisvol geheel, waarin licht, vorm en beeld samen de geloofsbeleving tot uitdrukking brengen. Elke ingreep in de ruimtelijke opzet, het licht of de kunstwerken zou deze religieuze en esthetische eenheid aantasten, waardoor de diepere symboliek van het interieur, de weg van de mens naar het goddelijke licht, verloren dreigt te gaan. Juist die symbolische samenhang verleent de kerk haar bijzondere waarde en identiteit.

Een herbestemming van de H. Gerardus Majellakerk is daardoor moeilijk uitvoerbaar. Inpassingen in het interieur zijn beperkt mogelijk zonder de monumentale en spirituele integriteit van het gebouw te schaden. De kerk vraagt om een functie die het karakter respecteert en de betekenis van de ruimte in stand houdt.
Daarnaast ligt de kerk centraal in Nederweert-Eind, een klein buurtschap nabij Nederweert. In het dorp zelf zijn weinig voorzieningen aanwezig. Het zou daarom wenselijk zijn dat de kerk, waar mogelijk, haar dienstbare rol richting de gemeenschap behoudt.

De praktische mogelijkheden voor nevengebruik zijn echter beperkt. De kleine sacristie en de crypte – waar bovendien sprake is van wateroverlast – maken grootschalige aanpassingen moeilijk. Een woonfunctie is daarom niet wenselijk of haalbaar.

Gezien de monumentale waarde en de bijzondere ruimtelijke beleving van het interieur liggen de beste toekomstscenario's in een culturele, maatschappelijke of eventueel commerciële herbestemming, mits deze zorgvuldig wordt ingepast en het unieke karakter van het gebouw volledig wordt gerespecteerd.

Voorbeeldproject: Hannah Acteum

Het project HannaH Acteum betreft de herbestemming van de Sint-Annakerk in Roosbeek, gemeente Boutersem. De kerk, met een gotische kalkzandstenen westtoren uit het einde van de 14de eeuw en een neogotisch schip uit 1855, werd in het kader van het gemeentelijke kerkenbeleidsplan geselecteerd voor een museale en multifunctionele functie. Tussen 2020 en 2022 werkte een projectgroep van PARCUM, de gemeente, de cultuurraad, de kerkfabriek en onafhankelijke experten aan de herinrichting van de kerk. Tijdens dit proces werden praktische voorzieningen aangebracht, zoals gordijnen bij het koor, een muziekinstallatie, tentoonstellingspanelen, een mobiel podium en een praathoek, om de kerk geschikt te maken voor culturele activiteiten. Vanaf augustus 2021 konden fysieke activiteiten plaatsvinden en werd de kerk geopend met de tentoonstelling "Met Zeven aan Tafel", die het religieuze leven in Boutersem uitbeeldde aan de hand van de zeven patroonheiligen. Sindsdien huisvest de kerk lezingen, concerten en andere culturele activiteiten. Het project zorgt ervoor dat de voormalige kerk blijft functioneren als ontmoetingsplaats voor de lokale gemeenschap en het religieus erfgoed behouden blijft en toegankelijk wordt gemaakt, waardoor het een voorbeeld is van succesvolle herbestemming van kerken die niet langer voor eredienst gebruikt worden.

Culturele functie zichtbaar, foto door Daniël Vandenhoeck

Musealefunctie,, foto door Daniël Vandenhoeck

Barbara kerk, Leveroy

Het ontbreken van monumentale status maakt een herbestemming van de H. Barbara-kerk eenvoudiger. Tegelijkertijd kan de begraafplaats rondom de kerk de herbestemming bemoeilijken. Zoals eerder genoemd zijn er momenteel twee initiatieven voor herbestemming: het realiseren van een basisschool voor de kinderen van Leveroy en het ombouwen van de kerk tot woningen.
De optie voor een basisschool lijkt echter minder haalbaar vanwege de ligging aan een drukke weg en de beperkte speelruimte voor kinderen. Daarmee wordt woningbouw de meest aantrekkelijke bestemming. Omdat het gebouw geen monumentale status heeft, kunnen er relatief ingrijpende aanpassingen worden doorgevoerd.

Het belangrijkste nadeel van een woonfunctie is dat het gebouw voor religieuze doeleinden niet langer toegankelijk is. Dit kan echter worden opgelost door aan de zijde van de begraafplaats een dagkapel te realiseren, zodat de religieuze waarde behouden blijft. Door het perceel op te splitsen in twee delen, met de begraafplaats en dagkapel aan de linkerzijde en de woonfunctie aan de rechterzijde, kan zowel wonen als religieus gebruik gecombineerd worden.

Voorbeeldproject: Kerk in Heenweg

De voormalige kerk in Heenweg heeft een nieuwe bestemming gekregen als woongebouw met acht huurappartementen, bedoeld voor zowel starters als senioren. Daarnaast is er een maatschappelijke ruimte gerealiseerd die de kerk haar functie als ontmoetingsplek voor de buurt laat behouden. Bij de herontwikkeling is zorgvuldig omgegaan met het karakter van het oorspronkelijke kerkgebouw: de buitengevels en architectonische details zijn bewaard gebleven, terwijl het interieur is aangepast aan de eisen van modern en duurzaam wonen. Zo blijft de kerk een herkenningspunt in het dorp, maar met een eigentijdse invulling die aansluit bij de behoeften van de gemeenschap

Sfeerimpressie appartementen in kerk Heenweg door: Staelduyn Onroerend Goed V.O.F. , een samenwerking van Antwood en Bart van Zijderveld

Landgraaf (Lauradorp), die in 1933 is ontworpen door ir. J. Beersma als parochiekerk en later is aangewezen als rijksmonument, geeft een indrukwekkend voorbeeld van functioneel en respectvol hergebruik. Het kerkgebouw is getransformeerd tot een combinatie van een grafkerk voor urnen en kisten in het deel bij de entree, en een multifunctionele bijeenkomstruimte in het voormalige priesterkoor, terwijl een nieuw bijgebouw met servicevoorzieningen via een glazen gang is aangesloten aan de rechterzijde. Bij de verbouwing is er nauwlettend gewerkt aan het behoud van het monumentale karakter ,inclusief de rijke interieur-ruimte, en tegelijkertijd is het gebouw aangepast aan moderne behoeften rond uitvaartmogelijkheden en bijeenkomsten.

Huidige opzet vergelijkbaar met H. Barbara

Sfeerimpressie grafkerk, BeelenCS architecten

Ruimtelijke opzet, grafkerk Landgraaf door BeelenCS architecten

Rochus kerk, Budschop

Ook bij de Rochus-kerk in Nederweert maakt het ontbreken van monumentale status een herbestemming relatief eenvoudig. Het gebouw heeft geen klassieke indeling van een doorgaand religieus gebouw, waardoor er veel mogelijkheden zijn voor een nieuwe functie. De kerk beschikt bovendien al over praktische voorzieningen zoals toiletten en een kleine pantry, waardoor ingrepen voor een herbestemming minder ingrijpend hoeven te zijn.

Doordat het geen monument betreft, kunnen er relatief vrij aanpassingen aan het gebouw worden doorgevoerd. De multifunctionele indeling biedt bovendien flexibiliteit: ruimtes kunnen eenvoudig worden getransformeerd naar bijvoorbeeld woonunits, ateliers, kantoren of maatschappelijke functies. Het feit dat er al ondersteunende voorzieningen aanwezig zijn, zoals een pantry en toiletgroepen, verlaagt de complexiteit en de kosten van een transformatie.

Toch zijn er enkele aandachtspunten. De bouwkundige staat van het gebouw moet worden beoordeeld, evenals aspecten zoals isolatie, energieprestatie en draagkracht van de constructie. Ook de ligging van de kerk, aan de rand van Budschop nabij een doorgaande weg, kan invloed hebben op toegankelijkheid, parkeren en het comfort van toekomstige gebruikers. Daarnaast is het belangrijk om eventuele religieuze functies of wensen van de parochie mee te wegen bij de herbestemming.
Al met al maakt de combinatie van een flexibele indeling, aanwezige voorzieningen en het ontbreken van monumentale beperkingen de Rochus-kerk bijzonder geschikt voor herbestemming.

Verschillende scenario's zijn denkbaar, variërend van woningen of lofts tot culturele en maatschappelijke functies, of een combinatie van beide, waarbij een deel van het gebouw bijvoorbeeld een gemeenschapshuis of atelierfunctie behoudt.

Voorbeeldproject: Vrijetijdshuis de Moer

Het project "Vrijetijdshuis De Moer" betreft de herbestemming van de voormalige modernistische parochiekerk, de vroegere Sint-Jozef-Arbeiderskerk in Vosselaar. Het gebouw, ontworpen door architect Marc Dessauvage en voltooid in 1967, is opgebouwd in beton en baksteen en vat de gekende vormtaal van de kerkbouw in de jaren 60 in. In 2007 werd de kerk buiten gebruik gesteld voor eredienst en vervolgens door de gemeente geselecteerd voor hergebruik als vrijetijdshuis. Het projectteam koos ervoor met zo weinig mogelijk ingrepen de architecturale kwaliteiten te bewaren: bestaande ruimten en schrijnwerk bleven behouden, een lift werd toegevoegd in de voormalige sacristie voor verhoogde toegankelijkheid, en een loopbrug bracht verbinding tussen verdieping en refter. Vandaag huisvest het gebouw een bibliotheek en de diensten jeugd, cultuur, sport, toerisme en erfgoed; het is bedoeld als ontmoetings- en activiteitencentrum voor alle inwoners van Vosselaar, met voorzieningen als leesruimte, workshops, lezingen en verenigingsruimte.

→ Ontwerp door Studio Roma

De voormalige Sint-Jozefkerk in Eeklo is getransformeerd tot kinderopvangcentrum @bij, waarbij het oorspronkelijke cirkelvormige grondplan met verhoogde middenruimte en betonnen zitbanken behouden bleef. Onder leiding van DENC!-studio werd een duurzame, minimalistische verbouwing uitgevoerd met houten leef- en bewegingsvloeren die later weer te verwijderen zijn, een slimme aanpassing gezien de veranderende functie van kerkgebouwen. De open indeling maakt supervisie eenvoudig en geeft tegelijkertijd ruimte voor creatief gebruik door de kinderen, terwijl moderne installaties zorgen voor een aangenaam binnenklimaat. Zo is het voormalige kerkgebouw getransformeerd van weekendplek voor stilte naar een vrolijke ontmoetingsplek voor de wijk, met behoud van zijn gemeenschapsgerichte karakter.

→ *Ontwerp door DENC! Studio*

O.L.V. van Lourdes Kapel, Schoor

De Kapel op Schoor biedt sterke mogelijkheden voor herbestemming. Door de compacte, multifunctionele opzet en de recente renovatie is het gebouw goed geschikt voor nieuwe functies. De aanwezige voorzieningen en de goede bouwkundige staat maken ingrepen relatief eenvoudig en kosten efficiënt.

Potentiële herbestemmingen zijn onder andere kleinschalige maatschappelijke of culturele functies, zoals een buurtcentrum, stilteplek of vergaderruimte, en kleinschalige woonfuncties, bijvoorbeeld een atelierwoning of logies. Een combinatie van deze functies is ook goed mogelijk, waarbij een deel van het gebouw publiek toegankelijk blijft en het overige deel gebruikt wordt voor wonen of creatieve activiteiten.

Belangrijke aandachtspunten zijn toegankelijkheid, parkeervoorzieningen, daglichttoetreding, isolatie en energieprestatie, zodat de nieuwe functies comfortabel en duurzaam gerealiseerd kunnen worden. Door deze kenmerken kan de kapel een betekenisvol en functioneel gebruik krijgen, passend bij de schaal en het karakter van het gebouw.

Woning, voormalige Gregoriuskapel, door Zecc Architecten

De voormalige Gregoriuskapel in Utrecht, onderdeel van het kloostercomplex van de Fraters van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart en gebouwd in 1922, raakte in 2005 leeg toen de laatste fraters vertrokken. Het interieur is in 2007 omgevormd tot een unieke loftwoning, waarbij het oorspronkelijke daklicht en de grote glas-in-loodramen behouden bleven en gecombineerd zijn met een minimalistische, moderne inrichting. De huidige bewoner ervaart een bijzondere paradox: een wereldse en luxe woning in het hart van de stad, die tegelijkertijd de rustige en sacrale sfeer van de kapel behoudt.

10. Conclusie en aanbevelingen

De gemeente Nederweert staat, net als veel andere gemeenten, voor de uitdaging dat het aantal actieve kerkgangers gestaag afneemt. Daarmee komt de toekomst van de kerkgebouwen steeds meer onder druk te staan. De kerken hebben altijd een grote betekenis gehad voor het gemeenschapsleven, maar die rol verandert. De vraag is niet langer of alle kerkgebouwen behouden kunnen blijven, maar hoe ze, in een andere vorm, betekenisvol kunnen blijven voor dorp en gemeenschap.

Voor de kerken in Nederweert is er een duidelijke trend zichtbaar richting leegstand binnen de komende tien jaar. Wanneer gekeken wordt naar de beschikbare capaciteit en het aantal bezoekers per dienst, blijkt dat de deelname aan de eredienst uitzonderlijk laag is. Dit betekent dat de kerkgebouwen niet optimaal benut worden, wat een zorgwekkend beeld schetst voor de toekomst van de parochies. De lage bezettingsgraad, gecombineerd met de structurele kosten voor onderhoud en exploitatie, maakt het financieel en organisatorisch moeilijk om de kerken duurzaam in stand te houden. Zonder ingrijpen dreigt langdurige leegstand en onderbenutting. Het kerkbestuur is zich hiervan bewust en zoekt actief naar nevenfuncties om dit te voorkomen.

Bij drie kerkgebouwen speelt de rijksmonumentale status een belangrijke rol. Deze beschermde status beperkt de mogelijkheden voor transformatie en stelt hoge eisen aan eventuele aanpassingen, zodat de cultuurhistorische waarden behouden blijven.

Voor kerkeigenaren is het daardoor complex om in te schatten welke nevenfuncties of herbestemmingen haalbaar zijn. Daarnaast spelen factoren zoals de ligging – bijvoorbeeld aan een drukke doorgaande weg bij de Heilige Barbarakerk in Leveroy – de toegankelijkheid en de rendabiliteit een grote rol bij het bepalen van de mogelijkheden.

De kerkbesturen erkennen dat herbestemming in een klein dorp andere perspectieven biedt dan in een grote stad, en dat dit aanzienlijke uitdagingen met zich meebrengt. Zij geven aan vaak niet goed te weten waar te beginnen en welke mogelijkheden er zijn. Daarbij ervaren zij afhankelijkheid van de gemeente, bijvoorbeeld bij het aanpassen van bestemmingsplannen in de nieuwe Omgevingsvisie. Er is behoefte aan duidelijke sturing en begeleiding. Bovendien maakt de emotionele waarde van de kerken, in combinatie met de betrokkenheid van parochianen, het proces extra gevoelig. Dit roept vragen op als: hoe kan men het voor alle betrokkenen goed doen? Hoe kan een oplossing worden gevonden die de parochie, het bisdom, de gemeente en de gemeenschap recht doet en tegelijkertijd leidt tot een passende nieuwe functie voor de kerk?

10.1 Aanbeveling algemeen

De onderstaande aanbevelingen zijn opgesteld naar aanleiding van het onderzoek naar de kerken binnen de gemeente. De term 'kerkenvisie' suggereert dat het document een strategisch toekomstplan bevat, maar in de praktijk gaat het vooral om een gedegen inventarisatie van de kerken, hun staat en gebruik. De naamgeving is beleidsmatig gekozen: het document biedt een overzicht dat richting kan geven bij toekomstige keuzes over behoud, herbestemming of sluiting van kerkgebouwen.

Het is belangrijk om te benadrukken dat de uiteindelijke beslissingen liggen bij de kerkeigenaren, besturen en parochies, en in sommige gevallen bij de gemeente. Ons bureau kan hierbij advies, analyse en perspectief bieden, maar is niet de beslissende instantie. De aanbevelingen vormen daarom vooral een basis voor besluitvorming, bedoeld om betrokken partijen te ondersteunen bij het maken van weloverwogen keuzes over de toekomst van kerkgebouwen binnen de gemeente.

1. Durf te dromen;
'Stimuleer een open houding en innovatieve ideeën'

Een positieve en creatieve benadering is essentieel bij het vinden van nieuwe functies voor kerkgebouwen. Innovatieve oplossingen kunnen niet alleen bijdragen aan het behoud van erfgoed, maar ook financieel aantrekkelijk blijken. Herbestemming vraagt om lef, visie en samenwerking tussen betrokken partijen. Bestaande gebouwen opnieuw gebruiken is per definitie duurzaam en versterkt de identiteit van dorpen en gemeenschappen. Kijk dus ook verder dan de oplossingen die voorhanden liggen en treedt hierbij uit je eigen bubbel. Hoe kijken de schoolkinderen aan tegen de toekomst van het kerkgebouw? Zijn er lokale ondernemers die ideen of plannen hebben?

2. Richt een gemeentelijk aanspreekpunt in voor kerken

- Richt op de website van de gemeente een speciale sectie in met duidelijke richtlijnen, informatie en toekomstgerichte handvatten voor kerkeigenaren en betrokken partijen. Zo wordt informatie eenvoudig toegankelijk en toepasbaar.
- Daarnaast wordt aanbevolen om een gemeentelijk aanspreekpunt voor kerken in te richten, bij voorkeur via de kernambtenaren. Dit aanspreekpunt kent de lokale situatie, fungeert als eerste contactpersoon voor vragen, coördineert interne afstemming binnen de gemeente en zorgt dat initiatieven interdisciplinair worden opgepakt.
- De gemeente kan hierbij verschillende rollen vervullen: contactpersoon, verbinder, strateeg, procesbegeleider, casemanager en gebiedsmanager. Zo neemt de gemeente een toelichtende en ondersteunende rol op zich richting de toekomst, waarmee samenwerking met kerkeigenaren wordt versterkt en beleidsdoelen beter kunnen worden gerealiseerd..

3. Geef prioriteit aan kerken waarbij leegstand dreigt

Het is goed om voor alle kerken binnen de gemeente te komen tot een breed gedragen toekomstvisie, waarin zowel behoud als herbestemming een plaats krijgen. Tegelijkertijd is het van belang om prioriteit te geven aan kerken waar leegstand dreigt of waar de noodzaak tot herbestemming al langer wordt besproken. Begin bijvoorbeeld met een 'Pilot kerk'. Door bij deze locaties tijdig een herbestemmingsproces in gang te zetten, kan worden voorkomen dat gebouwen in verval raken of hun maatschappelijke waarde verliezen. Bovendien biedt het starten van een dergelijk traject waardevolle leerervaringen voor toekomstige projecten: betrokkenen kunnen inzichten opdoen over samenwerking, financiering, participatie en de balans tussen erfgoedbehoud en nieuwe functies. Zo ontstaat een lerende aanpak die bijdraagt aan een duurzame toekomst voor het gehele religieus erfgoed in de gemeente.

4. Investeer in samenwerking en participatie

Het succes van een gedragen toekomstvisie staat of valt met de betrokkenheid van alle partijen. Dorpsraden, inwoners, kerkbesturen, parochianen en maatschappelijke organisaties hebben elk een belangrijke rol in het proces. Door hun kennis, ervaring en ideeën te betrekken, ontstaat een gedragen en realistisch beeld van wat mogelijk en wenselijk is voor elk kerkgebouw. Investeer als kerkbestuur in deze betrokkenheid door actief bijeenkomsten te organiseren met omwonenden, vrijwilligers, parochianen en andere belanghebbenden. Dit kan variëren van informatieavonden en workshops tot interactieve sessies waarin ideeën voor herbestemming, onderhoud of nieuwe functies worden besproken.

Op deze manier voelen betrokkenen zich gehoord en ontstaat draagvlak voor toekomstige beslissingen.
Investeer als gemeente in het proces door de verbindende factor te vormen: faciliteer overleg, zorg voor duidelijke communicatie en ondersteun partijen bij het vinden van gemeenschappelijke belangen. Door een open en transparante aanpak kan spanning of weerstand worden voorkomen en wordt samenwerking gestimuleerd.
Een proces dat zorgvuldig werkt aan betrokkenheid, zorgt niet alleen voor een sterker draagvlak, maar vergroot ook de kans op duurzame oplossingen die recht doen aan de waarde van de kerkgebouwen en de gemeenschap eromheen. Het resultaat is een toekomstvisie die breed gedragen wordt, planmatig houvast biedt en het fundament legt voor een succesvolle herbestemming of ander passend gebruik.

10.2 Aanbeveling behoud en subsidie

5. Maak gebruik van provinciale en rijksfaciliteiten

Naast landelijke subsidieregelingen voor onderzoek naar neven- of herbestemming van religieus erfgoed biedt ook de provincie Limburg subsidie aan voor kerkeigenaren. Gemeenten en kerkeigenaren doen er goed aan deze mogelijkheden actief te benutten. Zie voor een uitgebreid overzicht pagina 111-113.

6. Ontwikkel een gezamenlijk onderhoudsfonds

Om structureel onderhoud te kunnen bekostigen, kunnen gemeenten en kerkeigenaren samen een onderhoudsfonds opzetten. Door gezamenlijke bijdragen wordt de financiële last voor individuele kerkbesturen verlicht en blijft het beheer van de gebouwen haalbaar.

De ontwikkeling van zo'n fonds begint met het vaststellen van een gezamenlijke behoefte en een helder doel: het structureel veiligstellen van middelen voor het onderhoud en behoud van waardevolle kerkgebouwen. Vervolgens wordt in kaart gebracht welke gebouwen in aanmerking komen, wat hun onderhoudsopgave is en welke partijen willen deelnemen. Het fonds kan juridisch worden vormgegeven als een stichting of samenwerkingsverband, afhankelijk van de lokale situatie.

De financiering bestaat doorgaans uit een mix van bronnen. Deelnemende kerken kunnen jaarlijks bijdragen, aangevuld met gemeentelijke of provinciale middelen, subsidies en donaties van particuliere fondsen of lokale ondernemers. Een startkapitaal of een vorm van cofinanciering vanuit de gemeente kan helpen om het fonds aantrekkelijk en haalbaar te maken.

Het beheer ligt idealiter bij een onafhankelijke stichting of fondscommissie waarin de belangrijkste partners vertegenwoordigd zijn. Deze commissie ziet toe op de besteding van middelen, beoordeelt aanvragen voor onderhoudsbijdragen en zorgt voor transparantie en verantwoording. Door duidelijke criteria op te stellen, bijvoorbeeld dat middelen uitsluitend worden ingezet voor onderhoud en niet voor verbouwingen, blijft het fonds gericht op duurzaam behoud.
Een gezamenlijk onderhoudsfonds bevordert niet alleen de financiële continuïteit, maar ook de samenwerking tussen kerkbesturen, gemeente en gemeenschap. Door gezamenlijke planning en kennisdeling kunnen onderhoudskosten worden verlaagd en kan beter worden ingespeeld op urgente situaties. Zo wordt de toekomst van religieus erfgoed versterkt, en blijft het karakter van de kerkgebouwen behouden voor volgende generaties.

7. Stimuleer kennisdeling over techniek, domotica en verduurzaming

Veel kerken hebben vergelijkbare technische uitdagingen. Door kennis en ervaring uit te wisselen, kunnen kosten worden bespaard en slimme oplossingen worden toegepast. Ook verduurzaming verdient structurele aandacht. De actuele regelgeving biedt steeds meer ruimte voor bijvoorbeeld zonnepanelen, mits zorgvuldig ingepast in het monumentale karakter.

8. Maak gebruik van een intaketafel

Nederweert wil, net als andere gemeenten, een intaketafel invoeren. Dit is een speciaal overlegmoment waarin initiatiefnemers hun bouw- of ontwikkelingsplannen in een vroeg stadium kunnen presenteren aan de gemeente. Het doel van de intaketafel is om de plannen te toetsen op wenselijkheid en haalbaarheid, zodat duidelijk wordt of het project kans van slagen heeft voordat er grote investeringen worden gedaan.
Door dit vroege overleg kunnen mogelijke knelpunten of verbeterpunten snel worden gesignaleerd. Dit voorkomt verrassingen later in het proces en bespaart tijd en kosten voor zowel de initiatiefnemer als de gemeente.
Vooral in een proces van herbestemming van een kerkgebouw binnen de gemeente is het aan te raden tijdig gebruik te maken van de intaketafel.

Na de intaketafel volgt de omgevingstafel. Hierbij worden ook de relevante ketenpartners, zoals waterschappen, nutsbedrijven en andere betrokken organisaties, actief betrokken. Dit zorgt ervoor dat plannen integraal en zorgvuldig worden beoordeeld en dat alle relevante partijen vanaf het begin bij de ontwikkeling worden meegenomen.

Met deze aanpak wil Nederweert een slimme, transparante en efficiënte voorbereiding van bouw- en ontwikkelingsprojecten mogelijk maken. Initiatiefnemers krijgen zo sneller inzicht in de haalbaarheid van hun plannen en kunnen beter afgewogen keuzes maken, terwijl de gemeente kan sturen op projecten die passen binnen de ambities en belangen van de gemeente en haar omgeving.

10.3 Aanbeveling herbestemming

9. Ontwikkel per kerk een toekomstkader

Gemeente en eigenaar kunnen gezamenlijk ontwikkelkaders opstellen die richting geven aan de toekomstige functie van elk gebouw. Dit voorkomt onduidelijkheid bij verkoop of hergebruik en zorgt ervoor dat waarde wordt toegevoegd, zowel aan het gebouw zelf, als aan de omgeving en de gemeenschap.
Mocht er in de toekomst sprake zijn van herbestemming, dan is het van belang hier nu alvast op te anticiperen. Omdat de omgevingsvisie nog niet is afgerond, biedt dit het voordeel dat bij toekomstige herbestemming hier rekening mee kan worden gehouden en planologische aanpassingen makkelijker doorgevoerd kunnen worden. Door proactief een toekomstkader te ontwikkelen, kunnen eigenaars, gemeente en andere betrokken partijen beter afstemmen welke functies passen, welke ruimtelijke aanpassingen nodig zijn en welke investeringen zinvol zijn. Dit zorgt voor een soepel verloop van toekomstige processen, voorkomt vertragingen en draagt bij aan een duurzame en toekomstbestendige invulling van de kerkgebouwen.

10. Start tijdig met toekomstverkenningen

Herbestemmen kost tijd en vraagt om een proces met een lange adem. Kerken zijn vaak beeldbepalende, monumentale gebouwen met een sterke emotionele en historische betekenis voor de gemeenschap. Dit maakt veranderingen gevoelig en vraagt om zorgvuldige afwegingen. Daarnaast zijn er vaak complexe eigendoms- en financieringsvraagstukken, hoge onderhoudskosten en strikte regels voor monumentenzorg. Ook het vinden van een nieuwe, passende functie die zowel financieel haalbaar als maatschappelijk draagvlak heeft, vergt tijd en samenwerking tussen vele partijen, van kerkbestuur en gemeente tot omwonenden en initiatiefnemers.
Er kan daarom niet van de ene op de andere dag een doordacht plan klaar liggen.

Door vroegtijdig te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn op de lange termijn, kan proactief worden gezocht naar geschikte functies. Zo wordt leegstand, verval of zelfs sloop voorkomen. Een periode van vijf jaar voorbereiding is vaak realistisch om tot een goed resultaat te komen, waarin behoud, nieuwe invulling en draagvlak in balans zijn.

11. Breng lokale behoeftes per kern in beeld

Elke dorpskern kent eigen demografische, sociale en ruimtelijke ontwikkelingen. Het is daarom belangrijk om per kern de toekomstverwachtingen en bijbehorende behoeften in kaart te brengen. Deze informatie vormt de basis voor maatwerk en realistische toekomstplannen. Dit kan onderling per kern, door bijeenkomsten te organiseren niet alleen voor de parochianen maar voor alle inwoners uit een bepaalde wijk. Om de huidige problematiek te presenteren en met elkaar in dialoog te gaan.

12. Maak een overzicht van maatschappelijk vastgoed

Een integrale inventarisatie van gemeentelijk vastgoed, inclusief dorpshuizen, MFA's en kerken, helpt om doublures te voorkomen en om functies op elkaar af te stemmen. Dit voorkomt dat er nieuwe gebouwen worden gerealiseerd terwijl bestaande religieuze gebouwen leegstaan. Zoals wat nu bijvoorbeeld gebeurd met de bouw van de nieuwe Pinnenhof.

13. Stimuleer regionale afstemming

Wanneer meerdere kerken in de regio multifunctioneel worden ingezet, is afstemming cruciaal om onderlinge concurrentie te voorkomen. Een gezamenlijke visie en professionele exploitatie versterken de levensvatbaarheid van alle betrokken initiatieven. Betrek hierin ook de uitbaters van de huidige gemeenschapshuizen zodat er samen gewerkt kan worden in plaats van geconcureerd. Benader ook parochie's buiten de gemeente die al in een proces van herbestemming zitten, zoals Cluster Tabor binnen de gemeente Leudal.

14. Ontwikkel een stappenplan voor herbestemming

Een helder stappenplan geeft inzicht in verantwoordelijkheden, procedures en de rolverdeling tussen gemeente, kerkbesturen en mogelijke nieuwe eigenaren. Een integrale aanpak – waarin ruimtelijke, maatschappelijke en erfgoedbelangen samenkomen – voorkomt misverstanden en versnelt besluitvorming. Koppeling van de kerkenvisie aan de omgevingsvisie is daarbij wenselijk.

15. Sta reversibele aanpassingen toe

Om kerken toekomstbestendig te maken, zijn soms tijdelijke of omkeerbare aanpassingen nodig. In overleg met erfgoedinstanties kan bekeken worden hoe zulke maatregelen bijdragen aan energie-efficiëntie en multifunctioneel gebruik, zonder het historische karakter aan te tasten. Zo dragen sommige box-in-box principes bij aan het multifunctioneel gebruik van de ruimte zonder daarmee het monumentale karakter van de kerk aan te tasten.

11. Tips voor kerkeigenaren

11.1 Inleiding waarom tijdige visievorming belangrijk is

Dit hoofdstuk biedt kerkbesturen praktische handvatten voor het ontwikkelen van een toekomstvisie op hun kerkgebouwen. Veel besturen staan voor complexe vraagstukken rond beheer, gebruik, herbestemming en exploitatie van hun gebouwen, terwijl ze niet altijd beschikken over de benodigde kennis, tijd of middelen om deze goed aan te pakken.

Een terugkerend thema bij veel kerkbesturen is het gebrek aan specifieke expertise op het gebied van vastgoedbeheer en toekomstplanning. Besturen bestaan vaak uit toegewijde vrijwilligers, veelal op leeftijd, die met beperkte mankracht en ervaring grote verantwoordelijkheden dragen. Het opstellen van een exploitatieplan, een onderhoudsstrategie of een herbestemmingsvisie vraagt echter om specialistische kennis van financiën, regelgeving, erfgoed en ruimtelijke ordening.

Het gevolg is dat goede ideeën soms niet worden omgezet in concrete stappen. Dat kan leiden tot:

- onzekerheid over de financiële haalbaarheid van plannen;
- gemiste kansen om het gebouw breder te benutten;
- vertraging of zelfs stilstand in besluitvorming.

Daarom is het aan te raden dat kerkbesturen in Nederweert (en vergelijkbare gemeenten) tijdig beginnen met visievorming. Ook wanneer er nog geen sprake is van leegstand, krimp of acute onderhoudsproblemen, is het waardevol om vroegtijdig te verkennen hoe het kerkgebouw toekomstbestendig kan blijven.

Een tijdige visie biedt ruimte om:

- kansen te benutten voordat problemen ontstaan;
- samenwerking te zoeken met gemeente, dorpsraad of lokale partners;
- draagvlak op te bouwen binnen de gemeenschap; en voorbereid te zijn op toekomstige veranderingen in gebruik of financiering.

Veel kerkbesturen beschikken al over ideeën of uitgangspunten voor de toekomst van hun gebouwen. De grootste uitdaging ligt echter vaak in het vertalen van die ideeën naar concrete, haalbare acties. Dit hoofdstuk helpt daarbij.

Het biedt inzicht in:

- hoe u als bestuur een realistische visie en strategie kunt formuleren;
- welke vormen van gebruik en samenwerking mogelijk zijn;
- en welke praktische stappen u kunt zetten richting een toekomstbestendig beheer van uw kerkgebouw.

Het doel is niet om kant-en-klare oplossingen te geven, maar om richting, overzicht en vertrouwen te bieden aan kerkbesturen die stappen willen zetten, op hun eigen tempo en met de middelen die zij hebben.

Een terugkerend thema bij kerkbesturen is het gebrek aan specifieke expertise voor het beheer en de toekomstplanning van hun kerkgebouw. Veel kerkbesturen bestaan uit vrijwilligers, vaak ouder dan 60 jaar, die niet altijd beschikken over de benodigde mankracht, kennis of energie om een gedegen exploitatieplan of herbestemmingsstrategie op te zetten. Dit kan leiden tot onzekerheid over de haalbaarheid van projecten, gemiste kansen voor nieuwe inkomstenstromen en soms vertraging of stilstand in het besluitvormingsproces.

Om met deze uitdaging om te gaan is het verstandig om gebruik te maken van beschikbare kennis en ondersteuning van gespecialiseerde organisaties. Een van de belangrijkste landelijke organisaties is **de Vereniging van Beheerders van Monumentale Kerkgebouwen (VBMK)**. Deze vereniging, actief sinds 1981, richt zich op het beheer en behoud van monumentale kerkgebouwen in Nederland. De VBMK biedt praktische handvatten voor kerkbesturen, zoals advies over exploitatie, herbestemming, onderhoudsplanning en het veiligstellen van monumentale waarde.

De VBMK erkent dat kerkbesturen vaak worstelen met vragen als: Hoe kan een kerkgebouw economisch rendabel worden? Welke functies passen binnen het gebouw en de gemeenschap? Hoe betrek ik externe partners of financiers? Om hierbij te ondersteunen, heeft de VBMK diverse publicaties, handreikingen en richtlijnen ontwikkeld die concrete stappen en voorbeelden geven. Zo zijn er tips voor het opstellen van exploitatiemodellen, suggesties voor combinatiefuncties (zoals wonen, cultuur, horeca of maatschappelijke activiteiten) en voorbeelden van succesvolle herbestemmingen elders in het land. Daarnaast biedt de VBMK een breed scala aan digitale ondersteuning, waaronder gratis toegankelijke video's en webinars. Hierin komen actuele thema's aan bod zoals het organiseren van vrijwilligers, subsidie- en financieringsmogelijkheden, juridische aspecten bij herbestemming en het betrekken van de lokale gemeenschap. Deze middelen zijn speciaal bedoeld om kerkbesturen te helpen bij het nemen van gefundeerde beslissingen en het vermijden van veelvoorkomende valkuilen.

Naast de VBMK zijn er ook andere relevante organisaties en netwerken die ondersteuning kunnen bieden, zoals lokale erfgoedorganisaties, gemeente-adviesdiensten, provinciale cultuurfondsen en maatschappelijke stichtingen. Deze partijen kunnen helpen bij haalbaarheidsanalyses, financiële onderbouwing en praktische uitvoering van herbestemmingsplannen.
Binnen dit hoofdstuk worden de belangrijkste inzichten en praktische tips samengebracht voor kerkbesturen die nadenken over nieuwe functies of aanvullende exploitatievormen. Hierbij wordt aandacht besteed aan:

- Het vinden van een nieuwe of extra exploitatie, passend bij de schaal en het karakter van het gebouw.
- Het opstellen van een haalbare herbestemmingsstrategie, inclusief combinatiefuncties en mogelijke partners.
- Het benutten van beschikbare kennis en digitale hulpmiddelen om beslissingen te ondersteunen en de uitvoering te vergemakkelijken.
- Het betrekken van de lokale gemeenschap bij de plannen, zodat draagvlak wordt gecreëerd en maatschappelijke meerwaarde ontstaat.
- Door gebruik te maken van deze ondersteuning kunnen kerkbesturen de complexe taak van herbestemming en exploitatie effectiever en efficiënter aanpakken, terwijl de historische en religieuze waarde van het gebouw behouden blijft. Dit helpt om de continuïteit en duurzaamheid van kerkgebouwen te waarborgen, ook in een tijd waarin vrijwilligers en middelen beperkt zijn.

VBMK
VERENIGING MONUMENTALE BEHEERDERS KERKGEBOUWEN

Website: https://vbmk.nl
E-mailadres: info@vbmk.nl

Postadres
VBMK
p/a Coehoornsingel 14
9711 BS Groningen

11.2 Relevante organisatie's

Als eigenaar en kerkbeheerder staat u er niet alleen voor in Nederland. Binnen verschillende organisatie's waaronder het zojuist besproken VBMK is er een breed draagvlak voor de zorg voor kerkgebouwen en hun interieurs. De initiatiefnemer hierin is de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed. **Het programma Toekomst Religieus Erfgoed van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed** richt zich op het ontwikkelen van een duurzaam toekomstperspectief voor religieus erfgoed in Nederland, zoals kerken, kloosters en andere gebedshuizen. Het ondersteunt gemeenten, kerkeigenaren en erfgoedorganisaties bij het opstellen van integrale kerkenvisies, stimuleert meervoudig en duurzaam gebruik van deze gebouwen en bevordert samenwerking tussen publieke en private partijen om het behoud en de maatschappelijke functie van religieus erfgoed te waarborgen. Het opstellen van deze kerkenvisie is voortgekomen uit dit programma.

Op de website van het programma Toekomst Religieus Erfgoed is veel praktische informatie te vinden voor kerkeigenaren, waaronder:

- Kennisbank en publicaties met handreikingen, rapporten en overzichten over herbestemming, meervoudig gebruik, verduurzaming en kerkenvisies.
- Voorbeelden en casussen van hoe gemeenten, kerkeigenaren en erfgoedorganisaties samenwerken aan toekomstscenario's voor kerkgebouwen.
- Informatie over het opstellen van een kerkenvisie, inclusief de stappen die nodig zijn en hoe kerkeigenaren samenwerken met gemeente en andere partijen.
- Nieuws, bijeenkomsten en webinars over actuele thema's zoals onderhoud, exploitatie, financiering en participatie van de gemeenschap.
- Tips en hulpmiddelen voor praktische uitvoering, bijvoorbeeld bij het vinden van nieuwe functies, exploitatiemodellen en samenwerking met externe partijen.

Dit maakt de website een waardevolle bron voor kerkeigenaren die hun gebouw duurzaam en toekomstbestendig willen beheren of herbestemmen.

Samenwerkingspartners van deze nationale kerkenaanpak:

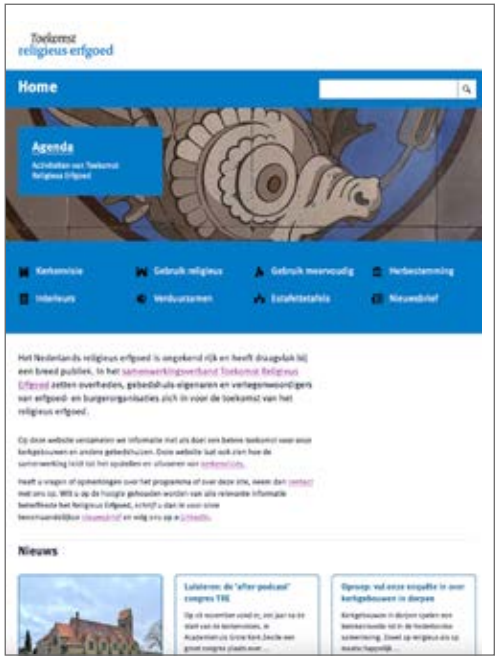
1. VNG Vereniging van Nederlandse Gemeenten
2. IPO Interprovinciaal overleg
3. CIO-K Interkerkelijk Contact in Overheidszaken.
4. Erfgoedvereniging Heemschut
5. VBMK Vereniging Beheerders Monumentale Kerkgebouwen
6. Museum Catharijne Convent
7. Nationaal Restauratiefonds
8. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de RCE

Kerkvernieuwers

De organisatie gelooft dat kerkgebouwen al eeuwenlang fundamentele plekken van samenkomst en betekenis zijn in onze samenleving. Nu religieuze gemeenschappen zich steeds vaker terugtrekken, ontstaat er een unieke kans om deze gebouwen opnieuw in te zetten voor andere doelgroepen en betekenisvolle functies. Ze pleiten ervoor om de vaste verwachtingen over wat een kerkgebouw kan zijn actief uit te dagen, en nieuwe samenwerkingen te vormen tussen bijvoorbeeld kerkelijke en seculiere partijen, overheid en jongeren.

Hun missie is:

- kerkgebouwen in te zetten voor maatschappelijke en publieke functies die aansluiten bij hedendaagse behoeften;
- kerken opnieuw te laten fungeren als plekken van betekenisvolle samenkomst;
- een breed publiek te betrekken bij de toekomst van deze gebouwen;
- draagvlak en eigenaarschap op te bouwen bij nieuwe en diverse doelgroepen.

Website van: https://www.toekomstreligieuserfgoed.nl

11.3 Stappenplan voor kerkbeheerders

Kerkbesturen, zowel vanuit de parochiefederatie BENO als bij Cluster Tabor, hebben aangegeven dat het vaak lastig is om te bepalen hoe te beginnen met een proces van herbestemming van kerkgebouwen. Er rijzen veel vragen: Welke mogelijkheden zijn er allemaal? Waar begin je? En hoe zorg je ervoor dat de exploitatie op de lange termijn rendabel blijft, zonder dat dit afbreuk doet aan de waarde en het karakter van het gebouw?

Om kerkeigenaren hierbij te ondersteunen, heeft de *Vereniging van Beheer en Management van Kerkgebouwen (VBMK)* in de publicatie 'Nieuw gebruik van kerkgebouwen' een praktisch stappenplan ontwikkeld. Dit stappenplan biedt handvatten en richtlijnen voor elke fase van het herbestemmingsproces, van de eerste verkenning tot en met de uitvoering.

Het plan helpt onder andere bij:

1. Inventarisatie van mogelijkheden: inzicht krijgen in welke functies en bestemmingen haalbaar zijn voor het gebouw.
2. Start van het proces: waar te beginnen en welke stappen essentieel zijn om een herbestemmingsproject goed te organiseren.
3. Duurzame exploitatie: zorgen dat het gebruik op lange termijn rendabel blijft, zonder afbreuk te doen aan de cultuurhistorische of architectonische waarde van het gebouw.
4. Samenwerking met stakeholders: het betrekken van de gemeente, ketenpartners en lokale gemeenschap bij de plannen.

Door dit stappenplan te volgen, krijgen kerkbesturen en initiatiefnemers een duidelijk overzicht en praktische handvatten, waardoor het proces van herbestemming beter beheersbaar wordt en de kans op een succesvolle en toekomstbestendige exploitatie aanzienlijk toeneemt.

1 Zoektocht naar nieuwe gebruiksmogelijkheden voor behoud

Formuleer en het probleem. Is uw kerkgebouw nog functioneel? Is er sprake van een fusie waardoor het gebruik van uw kerkgebouw zal wijzigen? Benoem de urgentie van het behoud. Maak een analyse: wat zijn wel en niet haalbare oplossingen. Weeg vraag en aanbod tegen elkaar af. Zoek actoren en partners.

- multifunctioneel gebruik
- neven- of herbestemming, behoud kerkgebouw al of niet met
- nieuwe functies. Welke functies zijn mogelijk?
- het gemeentelijk beleid en instrumentarium

2 Nieuwe eigendomsvormen

Bij alle scenario's geldt wie is en blijft of wie wordt de eigenaar?

- een lokale stichting
- de SOHk
- organisatie van Stadsherstel
- een woningbouwcorporatie
- burgerlijke gemeente (tijdelijk)
- overheid of woningbouwcorporatie wordt deelgenoot, gaat commitment aan

3 Draagvlak

Probeer al in het beginstadium een breed draagvlak te creëren

- maatschappelijk draagvlak
- omwonenden (publieke bewustwording)
- gemeente (politieke bewustwording,ambtelijke bewustwording)
- monumentale organisaties (RCE, SkkN)

4 Planontwikkeling

Deze fase is cruciaal. Formuleer doelstellingen op basis van een analyse en visie. Betrek daarin relevante actoren en belanghebbenden

- opstellen plan van eisen
- doelgroepen
- ruimtelijke uitwerking
- bestemmingsplan
- vergunningen
- investeringsplan
- financieringsplan
- exploitatieplan

5 Restauratie en aanpassingen

Is er sprake van een restauratie of aanpassingen om nieuw gebruik mogelijk te maken? Wie is verantwoordelijk en wie begeleidt het proces? Welke financiële middelen zijn er te vinden?

• architectenkeuze
• opstellen restauratie/verbouwingsplan
• bij aanpassingen overleggen met RCE en SkkN
• subsidieaanvragen indienen
• financiering (lenen bijvoorbeeld NRF, sponsoren, fondsenwerving)

6 Komen tot een structurele exploitatie

Maak afspraken over het beheer en de samenwerking met partners en actoren. Vraag ondersteuning aan deskundigen en bouw een aanlooptijd in. Zorg voor een evaluatie op basis van monitoring

- multifunctioneel gebruik
- culturele en commerciële programmering
- zoeken naar vaste huurder (gedeeltelijke) herbestemming
- opstellen en uitvoeren bedrijfsplan
- opstellen en uitvoeren pr plan

Nieuw gebruik

1. Analyse van de situatie
Wat is het huidige toekomstperspectief van het gebouw? Welke aspecten functioneren goed en waar ontstaan knelpunten? Welke uitdagingen en risico's spelen een rol bij hergebruik of transformatie?

2. Bepalen van de visie
- Wat is de algemene ambitie voor het gebouw? Op welke manier kunnen plannen worden vormgegeven?
- Waarom herbestemmen?

3. Maak gebruik van de intaketafel
- Mocht de mogelijkheid er zijn maak gebruik van een intaketafel bij de gemeente om de visie te toetsen.

4. Zoek een deskundig bureau
- Zoek een deskundig erfgoed of architectenbureau om de haalbaarheid van de visie te laten onderzoeken.

Nevengebruik / nieuwe exploitatie

5. Begin met een haalbaarheidsonderzoek.
- Is het voorgestelde idee technisch en financieel uitvoerbaar? Wat zijn de ruimtelijke en functionele eigenschappen van het gebouw en welke waarde en betekenis hebben deze voor het nieuwe gebruik?
- Wat is nodig om kerkelijk of anderszins hergebruik mogelijk te maken?

4. Financieele aspecten
- Zijn er lokale ondernemers die mee willen denken?
- Welke exploitatie is het meest voor de handliggend?
- Wat zijn de korte- en langetermijnbehoeften van betrokken partijen? Welk scenario biedt een gezonde, bij voorkeur zelfstandige exploitatie van het gebouw?

Herbestemming

5. Begin met een haalbaarheidsonderzoek.
- Is het voorgestelde idee technisch en financieel uitvoerbaar? Wat zijn de ruimtelijke en functionele eigenschappen van het gebouw en welke waarde en betekenis hebben deze voor het nieuwe gebruik?
- Wat is nodig om kerkelijk of anderszins hergebruik mogelijk te maken?
- Zijn er inpassingen binnen de monumentale waarden nodig?

7. Van ontwerp naar uitvoering en ingebruikname

- Na afronding van de schetsfase en de vergunningstoets wordt het definitieve ontwerp opgesteld, waarin de plannen bouwkundig en financieel worden uitgewerkt.
- Tegelijk wordt de omgevingsvergunning aangevraagd en de organisatorische structuur voor beheer en exploitatie vastgesteld.
- Vervolgens worden financiering en fondsenwerving afgerond, waarna het ontwerp technisch wordt uitgewerkt en de uitvoering kan starten.
- Na oplevering en inrichting volgt de ingebruikname van het gebouw, met een evaluatie van de exploitatie om de herbestemde kerk duurzaam te beheren en te behouden.

Vergunningstraject
6. Wordt het schetsontwerp zonder aanpassingen uitgewerkt tot een definitief plan, of zijn wijzigingen noodzakelijk? Toets of het ontwerp voldoet aan de geldende wet- en regelgeving en of het in aanmerking komt voor een omgevingsvergunning. Indien van toepassing: start en doorloop de volledige vergunningsprocedure.

11.4 Verschillende exploitatievormen

Wanneer er nog religieuze activiteiten doorgaan in de parochiekerk, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, zijn er verschillende opties om te zoeken naar nieuwe exploitatie vormen:

1. nevengebruik
2. medegebruik
3. bij-bestemmen
4. herbestemmen

Medegebruik of nevengebruik

In dit geval wordt het kerkgebouw niet alleen door de eigen kerkgemeente of parochie gebruikt, maar ook door een of meerdere andere religieuze gemeenschappen.

Nevenbestemming

De religieuze functie blijft leidend, maar daarnaast vinden er ook andere activiteiten plaats die in meer of mindere mate aansluiten bij het karakter van het gebouw, zoals concerten of tentoonstellingen.

Multifunctioneel (meervoudig) gebruik

Bij deze vorm van gebruik zijn de nevenactiviteiten omvangrijker en dominanter, al blijft de religieuze functie in zekere mate behouden.

Bij deze drie vormen van gebruik blijft de kerkruimte doorgaans in haar oorspronkelijke vorm herkenbaar. Wel worden vaak voorzieningen toegevoegd, zoals toiletten, garderobe en keukenfaciliteiten – om aan nieuwe gebruikseisen te voldoen. Ook komt het voor dat vaste banken worden vervangen door losse stoelen.

Onder multifunctioneel gebruik wordt verstaan dat een kerkgebouw, naast het houden van kerkdiensten, ook voor andere activiteiten wordt ingezet. Hoe ver daarin kan worden gegaan, hangt af van de mogelijkheden van het gebouw en interieur, de beschikbare middelen en menskracht, en van wat het kerkbestuur of de parochie wenselijk acht. Het is echter belangrijk te beseffen dat incidentele activiteiten, zoals één concert per maand, doorgaans niet leiden tot substantiële extra inkomsten. Voor een financieel rendabele exploitatie is een bredere en structurele inzet nodig.

Herbestemming of transformatie

Het kerkgebouw krijgt hierbij een geheel nieuwe functie, los van het oorspronkelijke religieuze gebruik. Dit gaat meestal gepaard met een ingrijpende verbouwing. In sommige gevallen blijft een beperkte religieuze functie, zoals kerkdiensten, nog mogelijk.

Voorbeeld nevengebruik, waarbij de religieuzefunctie samen gaat met een sportfunctie voor kinderen uit de buurt. De Sint-Jan-Baptistkerk, Dranouter

1. Cultureel gebruik

Culturele activiteiten – zoals concerten, lezingen of exposities – worden vaak gezien als passende vormen van nevengebruik binnen een kerkgebouw. Ze sluiten aan bij de sfeer en uitstraling van het gebouw en kunnen bijdragen aan de levendigheid ervan. De financiële opbrengst van cultureel gebruik is echter meestal beperkt en sterk afhankelijk van de manier waarop de activiteiten worden georganiseerd, geprijsd en gepromoot.

Mogelijke organisatievormen zijn:

- Zelforganisatie: de kerk organiseert het evenement zelf, voor eigen rekening en risico;
- Verhuur: het gebouw wordt verhuurd aan een externe partij die de organisatie op zich neemt;
- Samenwerking ('partage'): het evenement wordt gezamenlijk met een externe partij georganiseerd, waarbij kosten en baten worden gedeeld.

2. Maatschappelijk gebruik

Bij maatschappelijk gebruik staat de sociale en gemeenschapsfunctie van het kerkgebouw centraal. Door maatschappelijke of sociale activiteiten te huisvesten, kan het gebouw een belangrijke ontmoetingsplek worden – of blijven – binnen de lokale gemeenschap. Denk aan bijeenkomsten van verenigingen, lezingen, lokale politiek, of initiatieven vanuit welzijns- of serviceorganisaties. Het is daarbij van belang steeds af te wegen welke activiteiten passen binnen de identiteit en normen van de organisatie. Een zorgvuldig evenwicht voorkomt 'overgebruik', waarbij de belasting op gebouw, middelen en vrijwilligers te groot wordt.

Een actieve maatschappelijke rol kan tegelijkertijd bijdragen aan draagvlak voor instandhouding, zowel bij inwoners als bij publieke en private financiers. Ook bij maatschappelijk gebruik is kennis van prijsstelling essentieel. Vergelijk uw tarieven met die van andere lokale locaties, maar wees niet te bescheiden: uw kerkgebouw heeft unieke kwaliteiten die een passende waardering verdienen.

3. Commercieel gebruik

Bij commercieel gebruik staat een zakelijke overeenkomst centraal, met een professionele prijsstelling en duidelijke afspraken. Externe organisaties die het gebouw willen gebruiken, mogen rekenen op een professionele houding en dienstverlening. Dat betekent dat niet alleen het gebouw over goede faciliteiten moet beschikken (zoals sanitair, keuken en technische voorzieningen), maar ook dat de ontvangst, service en administratieve afhandeling op orde zijn. Het verdient aanbeveling om bij zakelijke verhuur te werken met betaald personeel in plaats van vrijwilligers. Betaalde medewerkers kunnen gericht worden aangestuurd en aangesproken op de kwaliteit van hun dienstverlening. Ook voor externe leveranciers – zoals techniek, licht, geluid of catering – geldt dat duidelijke afspraken over kwaliteit en service essentieel zijn voor een professionele uitstraling en duurzame samenwerking.

Tips voor kerken die opzoek zijn naar nieuwe exploitatiekansen

- Richt een stichting vrienden van op
- Overweeg een exploitatiestichting
- Werf vrijwilligers
- Zorg goed voor uw vrijwilligers
- Maak duidelijke afspraken
- Leg afspraken vast
- Let op de specifieke waarde en de mogelijkheden van uw kerkgebouw
- Let op de bouwstijl, de uitstraling, het bijzondere van juist uw gebouw
- Verdiep u in de bouwgeschiedenis
- Ken de verhalen rondom uw kerkgebouw
- Koester het interieur
- Zorg voor eenheid en rust bij de aankleding van uw gebouw
- Maak van uw kerk een merk
- Stel uw kerkgebouw open voor bezoekers
- Maak duidelijk wat uw kerkgebouw te bieden heeft
- Zorg voor goede en duidelijke informatie en communicatie
- Denk aan de verkoop van smaakvolle merchandising
- Een open gebouw nodigt uit tot betrokkenheid
- Richt een stilteplek in
- Maak gebruik van nevenruimten, pastorie en kerktuin
- Betrek omwonenden bij uw gebouw
- Raadpleeg andere kerkbeheerders : kerken helpen kerken
- Neem bij een aanpassing een restauratiearchitect in de arm
- Laat u adviseren over duurzaamheid, akoestiek, verlichting etc.

11.5 Starten met een herbestemming

Vraag en aanbod

Bij herbestemming van kerkgebouwen is het volgens de publicatie van het VBMK essentieel om vraag en aanbod bij elkaar te brengen. Het aanbod wordt mede bepaald door leegstand, die kan ontstaan door economische ontwikkelingen (conjuncturele leegstand) of structureel van aard is, bijvoorbeeld bij gebouwen die langer dan drie jaar ongebruikt blijven. De vraag wordt gestuurd door de actuele marktbehoefte. Positieve betrokkenheid van alle partijen is cruciaal, omdat een nieuwe functie nooit volledig aansluit op de bestaande situatie; aanpassingen en verbouwingen zijn daarom altijd noodzakelijk. Iedere herbestemming is uniek en vraagt om maatwerk.

Het ontwerp moet functioneel zijn, financieel haalbaar, voldoen aan milieu- en andere wettelijke eisen, passen binnen het bestemmingsplan en de monumentenwaarden respecteren, en daarnaast aansluiten bij de omgeving (VBMK-publicatie).

Onderzoek

In de publicatie van het VBMK wordt benadrukt dat het investeren in gedegen onderzoek een belangrijke eerste stap is. Dit omvat onder meer een bouwhistorische analyse met een waardestelling van het monument of het ensemble, inclusief het interieur. Daarnaast is een haalbaarheidsonderzoek noodzakelijk, waarin niet alleen mogelijke herbestemmingsopties, maar ook toekomstige exploitatiemogelijkheden worden verkend.

Deskundig architectenbureau

Het VBMK adviseert altijd een architectenbureau in te schakelen dat ervaring en affiniteit heeft met monumenten. Een zorgvuldig gekozen bureau kan veel problemen en kosten voorkomen. Nieuwe functies stellen vaak extra eisen aan een gebouw, zoals meer daglicht of een hoger comfortniveau. Deskundige architecten kunnen deze ingrijpende veranderingen vormgeven met respect voor de historische en architectonische waarden van het gebouw.

Projectteam

Herbestemmen is teamwerk. Volgens het VBMK is het essentieel dat een projectteam bestaat uit deskundigen uit diverse disciplines. Werken aan het behoud en de herbestemming van religieus erfgoed is niet iets voor één persoon; het vraagt om een team met brede kennis en passie voor de materie.

Overleg met de RCE

Bij rijksmonumenten is periodiek overleg met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) belangrijk. De specialisten van de RCE kunnen op talrijke terreinen waardevol advies geven. Het niet benutten van deze expertise kan later grote complicaties opleveren. De brochure Een toekomst voor kerken, een uitgave van de RCE, is volledig gewijd aan het herbestemmen van kerkgebouwen en biedt uitgebreide richtlijnen.

Rol van overheden en omgeving

Ook overheden spelen een belangrijke rol bij herbestemming. Proactief handelen door zowel de publieke als de private sector kan leegstand en sloop voorkomen. Bij kerkgebouwen spelen emoties een belangrijke rol: betrek daarom niet alleen de gelovigen, maar ook de omwonenden bij het transformatieproces. De kerk met toren is voor velen een herkenningsteken en een plek van herinnering (RCE-publicatie).

Informatie afkomstig uit: Vereniging van Beheerders van Monumentale Kerkgebouwen in Nederland (VBMK). Handboek Religieus Erfgoed. Utrecht: VBMK, mei 2024. https://vbmk.nl/wp-content/uploads/2024/05/VBMK-HANDBOEK_RELIGIEUSERFGOED_DEF.pdf.

11.6 Organisatie

De grootste uitdagingen bij het in stand houden van kerkgebouwen liggen in het onderhoud en de kosten en de terugloop van vrijwilligers. In het volgende hoofdstuk worden er enkele handvatten geboden om kerkbesturen om weg te helpen.

Alles begint bij een goede organisatie, hierin kan het uitbaten en beheren van de kerk vergeleken worden met een bedrijf. Het is om deze reden belangrijk om als kerkbestuur een duidelijke missie en visie vast te stellen. Waar staan we over 5 tot 10 jaar? Wat zijn onze doelstellingen? Wat willen we met het gebouw? Wat moet er aan onderhoud gebeuren? Deze onderdelen kunnen worden vastgelegd in de statuten of een beleidsplan. Een doordacht beleidsplan geeft richting aan al uw activiteiten.

Wanneer een kerkgebouw of religieuze locatie duurzaam beheerd moet worden, is het noodzakelijk een rechtspersoon op te richten die juridische en financiële verantwoordelijkheden kan dragen.

Een stichting is hiervoor de meest gebruikte vorm, maar ook een vereniging of onderneming kan passend zijn, afhankelijk van de doelstellingen. Bij de oprichting wordt een bestuur benoemd dat eindverantwoordelijk is voor de gang van zaken en wettelijk aansprakelijk kan worden gesteld. De belangrijkste afspraken worden vastgelegd in de statuten, terwijl praktische zaken vaak in een huishoudelijk reglement worden geregeld. Voor specifieke taken kunnen commissies of tijdelijke werkgroepen worden ingesteld. Bij het oprichten van een stichting is het bijvoorbeeld goed om na te denken over wat het precieze doel van deze stichting is en of het huidige kerkbestuur hier deel van uit gaat maken. De inschrijving bij de Kamer van Koophandel brengt een SBI-code met zich mee, die invloed heeft op zaken als belastingen en verzekeringen.

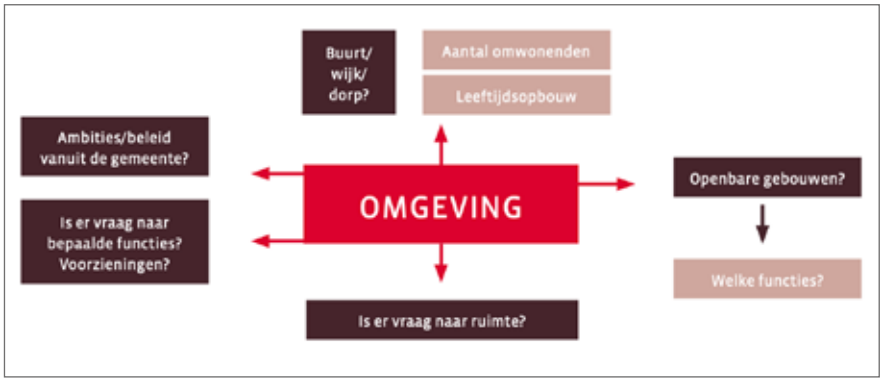
Sinds de invoering van de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR) gelden bovendien nieuwe eisen rondom de rol van bestuurders en belangenverstrengeling. Bestaande organisaties moeten hun statuten hierop aanpassen.

Ook de registratie in het UBO-register is verplicht: dit maakt inzichtelijk wie de uiteindelijke belanghebbenden zijn. Daarnaast kan het voor stichtingen aantrekkelijk zijn om de status van Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) of, in specifieke gevallen, culturele ANBI aan te vragen. Deze status levert fiscale voordelen op, zoals vrijstelling van schenk- en erfbelasting en mogelijkheden tot aftrek van giften. Als de doelstellingen meer een sociaal belang dienen, kan een SBBI-status passend zijn. Tenslotte moet een stichting rekening houden met mogelijke fiscale verplichtingen, bijvoorbeeld op het gebied van omzet- en loonbelasting.

FINANCIËN & ORGANISATIE Wat is er mogelijk en noodzakelijk?

Hoe ziet de omgeving van het kerkgebouw (de buitenwereld) eruit?

Schema's via VBMK gemaakt door: Jorien Kranendijk, programmasecretaris Toekomst Religieus Erfgoed (RCE)

11.7 Soorten organisatievormen

Als u het kerkgebouw wilt exploiteren voor tentoonstellingen, evenementen of ander gebruik, is het belangrijk om zakelijk te werk te gaan. In het contact met derden, bijvoorbeeld bij verhuur of multifunctioneel gebruik, biedt een rechtspersoonlijkheid zekerheid voor beide partijen over de nakoming van afspraken.

Soorten stichtingen

• Een stichting is een rechtspersoon zonder leden, in tegenstelling tot een vereniging.
• Ze wordt opgericht om een specifiek doel te realiseren met een bepaald vermogen, vastgelegd in de statuten.
• Bestuurders en oprichters mogen zichzelf geen honorarium uitkeren. Winst mag worden gemaakt, maar moet ten goede komen aan het doel van de stichting.
• Het enige wettelijk verplichte orgaan is het bestuur.
• Vanaf 1 juli 2021 geldt de WBTR (Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen), die bestuurders meer verantwoordelijkheid geeft en regels stelt voor interne organisatie en toezicht.

Mogelijke vormen van stichtingen voor kerken:

1. Stichting "Vrienden van..."

• Doel: een breed publiek betrekken bij het kerkgebouw en financiële bijdragen werven voor het gebouw, los van de kerkelijke gemeente.
• Bestuur kan bestaan uit niet-leden van de gemeente. •
• Overleg met de kerkenraad is wel essentieel.
• ANBI-status kan worden aangevraagd, zodat giften fiscaal aftrekbaar zijn.

2. Exploitatie- of beheerstichting

• Wordt opgericht onder de vlag van de kerkelijke gemeente om activiteiten te ontwikkelen en inkomsten te genereren.
• Multifunctioneel gebruik van het kerkgebouw blijft mogelijk: naast kerkdiensten kunnen concerten, tentoonstellingen en andere activiteiten plaatsvinden.
• Het is cruciaal dat verantwoordelijkheden duidelijk worden gescheiden: het kerkbestuur blijft eigenaar, terwijl een apart bestuur van de exploitatiestichting het dagelijks beheer uitvoert.
• Het opstellen van een onderlinge huurovereenkomst is verstandig om taken en verantwoordelijkheden vast te leggen.
• Of deze stichting een ANBI-status kan krijgen, moet met de Belastingdienst worden getoetst.

3. Eigendomsstichting

• Bij deze vorm wordt het gebouw en de exploitatie overgedragen aan de stichting.
• De kerkelijke gemeente verliest de zeggenschap, en de stichting bepaalt wat er in het gebouw gebeurt.
• De kerk kan het gebouw huren voor bepaalde momenten.
• Bij faillissement kan worden afgesproken dat het gebouw teruggaat naar de gemeente.
• Ook hier geldt dat ANBI-status af te stemmen is met de Belastingdienst.

Tip: Voor het oprichten van een stichting is een zorgvuldige analyse van doel, bestuurssamenstelling en situatie essentieel. Een alternatief kan zijn overdracht van het kerkgebouw aan een overkoepelende organisatie, zoals provinciale stichtingen voor behoud van oude kerken of organisaties als Stadsherstel.

Financiën

11.8 Een gezonde exploitatie

Bij de exploitatie van een monumentaal kerkgebouw is een zorgvuldig financieel beleid essentieel voor een duurzaam beheer. Een eerste stap hierbij is het opstellen van een helder beleidsplan waarin de financiële kaders en uitgangspunten zijn vastgelegd. Dit plan vormt de basis voor alle operationele en strategische keuzes en geeft inzicht in de middelen die beschikbaar zijn voor onderhoud, exploitatie en multifunctioneel gebruik van het gebouw.

Een goed ingerichte administratie is onmisbaar. Alle inkomsten en uitgaven moeten systematisch worden vastgelegd in een overzichtelijke boekhouding, met duidelijke grootboekrekeningen en een samenhangend rekeningschema. Hierdoor ontstaat een betrouwbaar beeld van de financiële situatie en kan op elk moment worden vastgesteld welke middelen beschikbaar zijn en waar tekorten optreden.

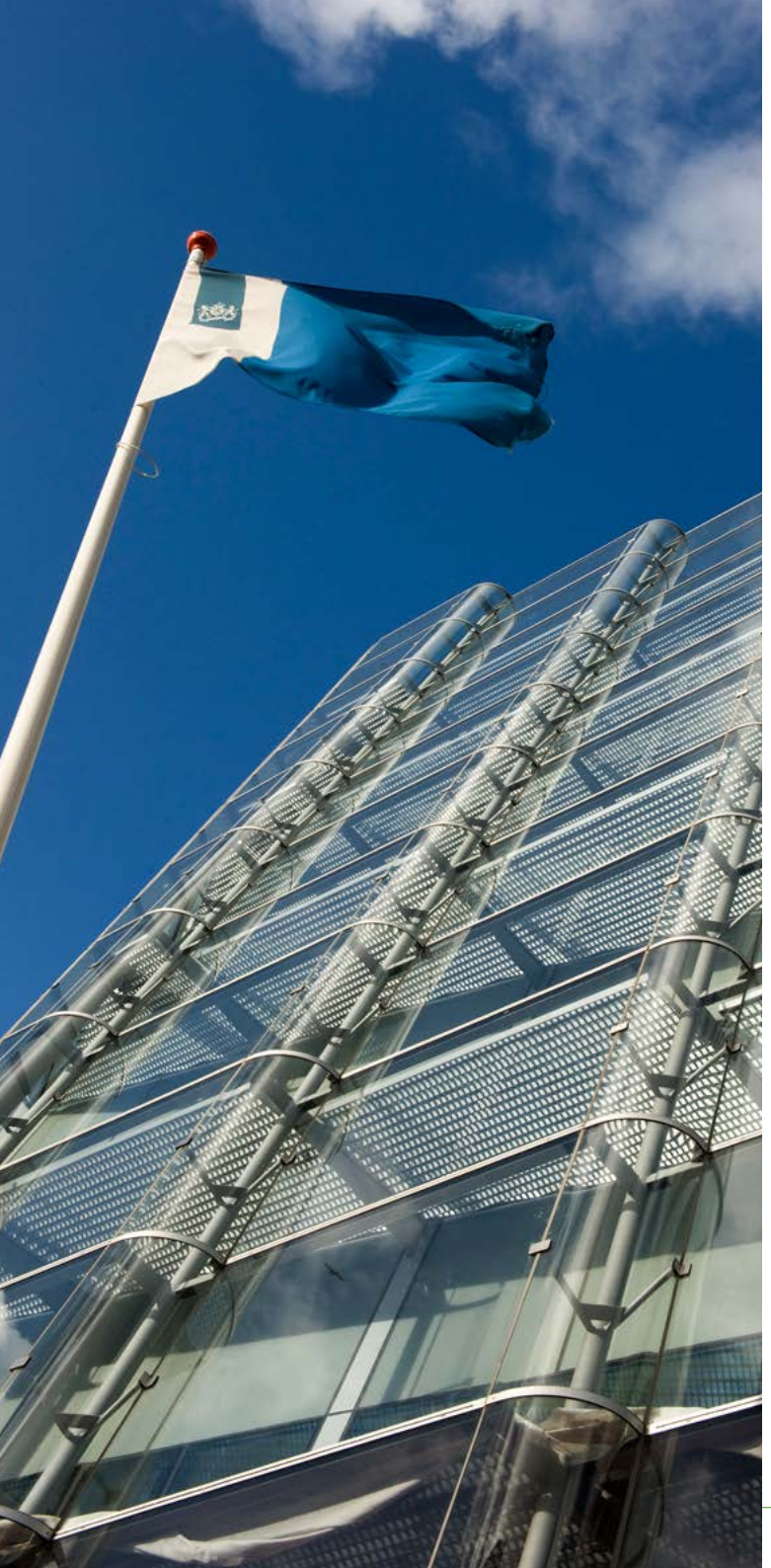
De begroting speelt een centrale rol in de financiële planning. Hiermee wordt een prognose opgesteld van de te verwachten inkomsten en uitgaven over een bepaalde periode, zoals een boekjaar of een specifiek project. Voor een realistisch inzicht in de lange termijn is het daarnaast van belang om een meerjarenbegroting te maken. Deze biedt inzicht in toekomstige kosten, zoals onderhoud, verduurzaming of structurele veranderingen in het gebruik van het gebouw, en maakt het mogelijk om tijdig financiële keuzes te maken.

Financiële verantwoording vindt plaats via de balans en de resultatenrekening. De balans geeft op een bepaald moment inzicht in de bezittingen, schulden en het eigen vermogen van de organisatie. De resultatenrekening toont de opbrengsten en uitgaven over een bepaalde periode, waarbij het verschil tussen beide direct invloed heeft op het vermogen dat beschikbaar is voor toekomstige exploitatie.

Daarnaast zijn administratieve en fiscale verplichtingen van groot belang. Facturen en betalingen moeten correct worden gedocumenteerd, en bij commerciële activiteiten zoals zaalverhuur of catering moet rekening worden gehouden met btw-plicht en andere regelgeving. Een goed beheer van debiteuren en crediteuren draagt bij aan een gezonde liquiditeit en voorkomt financiële risico's.

Bij multifunctioneel gebruik van het gebouw – bijvoorbeeld voor concerten, tentoonstellingen of verhuur – verandert de financiële context aanzienlijk. Commerciële activiteiten kunnen invloed hebben op fiscale vrijstellingen, zoals de onroerendezaakbelasting, en vereisen nauwkeurige monitoring van de inkomsten en uitgaven. Het is daarom belangrijk dat bij de exploitatie van het gebouw een balans wordt gevonden tussen culturele of religieuze doeleinden en commerciële activiteiten, zodat zowel de financiële continuïteit als de maatschappelijke functie van het gebouw gewaarborgd blijft.

Een gestructureerde financiële aanpak vormt zo de ruggengraat van verantwoord exploitatiemanagement. Door een combinatie van duidelijke planning, zorgvuldige administratie, inzicht in toekomstige verplichtingen en aandacht voor fiscale en commerciële aspecten kan een monumentaal kerkgebouw duurzaam en effectief worden beheerd.

11.9 Subsidie mogelijkheden

Het onderhoud en beheer van kerkgebouwen is een kostbaar doch belangrijk aspect. Door regelmatig en op de juiste manier onderhoud en eventuele restauratie uit te voeren worden nog hogere kostenposten en verval op langere termijn tegen gegaan. Met betrekking tot het plannen, voorbereiden en uitvoeren van onderhoud, restauratie en herbestemming bestaan er verschillende mogelijkheden voor financiële ondersteuning en subsidies vanuit overheden en particuliere fondsen. Voor kerkeigenaren is deze informatie echter niet altijd bekend. Hieronder worden daarom de belangrijkste huidige regelingen in kaart gebracht. Deze regelingen kunnen uiteraard op termijn weer veranderen of afgeschaft worden of er kunnen juist weer interessante subsidiepotjes toegevoegd worden. Daarom is het raadzaam om de verschillende instanties in de gaten te houden.

Landelijk, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed geeft subsidie voor het sober en doelmatig onderhoud aan kerkgebouwen. De **Sim** (subsidie instandhouding monumenten) is bedoeld voor rijksmonumenten die niet als woonhuis zijn gebouwd, waaronder kerkgebouwen, en heeft betrekking op een onderhoudsperiode van zes jaar. Het subsidiepercentage bedraagt maximaal 60 of 40 procent van de onderhoudskosten. Sinds dit jaar kunnen ook eigenaren van kerkelijke dienstwoningen, zoals pastorieën en kosterswoningen, in kerkelijk gebruik deze subsidie aanvragen. Daarnaast is er binnen de Sim de mogelijkheid om extra subsidie aan te vragen voor een verduurzamingsonderzoek. Naast de instandhouddingssubsidie kan er bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed subsidie worden aangevraagd voor een **herbestemmingsonderzoek**.

Deze subsidie dekt 70% van de kosten van het onderzoek en is bedoeld om verval tegen te gaan en leegstand te voorkomen. Als aanvulling op het herbestemmingsonderzoek kan ook subsidie worden verstrekt voor het onderzoek naar verduurzaming.

Een herbestemmingsonderzoek is een onderzoek dat wordt uitgevoerd om te bepalen hoe een bestaand gebouw, zoals een kerk of pastorie, een nieuwe functie kan krijgen. Het doel is om te onderzoeken welke nieuwe bestemmingen haalbaar, wenselijk en toegestaan zijn, rekening houdend met ruimtelijke, bouwkundige, culturele, juridische en financiële aspecten.

Een herbestemmingsonderzoek bevat doorgaans:

1. Een beschrijving van het pand, de bouwkundige staat en eventuele monumentale waarde;
2. De ruimtelijke en juridische context, waaronder het geldende bestemmingsplan en regelgeving;
3. Een technische analyse van de bouwkundige mogelijkheden voor aanpassing;
4. Een markt- en functieverkenning, waarin verschillende nieuwe functies worden onderzocht op haalbaarheid;
5. Een financiële onderbouwing, zoals kostenramingen en mogelijke opbrengsten;
6. En een conclusie met aanbevelingen over de meest kansrijke herbestemmingsscenario's.

Het onderzoek helpt eigenaren, gemeenten en adviseurs om de waarde en toekomstmogelijkheden van een gebouw goed te begrijpen en vormt de basis voor een verantwoorde herbestemming of verduurzaming van het monument.

Provinciaal

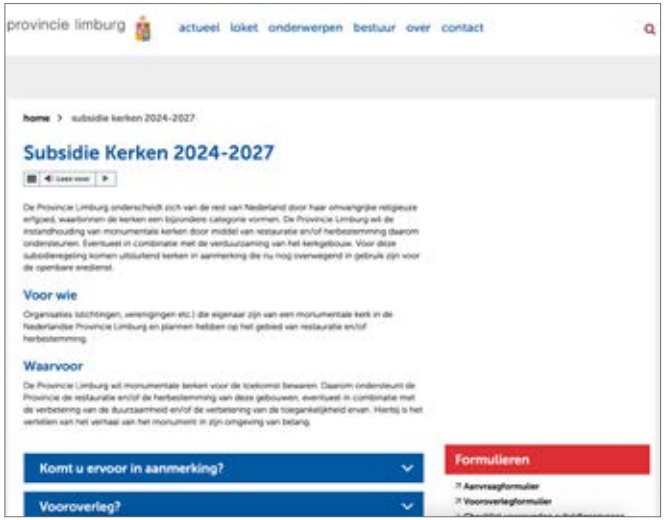
Provincie Limburg heeft tevens een subsidieregeling voor de **restauratie** van monumenten, met een maximaal subsidiebedrag van € 300.000,- en een subsidiepercentage van 30%. Nieuwe criteria sinds dit jaar zijn het vertellen van het verhaal van het monument en het betrekken van de lokale gemeenschap. Voor aantoonbaar openbaar toegankelijke gebouwen geldt een verhoogd subsidiepercentage van 40% en een maximaal subsidiebedrag van € 400.000,-.

Omdat religieus erfgoed een belangrijk onderdeel is van het katholieke Limburgse landschap heeft de provincie tevens een subsidieregeling kerken 2024-2027 uitstaan. Deze subsidie is geschikt voor eigenaren van een monumentale kerk die plannen hebben op het gebied van restauratie of herbestemming. Voorwaarde voor deze subsidie zijn als volgt:

- Het project heeft betrekking op de restauratie en/of herbestemming van een kerk, of een deel daarvan, eventueel in combinatie met de verbetering van de duurzaamheid en/of de verbetering van de toegankelijkheid ervan.
- Er dient sprake te zijn van een urgente restauratieopgave aangetoond door een rapport van de Stichting Monumentenwacht Limburg.
- Indien het project betrekking heeft op herbestemming van een kerk, of een deel daarvan, dient de kerk een maatschappelijke, niet op winst gerichte functie te krijgen.
- Het project dient uitvoeringsgereed te zijn, dat wil zeggen dat alle eventueel noodzakelijke (omgevings) vergunningen en/of toestemmingen zijn verleend
- Ten tijde van het indienen van de aanvraag - en dat binnen zes maanden na ontvangst van de subsidiebeschikking gestart kan worden met de feitelijke werkzaamheden.

Hierbij is het minimale subsidiebedrag € 100.000,- (minimale subsidiabele kosten zijn € 200.000,-)
Maximale subsidiebedrag is 50% van subsidiabele kosten tot een maximum van € 500.000,-.

Er is eventueel een extra bijdrage voor verduurzaming van maximaal € 100.000,00 (bovenop kosten voor restauratie en/of herbestemming).

Informatie subsidie - Provincie Limburg

Gemeentelijk

Gemeente Nederweert biedt verschillende subsidies voor vrijwilligersorganisaties en verenigingen en voor het organiseren van activiteiten of evenementen. Neem voor informatie hierover contact op met de gemeente of kijk op de website: https://www.nederweert.nl/evenementensubsidie. Daarnaast kunnen eigenaren van gebouwen met een monumentale status subsidie aanvragen voor behoud van hun monument bij de gemeente:

https://www.nederweert.nl/monument-subsidie.

Overig

Naast subsidieregelingen vanuit de overheid bieden ook verschillende (particuliere) fondsen financiële ondersteuning.

Ook het **Prins Bernhard Cultuurfonds** ondersteunt projecten op het gebied van cultuur in Nederland.

Het **Nationaal Restauratiefonds** biedt financieel ondersteuning voor onderhoud, restauratie, verduurzaming en herbestemming van monumenten. Via het NRF zijn bijvoorbeeld subsidies, leningen en hypotheken mogelijk.

De **Monumentenwacht** biedt abonnementen voor kerken met een monumentale status. Dit abonnement kost € 55,- per jaar en voorziet in een gereduceerd tarief voor bouwkundige inspecties. De Monumentenwacht kan tevens voorzien in bouwkundig advies over onderhoud en subsidies.

Instantie	Wat?	Hoe veel?	Wanneer?	Doel
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (landelijk)	Subsidie Instandhouding Monumenten (SIM)	40% of 60% van de onderhoudskosten	Jaarlijks aan te vragen (1 feb t/m 31 maart) voor een periode van 6 jaar	Sober en doelmatig onderhoud
	Subsidie Stimulering Herbestemming Monumenten (SSHM)	70% van de onderzoekskosten	Jaarlijks aan te vragen (1 okt t/m 30 nov)	Onderzoeken nieuwe mogelijkheden

Instantie	Wat?	Hoe veel?	Wanneer?	Doel
Provincie Limburg	**Restauratie monumenten**	Subsidie percentage van 30% en maximaal subsidiebedrag van € 300.000.	Uiterlijk december 2027 moet de aanvraag door de provincie zijn ontvangen	Onderhoud voor urgentie restauratie opgave
	Subsidie kerken	Minimaal subsidie bedrag is €100.000, minimale subsidiabele kosten €200.000. Maximaal subsidiebedrag is 50% van subsidiabele kosten tot maximum van € 500.000	Uiterlijk december 2027 moet de aanvraag door de provincie zijn ontvangen	Onderhoud en het toekomstig bewaren van monumentale kerken. Onderzoeken nieuwe mogelijkheden.

Verdere handreiking en leestips

11.10 Handreikingen voor de eerste stappen

Verder lezen voor meer informatie? Om kerkeigaren op weg te helpen heeft het VBMK diverse publicatie's opgesteld. Hierbij een kort overzicht met de beschikbare informatie:

Handboek 1: Behoud en beheer, religieus erfgoed

Het handboek gaat over religieus erfgoed in Nederland, waarbij wordt uitgelegd wat hieronder valt, zoals kerkgebouwen, kloosters, begraafplaatsen en waardevolle voorwerpen zoals zilverwerk of glas-in-loodramen. Het beschrijft de wettelijke kaders en betrokken instanties, en legt uit hoe religieus erfgoed zowel cultureel als religieus belangrijk is. Het behandelt ook de verschillende soorten erfgoed en hun specifieke waarden, en waarom het bewaren ervan maatschappelijk en historisch relevant is.

Het tweede deel van het handboek richt zich op praktisch beheer en behoud. Het behandelt onderhoud, restauratie, inventarisatie en documentatie van religieus erfgoed, evenals samenwerking met overheden en erfgoedorganisaties. Ook wordt besproken hoe gebouwen herbestemd kunnen worden, hoe duurzaamheid en toegankelijkheid een rol spelen, en hoe men draagvlak kan creëren voor het behoud van religieus erfgoed binnen de samenleving.

Handboek 2: Behoud en beheer, nieuw gebruik van kerkgebouwen

Het handboek gaat over de herbestemming en nieuw gebruik van kerkgebouwen. Het behandelt hoe deze gebouwen steeds vaker meerdere functies krijgen, zoals culturele, maatschappelijke of commerciële activiteiten, vooral wanneer de oorspronkelijke religieuze functie afneemt. Daarbij wordt benadrukt dat het belangrijk is de monumentale waarde te respecteren en te werken binnen wettelijke kaders, en dat een professionele aanpak en betrokken vrijwilligers cruciaal zijn voor succes.

Daarnaast geeft het handboek praktische richtlijnen voor bestuur en beheer. Het bespreekt organisatievormen, beleidsontwikkeling, stappenplannen voor herbestemming, en samenwerking met gemeenten en andere belanghebbenden. Ook gaat het in op exploitatie, multifunctioneel gebruik en concrete voorbeelden van hoe het proces van nieuw gebruik kan worden vormgegeven, zodat kerkgebouwen duurzaam behouden blijven voor de samenleving.

Handboek 2: Behoud en beheer, veiligheid

Het handboek richt zich op de veiligheidszorg bij kerk- en religieus erfgoed: hoe eigenaren en beheerders ervoor kunnen zorgen dat mensen, gebouwen én waardevolle inventarissen goed beschermd worden. Het behandelt de basis van risicomanagement, zoals het in kaart brengen van risico's, het ontwikkelen van een veiligheidsbeleid en het analyseren van het gebruik van het gebouw, en besteedt aandacht aan specifieke thema's zoals de veiligheid van roerend religieus erfgoed, inbraak en diefstal, waterschade, fraude en stormschade.

Daarnaast biedt het veel praktische tools en richtlijnen voor de uitvoering: controlelijsten voor onderhoud van gebouw en installaties, maatregelen voor toegangs- en inbraakbeveiliging, richtlijnen voor brandveiligheid (zoals vluchtroutes, detectie en blusmiddelen), en de opstelling van een calamiteiten- of noodplan. Het is daarmee bedoeld als handvat voor beheerders om systematisch en proactief de veiligheid van kerkgebouwen en hun waardevolle inhoud te organiseren, ook in het licht van veranderend gebruik (zoals verhuur voor evenementen).

Handboek 4: Behoud en beheer, exploitatie

Het handboek behandelt de exploitatie van monumentale kerkgebouwen en andere religieuze erfgoedgebouwen, in een tijd waarin de oorspronkelijke kerkelijke functie vaak afneemt. Het legt uit dat multifunctioneel gebruik , bijvoorbeeld voor culturele, maatschappelijke of commerciële doeleinden, steeds vaker de norm is, en dat dit gepaard gaat met duidelijke uitgangspunten en afspraken tussen de kerkelijke gemeente, beheerders en externe partijen. Daarbij staat centraal hoe het gebouw organisatorisch, financieel en bestuurlijk zo ingericht kan worden dat exploitatie en behoud hand in hand gaan.

In het tweede deel biedt het praktische handvatten voor de exploitatieorganisatie: de vormgeving van de organisatie (bestuur, vrijwilligers, vrijwilligersbeleid), financiële administratie (inkomsten, kosten, begroting, exploitatieplan) en personeel (vrijwilligers of betaald personeel, taken, verantwoordelijkheden). Het richt zich op hoe een organisatie rond zo'n gebouw toekomstbestendig kan functioneren, met aandacht voor zowel behoud van erfgoedwaarden als het realiseren van een duurzame exploitatie.

Handboek 5: Behoud en beheer, vrijwilligers

Dit handboek richt zich op het organiseren en ondersteunen van vrijwilligers binnen monumentale kerkgebouwen. Het behandelt hoe u de juiste vrijwilliger op de juiste plek vindt, welke stappen nodig zijn bij werving en selectie, hoe u vrijwillige medewerkers begeleidt en hoe erkenning en waardering kunnen worden georganiseerd. Het zet ook uiteen wat de rechten en plichten zijn van vrijwilligers en welke elementen binnen het vrijwilligersbeleid aandacht vragen.

Het tweede deel geeft praktische richtlijnen voor het beleid rond vrijwilligers: hoe een vrijwilligersovereenkomst eruit kan zien, welke vergoedingen mogelijk zijn, en hoe de samenwerking tussen vrijwilligers en professionele organisaties (of bestuur) soepel verloopt. Het is bedoeld als hulpmiddel voor organisaties die grotendeels draaien op onbetaalde inzet en waarin vrijwilligers een wezenlijke rol spelen.

Handboek 6: Behoud en beheer, Communicatie en stakeholders

Dit handboek behandelt hoe organisaties rond kerk- en religieus erfgoed hun communicatie op professioneel niveau kunnen organiseren, ook als ze weinig middelen of gespecialiseerde medewerkers hebben. Het begint bij de vraag hoe u uw communicatie organiseert, hoe u een communicatieactiviteit opzet, en behandelt essentiële onderwerpen als privacywetgeving en auteursrecht.
Daarnaast staat de omgang met stakeholders centraal: wie zijn uw belanghebbenden, hoe betrekt u hen, en hoe werkt u aan relaties en participatie? Het handboek geeft concrete stappen en tips voor kleinere organisaties zodat zij hun communicatie- en stakeholderbeleid effectief kunnen vormgeven.

Handboek 7: Behoud en beheer, Communicatieproducten

In dit handboek wordt ingezoomd op de praktische uitvoering van communicatie: zodra uw organisatie heeft besloten wát te communiceren (via het vorige handboek), volgt nu de vraag hoe, via welke middelen en producten. Het biedt een 10-punten checklijst en behandelt concreet middelen als drukwerk, website, sociale media, digitale mailings, persberichten, advertenties, ingezonden brieven, presentaties en rondleidingen. Het is vooral bedoeld voor organisaties met beperkte middelen die tóch degelijk hun communicatieproducten willen vormgeven. Het helpt bij het maken van keuzes: welk middel past bij welk doel, wat komt kijken bij vormgeving, auteursrecht, digitale veiligheid, en hoe zorgt u ervoor dat uw product professioneel overkomt.

Handboek 8: Behoud en beheer, Duurzaamheid

Het handboek behandelt de verduurzaming van kerkgebouwen, met nadruk op het behoud van erfgoedwaarden. Kerkgebouwen vergen door hun omvang en hoge ruimtes vaak veel energie om comfortabel te verwarmen, terwijl stijgende energieprijzen en maatschappelijke klimaatdoelstellingen de druk verhogen om energiezuiniger te opereren. Duurzaamheid wordt in het handboek breed opgevat: naast energiebesparing gaat het ook om verantwoord omgaan met materialen, het verlengen van de levensduur van gebouwen en het zorgvuldig afwegen van ingrepen zodat de cultuurhistorische waarden behouden blijven. Daarbij is maatwerk essentieel, omdat elke kerk uniek is qua constructie, gebruik en historische waarde.

Het document beschrijft verschillende strategieën en maatregelen om duurzaamheid te realiseren. Organisatorische maatregelen, zoals het afstemmen van gebruik en evenementen op de beschikbare warmte en ruimte, worden gecombineerd met bouwkundige en technische oplossingen, zoals energiebesparende installaties of renovatie van glas-in-lood met geïntegreerde zonnecellen. Ook wordt aandacht besteed aan financieel en organisatorisch verantwoord handelen, kennisuitwisseling en het benutten van subsidiemogelijkheden. Het handboek benadrukt dat duurzaamheid een balans vraagt tussen energiebesparing, kostenefficiëntie en behoud van de monumentale waarden van de kerkgebouwen.

12. De bronvermelding

Gebruikte bronnen of alfabethische volgorde

"Antoniuskapel Boeket." Kerkgebouwen in Limburg. Beschrijving van de Antoniuskapel in Boeket, met historische achtergrond en architectuurdetails, beheerd door lokale erfgoedorganisatie.

Breukers, Alfons. "De Grenskerk aan de Booldersdijk." Nederweerts Verleden. Historisch artikel over de grenskerk aan de Booldersdijk, met aandacht voor bouwgeschiedenis en lokale context in Nederweert.

"De Graven van Horne." Weert van Hornestad. Overzicht van de geschiedenis van de graven van Horne en hun rol in de regio Weert.

"De Kerk." Parochie Leveroy. Beschrijving van de parochiekerk in Leveroy, met informatie over de geschiedenis, architectuur en lokale parochieactiviteiten.

"De Onthoofding van Egmont en Horne (1568)." Historiek.net. Artikel over de onthoofding van de graven van Egmont en Horne, inclusief historische context van de Tachtigjarige Oorlog.

ErfgoedAcademie. Webinarreeks Kerkbeheer in de praktijk. Cursusaanbod en webinars gericht op kerkbeheer en monumentenzorg in Nederland, georganiseerd door ErfgoedAcademie.

Gemeente Nederweert. Subsidies, Regels en Regelingen. Overzicht van gemeentelijke subsidies en regelingen voor behoud en herbestemming van erfgoed en monumentale panden.

Gemeente Weert. Advies Archeologie Kasteelcomplex Nijenborgh. Officieel gemeentelijk adviesrapport over archeologisch onderzoek bij het kasteelcomplex Nijenborgh, met aanbevelingen voor conservering en onderzoek.

"Handreiking Religieus Erfgoed in Beweging." Toekomst Religieus Erfgoed. Handleiding voor het beheren en herbestemmen van religieus erfgoed, met praktische tips en beleidsinformatie.

"Houben Kapelke." Parochie Leveroy. Beschrijving van het Houben Kapelke, inclusief geschiedenis, architectuur en religieuze functie in de lokale gemeenschap.

Janssen, Huub. "Kapellen en Kruisen en Andere Uitingen van Volksvroomheid in de Gemeente Nederweert." Nederweerts Verleden. Analyse van volksvroomheid in Nederweert, met aandacht voor kapellen, kruisen en lokale religieuze gebruiken.

"Kerkhofkapel Nederweert." Kerkgebouwen in Limburg. Geschiedenis en architectuur van de kerkhofkapel in Nederweert, inclusief gebruik door de lokale gemeenschap.

"Kerkhofkapel Nederweert-Eind." Kerkgebouwen in Limburg. Beschrijving van de kerkhofkapel in Nederweert-Eind, met historische en culturele context.

Kerkvernieuwers. Platform en kenniscentrum over herbestemming van kerkgebouwen en actuele ontwikkelingen in kerkelijk erfgoed in Nederland.

"Kruiskapel Nederweert-Eind." Kerkgebouwen in Limburg. Overzicht van de geschiedenis, bouwstijl en religieuze functie van de Kruiskapel in Nederweert-Eind.

"Mariakapel Deckersstraat Leveroy." Kerkgebouwen in Limburg. Beschrijving van de Mariakapel in Leveroy, met informatie over architectuur, geschiedenis en religieus gebruik.

"Mariakapel Liesjeshoek Leveroy." Kerkgebouwen in Limburg. Artikel over de Mariakapel Liesjeshoek, met nadruk op historische betekenis en lokale gemeenschap.

Nederweerts Verleden. "Peellandschap." Analyse van het Peellandschap rond Nederweert, inclusief historische ontginning en ontwikkeling van het gebied.

"O.L.V. Onbevlekt Ontvangen Ospel." Kerkgebouwen in Limburg. Beschrijving van de O.L.V.-kerk in Ospel, met aandacht voor bouwstijl en religieuze activiteiten.
"O.L.V. Vrouwekapel Schoor." Kerkgebouwen in Limburg. Beschrijving van de kapel in Schoor, inclusief historische achtergrond en huidige functie.

Parochie Nederweert. Pagina 116, 143, 595, 2717. Diverse pagina's met informatie over de geschiedenis, structuur en activiteiten van de parochie Nederweert.

PARCUM. Herbestemming Kerken. Informatie over de herbestemming van kerkgebouwen in Limburg, inclusief projecten, richtlijnen en beleidsadvies.

"Rochuskapel Budschop." Kerkgebouwen in Limburg. Geschiedenis en architectuur van de Rochuskapel in Budschop, met informatie over religieus gebruik en restauratie.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Bouwstenen voor een Kerkenvisie – Handreiking 2019. Richtlijnen en instrumenten voor opstellen van kerkenvisies in Nederland.

———. Kerkenvisies: Van visie naar uitvoering – Handreiking 2022. Praktische handleiding voor het implementeren van kerkenvisies en erfgoedbeheer in gemeenten.

———. Subsidie Herbestemming Monumenten. Informatie over subsidiemogelijkheden voor het herbestemmen van monumentale panden in Nederland.

Rijksmuseum. Memorieprent voor Egmont en Horne. Beschrijving van historische prentstukken van de graven van Egmont en Horne, met context over Nederlandse geschiedenis.

Plattegrond van Weert. Historische plattegrond van Weert, met toelichting over stadsontwikkeling en architectuur.

“Schanskapel Budschop.” Kerkgebouwen in Limburg. Historisch overzicht van de Schanskapel in Budschop, inclusief bouwgeschiedenis en religieuze functie.

Stenvert, Rudi. “Dorp, oorspronkelijk Merefelt (Meervelt), het bestuurlijk met Weert verbonden.” In Monumenta Limburgensia, deel 8, 107. Beschrijving van het historische dorp Merefelt en de bestuurlijke relatie met Weert.

“St. Barbara Kapel Leveroy.” Kerkgebouwen in Limburg. Geschiedenis en bouwstijl van de St. Barbara Kapel, met informatie over gebruik en restauraties.

“St. Gerardus Majella Nederweert-Eind.” Kerkgebouwen in Limburg. Overzicht van de kerk in Nederweert-Eind, met aandacht voor architectuur en religieuze activiteiten.

“St. Lambertus Nederweert.” Kerkgebouwen in Limburg. Beschrijving van de St. Lambertuskerk, inclusief historische achtergrond en lokale betekenis.

Nederweerts Verleden. “Tachtigjarige Oorlog.” Artikel over de invloed van de Tachtigjarige Oorlog op de regio Nederweert, met historische context.

Toekomst Religieus Erfgoed. Organisatie en kenniscentrum voor beheer, behoud en herbestemming van religieus erfgoed in Nederland.

Vereniging van Beheerders van Monumentale Kerkgebouwen. Handboek Communicatie & Stakeholders. Praktische richtlijnen voor communicatie en samenwerking bij beheer van monumentale kerkgebouwen.

———. Handboek Communicatieproducten. Richtlijnen en voorbeelden van communicatiemateriaal voor kerkbeheer en erfgoedprojecten.

———. Handboek Duurzaamheid. Praktische handleiding voor duurzaam beheer van kerkgebouwen.

———. Handboek Exploitatie. Informatie en richtlijnen voor financieel en organisatorisch beheer van kerkgebouwen.

———. Handboek Nieuw Gebruik. Richtlijnen en voorbeelden voor herbestemming van kerkgebouwen.

———. Handboek Religieus Erfgoed. Algemeen overzicht en richtlijnen voor beheer van religieus erfgoed in Nederland.

———. Handboek Veiligheid. Praktische handleiding voor veiligheidsmanagement in kerkgebouwen.

———. Handboek Vrijwilligers. Richtlijnen voor vrijwilligersbeleid bij beheer van kerkgebouwen.

Weert is Veranderd. “1841: Ruïne Kasteel Nijenborgh Weert.” Historische analyse van het kasteelcomplex Nijenborgh en de ruïneontwikkeling in de 19e eeuw.

“Welkom op de Website van Parochie Nederweert.” Beschrijving van activiteiten, geschiedenis en organisatie van de parochie Nederweert.

“Welkom op de Website van Parochie Ospel.” Overzicht van parochieactiviteiten, kerken en lokale geschiedenis in Ospel.

Klement Rentmeesters.

Voor de toekomst van uw monument.

Klement
RENTMEESTERS

Makelaardij

Beheer en exploitatie

Herbestemming

Subsidies

Grondzaken

www.klement-rentmeesters.nl